

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET FOLYÓIRATA

CXLII. évfolyam • 2007. február

ALAPÍTVÁ

1862-BEN

Egy dendrofil feljegyzései: ami a dendrológia szakkönyvekből kimaradt

Az elmúlt hetekben a dendrológia iránt érdeklődők szerencsésebbjei – köztük szerény személyem is – egy értékes és különleges ajándékot kaptak *Sitkei György* akadémikus professzor barátunktól, kollégánktól. A szóban forgó ajándék egy gazdagon illusztrált könyv fákról és cserjékről. Fákról írt színes könyvekkel amúgy manapság Dunát lehet rekeszteni; egymást érik a szebbnél szebb kiadványok. Ez a könyv azonban valami egészen másról szól.

Sitkei György gépészmérnök, és függetlenül tudja magát a rendszerint unalmas skatulyáitól. Nem csekély iróniával írja ajánlásában, hogy nem ért a fákhoz és ezért írt róluk könyvet. A több mint 800 színes fotót tartalmazó, nagy alakú kiadvány azonban nem is szokványos dendrológia. Hiába keressük benne a mérsékelt, mediterrán vagy boreális öv ismert nemzetségeit és fajait. Helyette Sitkei György olyan tájakra vezet, amelyek kívül esnek akár az erdészeti, akár a kertészeti dendrológia érdeklődésén: Dél-Afrika, Nyugat- és Kelet-Ausztrália, Tasmania és Új-Zéland kedvenc vadászterületei. Szemléltatást nem a mindenáron való hasznosítás lehetősége foglalkoztatja, hanem azt a lenyűgöző élményt szeretné közvetíteni, amit az evolúció csodálatos játéka, a fás teremtmények szépsége és sokfélesége a természetjáró emberből kivált.

A bemutatott tájak és növényzetük

nemcsak földrajzi távolságuk és klímájuk miatt egzotikusak. Különlegesek azért is, mert földtörténeti múltjuk révén, mint megannyi mentőcsónak, az evolúció ködébe vesző ősi családok, nemzetségek képviselőit mentették át a jelenbe. Megkapó és döbbenetes élmény olyan ősvilági „fával” találkozni, amely a szinte teljesen csapadéktelen sivatagban harmatból gyűjti a nedvességet, és föld alatti fásodott tönkjéből egyetlen, évszázadokon át növekvő levél-párat növeszt (*Welwitschia mirabilis* a Namib sivatagban). Vagy olyan félig holt, de mégis élő matuzsálemekkel, amelyek a Föld legmagasabb kora elért élőlényei (a kaliforniai Fehér hegyekben, 3000 m magasságban, 200 mm-es csapadék mellett ötezer évet megélő, szálkástobozú fenyők, *Pinus aristata*).

Sitkei György könyvét áthatja az a csodálat és tisztelet, amely – sajnos – a szakmájában elmerülő „szakbarbárból” sokszor már-már kiveszett. Megközelítésmódját jellemzi, amit a fák életéről ír: „A fák a természet legtökéletesebb teremtményei. Minden szerkezeti elemük valamilyen funkciót lát el, s a funkciók harmonikus egységet képeznek. A fa minden lényeges eshetőségre fel van készítve, kivéve a láncfűrész.” Műszaki képzettségét sem tagadja meg, amikor egy külön fejezetben tér ki a fák különleges „élettani szabadalmaira”: milyen technikai megoldásokat alkalmaznak a fák pl. a víz 50-100 méteres magasságba szivattyúzásához.

A különlegesen szép, vagy különlegesen nagy fák bemutatása mellett, a szerző nem feledkezik meg a fák anyagáról sem. Természetesen nem az ipari feldolgozásról van szó (bár néha az is említésre kerül), hanem a művészen kidolgozott, dísz tárgyként elkészített fa szépségéről. Ez a témakör átvezet a kultúra és a kultuszok világába. Hogyan lehetne a fák és a fa anyagának szépségét bemutatni a világ legidősebb és ma is álló fatemplom-együt-

tesének bemutatása nélkül (Japánban, Kyoto mellett található) – a másik véglet az arizonai óriási kandeláber-kaktuszok „árnyékában” álló, fából épült vadnyugati városka. Néprajzi elemet visz a leírásba a helyi őslakosság által adott nevek felkarolásával: az olvasó pl. az új-zélandi faóriások leírásánál ízlelgetheti a maori nyelvet: a pohutukawa (a vörös virágözönrel feldíszített *Metrosideros excelsa*, az „új-zélandi karácsonyfa”) vagy a Jura-kori araukária-félékhez tartozó, lomblevelű kauri (*Agathis australis*), amelyből a legnagyobb példány a Te Matua Ngahere (az erdő atyja) névre hallgat...

Dendrológiavizsgára készülő egyetemi hallgatóknak nem ajánlanám ezt a könyvet. Mindazoknak azonban igen, akik önfeledten el akarnak merülni a különleges virágú, bizzar vagy óriás teremtmű fás növények világában, és egy pillanatra megálljt akarnak parancsolni maguknak rohanó korunkban, mert való igaz: szépség lakozik minden fában. És ezt néha észre kell vegyük a mindennapokban is.

(Sitkei György: *Érdekes fák és bokrok más tájakról*. Magánkiadás, 440 A4-es oldal. Megjelent az Ember az Erdőért Alapítvány, több egyetemi intézet és a Zalai-, Bakonyi-, Mecseki- és Szombathelyi Erdőgazdasági Rt.-k támogatásával, a NyME, Sopron gondozásában, 2006).

Mátyás Csaba
tanszékvezető

A harmadik oldal

A Selmeci Társaság felkérésének eleget téve, a Nyugat-Magyarországi Egyetem V. erdőmérnök klubhelyiségében került vetítésre a „Sopron Nagy Napjai” c. filmgyűjtemény 7. része.

Ebben az érdeklődők bepillantást nyerhettek a volt Magyar Királyi Bánya- és Erdőmérnöki Főiskola, a későbbi Műegyetem múltjába. A filmfelvételek dr. Friedrich Károly munkáját dicsérik. A soproni városi mozi legendás igazgatója már 1927-től rendszeresen filmezte szeretett szülővárosát. Külön érdekesség ebből az időszakból az akkori Alma Mater mindennapjait – benne a selmeci bagyományokat is – megőrkítő kisfilmje. A villódzó celluloidszalag emléket állított az akkori professzoroknak, tanároknak és diákoknak egyaránt. Láthatjuk többek között az első ballagás képeit (1923!-ból), az ún. vidám ballagás képsoraival színesítve. Elvonnak előttünk a „rég és új erdészek”, az „eladó leányok”, a „Rubr vidéki győzők” a „Hatástan zenekar” és a „golyák” csapata. Előttünk gördül ki a zsúfolásig megtelt filléres gyors a GySEV pályaudvarról. Még a vasúti kocsik tetején is a búcsúzóva integető bányász- és erdőmérnökök ülnek. A film külön érdekessége egy búcsúzó török bányamérnök. Ezután feltűnik előttünk Riska tehen társaságában „Steingruben nagyközség” teljes előljárósága. Az 1933-as nagy és méltóságteljes ballagás képsorai után az akkori ballgatók valdenjeit és grubenjeit csodálhatja meg a figyelmes szemlélő. A Műegyetem ifjúsága tömött sorokban vonul fel a Hűség Napján (december 14.) a Várkerületen, és teljes létszámban tisztelg március emléke előtt. Ott vannak a 30-as évek revíziós nagygyűlésein és a felvonulásokon is. Nem feledkezve meg böseikről, a temetőben is leróják kegyeletüket az 1919-es vörös terror áldozatai és Nyugat-Magyarország mártírjai előtt.

Machatsek Gyula erdőmérnök és Szechányi Elemér bányamérnök ballgatók sírján ma is koszorúk és mécsesek emlékeztetnek bennünket Sopron iránti hűségükre és áldozatvállalásukra. A selmeci-soproni bagyományok, a régmúlt emlékeinek ápolása ma is kötelességünk.

Ezúton kérek mindenkit, hogy akinek tulajdonában a korrall kapcsolatos relikviája van, szíveskedjen jelezni könyvtárunknak.

íj. Sarkady Sándor

NyME Központi Könyvtár
főigazgató

Tartalom

Bartha Dénes:

A szelídgesztenye őshonossága... 34

Kondorné Szenkovits Mariann–Horváth Tamás:

Fafaj-összehasonlító kísérlet tapasztalatai38

Kondorné Szenkovits Katalin:

A 35 éves Nagylőzsi fafajösszehasonlító kísérlet40

Major Tamás:

Tuskós területek talaj-előkészítésének gépesítési helyzete, fejlesztési lehetőségei.....43

Hirka Anikó:

Magyarországi erdőkárók
2006-ban45

Erdészbál a szeretet jegyében48

Iskolatűz Szőcsénypusztán50

Néhány szó a 2007. évi erdészeti költségvetésről53

Jacsman János:

Ami az '56-os emlékeztetésekből kimaradt.....54

Schmotzer András: Kitüntetéseinkről.....57

Sylvester Lajos:

Az ojtózi Honvédelelmű
cikkakos útja Szent István
országában64

Pedroni Emma Anna: Magyarország freskó-térképe
a VatikánbanII/B3

ERDÉSZETI LAPOK • Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata CXLI. évfolyam 2. szám (február)

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR • A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG ELNÖKE: HARASZTI GYULA

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: Bartha Dénes, Detrich Miklós, Lengyel László, Puskás Lajos, Sárvári János.

SZERKESZTŐSÉG: 1027 Budapest, Fő u. 68. Telefon/fax: 201 77 37 • Mobil: 06 30 97 15 255 • e-mail: erdlap@mtesz.hu

KIADÓ: Országos Erdészeti Egyesület, 1027 Budapest, Fő u. 68. • FELELŐS KIADÓ: DR. PETHŐ JÓZSEF elnök

Nyomdai munkák: INNOVA-PRINT, Budapest • Felelős vezető: íj. Komornik Ferenc

A kézirat lezárva: 2007. február 7.

ISSN 1215-0398

Terjeszti az Országos Erdészeti Egyesület. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad. Megjelenik havonta.

A beküldött kéziratokat, fényképeket nyilvántartásba vesszük. A cikkek, írások nem feltétlenül azonosok a szerkesztő véleményével, azok tartalmáért mindenkor a szerző felel. Honoráriumot megegyezéssel csak felkért írásokért, illetve grafikai munkákért fizetünk.

A címlapon: Enyhe tél. Fotó: Pápai Gábor.

A szelídgesztenye őshonossága...

Dr. Csapody István emlékének

Néhány fafajunk (pl. lucfenyő, jegenyefenyő, vörösfenyő, királydió) őshonossága hosszú idő óta vita tárgya, s ebbe a csoportba tartozik a szelídgesztenye is. A sokszor érzelmeket is fölkavaró őshonosság kérdését szubjektív alapon eldönteni nem lehet, rendszerint sok szempontú és kizáróan objektív elemzések nyomán lehet a választ megadni. A szelídgesztenye hazai őshonosságának kérdésköre esetében az öt évvel ezelőtt elhunyt kiváló erdészbotanikus, dr. Csapody István folytatott alapos és szerteágazó kutatást. Vonatkozó tanulmánya [Őshonos-e a szelídgesztenye (*Castanea sativa* Mill.) hazánkban és Közép-, ill. Dél-Európában?] egy alig ismert és kis példányszámban megjelent periodikában (Erdészeti és Faipari Tájékoztató, 1972, 1-2 sz., 49-61. o.) látott napvilágot, amelyet a szakközönség köréből csak nagyon kevesen ismerhetnek. Az év fája sorozatban, a szerző előtt tisztelgve, e tanulmány rövidített és szerkesztett változatát adjuk közre.

Dr. Csapody István a szelídgesztenye őshonosságával kapcsolatos, szövevényes ismeretanyag korszerű összefoglalását adja a pro és kontra érvek felsorakoztatása mellett. A szelídgesztenye elterjedésének (előfordulásának) felvázolása után joggal teszi fel a kérdést: természetes fa-e nálunk a *Castanea sativa*, vagy a természetes vegetáció ősi tagjának tekintendő-e? A kérdésre másfél évszázada kutatók hosszú sora keresi a választ, de a magyarázatok és vélekedések még ma sem kielégítőek. Inkább következtetésekre, semmint bizonyosságokra támaszkodhatunk, s ez szerinte az erdészeti közvéleményünkben is tükröződik. Az érveket és ellenérveket négy fontos kérdéskomplexum, ill. szempont köré csoportosította, melyek:

- kultúrtörténeti szempontok (nyelvészeti-levéltári adatok),
- összehasonlító növényföldrajzi szempontok,
- pollenanalitikai vizsgálatok és
- prehisztórikus makrofossziliák leletanyaga.

1. Kultúrtörténeti szempontok

a.) *Contra spontaneitatem*

Kultúrtörténeti oldalról a kérdést először Hebn (1883) közelítette meg kitűnő és érdekes könyvében. Legfőbb érve, hogy a gesztenye szó órmény eredetű, és a *Castanea* megjelölésére sem a görög, sem a latin nyelvnek nem volt még külön fogalma. *Xenophon* (Kr.e. 444-356) a gesztenye szót még nem ismerte (bár hírt ad egy olyan széles dióról, amely feltehetőleg a gesztenye volt) és *Cato* (Kr.e. 234-149) „De re rustica” c. munkájában, továbbá *Varro* (Kr.e. 116-27) a mezőgazdaságról írt 3 könyvében ugyancsak nem említi. A gesztenye először *Vergiliusnál* tűnik fel, mint gyümölcsfa, s ebből Hebn, valamint követői, különösen *Zoller* (1969) arra a feltevésre jutottak, hogy a *Castanea*-t Kis-Ázsiából hozták a Földközi-tenger vidékére és a Balkán-félszigetre, s így Olaszországban az antik kultúra maradványának kell tekinteni.

b.) *Pro spontaneitatem*

Fenti filológiai okoskodással szemben rá kell mutatnunk arra, hogy ha a görögöknek és kezdetben a rómaiaknak nem is volt külön szavuk a gesztenye megjelölésére, ez egyáltalában nem jelenti azt, hogy a gesztenyét nem ismerték. Az okfejtés emlékeztet arra az érvelésre (Szemészeti Közlemények), mely szerint a görögök nem ismerhették a kék színt, mivel *Homerós* enciklopédikus jellegű eposzaiban a kék szín

megjelölésére szolgáló szó nem kapott helyett. Az ilyen eszmefuttatás semmit sem ér, mert – a gesztenye esetében – hasonló okfejtéssel visszautasítható: az eredetileg kis termésű, vadon termő gesztenyét a tölgyekkel foglalták össze, s külön névvel csak akkor kezdték jelölni, amikor az már a termesztésbe is bevonult. [Sikerült egyébként kideríteni, hogy „kastanai” alakban *Hérodotosznál* (Kr.e. 484-424) már szerepel!] A szelídgesztenye római telepítésének gondolata Közép-Európában, a Rajnamenti gesztenye-előfordulásokkal kapcsolatosan *Willkomm*-tól származik, és a kor klasszicizáló, minden antikért lelkesedő ízlése terjesztette el ezt a – rajnaiakra nézve egyébként igaz – felfogást az európai szakirodalomban más előfordulásokra vonatkozóan is. A vélekedést látszólag alátámasztja az, hogy legtöbb helyen a szelídgesztenye valóban egykori római településekkel együtt tűnik fel (pl. *Sarmizegetuza*), de már *Rapaics Raymund* (1935, 1940) rámutatott arra, hogy a „római ültetést teljesen megdönti, hogy Közép-Európában legészakibb genytenyéseink olyan helyeken vannak, ahol római sohasem járt.” Ezt erősítik meg *Boros Ádámnak* (1954) a szinpetri gesztenye előfordulásaira vonatkozó adatai is.

Az a valószínű körülmény tehát, hogy a szelídgesztenye kerti kultúráját az antik népek honosították meg, nem mond ellene annak, hogy a Mediterráneumban és Pannóniában a gesztenye vadon is mindenütt előfordult.

2. Növényföldrajzi szempontok

a.) *Contra spontaneitatem*

A növényföldrajz kutatói közül *Christ* 1895-ben a szelídgesztenye dél- és észak-alpesi, továbbá jura-beli előfordulásait még eredetieknek tartotta, *Engler* (1901) azonban már *Hebn*-hez csatlakozva az emberi behurcolás mellett tört pácát. *Zoller* (1969) a kérdés állásáról adott kitűnő összefoglalásában maga is ezt a nézetet teszi magáévá, és *Rosenkrantz* (1923) flóratörténeti-florisztikai bizonyítékait az alsó-ausztriai szelídgesztenye-reliktum viszonyaira nézve nem tartja meggyőzőnek. *Rosenkrantz* ugyanis az ottani gesztenyésekből több olyan maradvány-növényfajt sorol fel (pl.

Fotó: Pápai G.

fogtekeres, délvidéki perjeszittyó, lónyelvű csodabogyó, gérbics, zöld hunyor, gumós kötörőfű, tarka lednek, köménylevelű kocsord, jerikói lonc), amelyek paleoklimatológiailag igazolnák a *Castanea sativa* spontaneitását. Zoller e fajok csoportját erősen heterogénnek tartja: „minthogy az egyes fajok areái lényegesen eltérnek egymástól és termőhelyigényeik sincsenek a szelídgesztenyével közelebbi kapcsolatban. Ezek a szelídgesztenye őshonosságát tekintve Alsó-Ausztriában sokkal kevésbé meggyőzők, mint Kolchiszban, ahol a szelídgesztenyének apró termésű, vadon termő változatai fordulnak elő az elegyes lombdők sarjállományaiiban, amelyekben szakállas éger, közönséges gyertyán, közönséges mogoró és keleti bükk fajokkal együtt tenyészik. Ezeknek az erdőknek különösen cserje- és gypszintjében a harmadkori babérmeggy-vegetáció tipikus maradványjellege tűnik fel: szárcsafű, apróvirágú tündérvirág, babérmeggy, bogyós orbáncfű, kaukázusi borostyán, kaukázusi áfonya, sárga havasszépe és pontusi havasszépe.” Zoller még nagyobb jelentőségűnek tartja, hogy ezek a vadon termő formák és tipikus harmadkori maradványelemek a Balkán északi részén, az Appennineken és Dél-Franciaországban sem jelentkeznek, ahol viszont a szelídgesztenye egyetlen állományokat alkot, ott nagyon közönséges és eredetére nézve nagyon vegyes kísérőnővényzet jellemzi (pl. Riviera, Dél-Svájc). Végső konklúzióként ez a fejtegetés abban csúcsosodik ki, hogy a szelídgesztenye kolchiszi, ill. kolchisz-mauritániai maradványelem, amelynek mai általános elterjedése Dél-Európában nagyobbrészt a kultúra következménye.

b.) *Pro spontaneitatem*

Zoller areálgeográfiai kifogásai Rosenkrantz felsorolt reliktumfajaival szemben nem meggyőzők, mert azok nem areájuk, hanem éghajlati igényeik azonossága révén természetes kísérői a szelídgesztenyének. Rosenkrantz paleoklimatológiai megfontolások alapján tekinti a Hayek (1906) által megállapított Melk – Obergrafendorf – Rothanau – Böheimkirchen – Neulenbach – Wienertal – Gloggnitz határ által jelölt területen a gesztenyét harmadkori reliktumnak. Lehetséges, hogy az Alsó-Ausztriából közölt kísérőfajok nem mindegyikének termőhelyigénye áll a szelídgesztenye ökológiájával közelebbi kapcsolatban, azok a fajok azonban, amelyeket ugyaninnen Gáyer Gyula

(1925) felsorol – sziklai üröm, borzas szulák, cserszömörce, fehér sáfrány, tarka lednek, piros bazsarózsa, fekete-fenyő – már igen. Ugyanígy lehetetlen észre nem venni, hogy Alsó-Ausztria (Bobmerle, 1906; Du Rietz, 1923; Werneck, 1956) és Stájerország (Eggler, 1933, 1941) minden olyan pontjáról, ahonnan *Castanea* ismert, xerotherm és délkelet-mediterrán lágy szárú kísérőfajok egész sora mutatható ki. Így Hartbergnél ebfojtó müge, Weizklamnnál széleslevelű kecskerágó, komlógyertyán, pajzstok, jezsámen, pannon borkóró, Peggaunál naprózsa, Gösting mellett és a Plabutschon molyhos tölgy, kakasmandikó, kisvirágú pimpó, pusztai szélű, borzas len, Fürstenfeld-nél szakállas szegfű, bozontos kutyatej, zalai bükköny ilyenek. Graz és környéke jól ismert xerotherm flórasziget (Eggler, 1941, 1943), Dél-Stájerországban Windisch, Bühlen és Possruck közeli híd Horvátország gesztenyései felé (Gáyer, 1925), Burgenland területén a tömegesen fellépő *Castanea*-t ugyancsak délkeleti elemek serege kíséri, így Újholdosnál, Rohoncnál, Szalónaknál (Csapody, 1959). Ezek együttes fellépése tovább folytatódik magyar területen Kőszegnél (magyar aszat, borzas peremizs, széleslevelű bordamag, leánykökörücsin, cser, molyhos tölgy), Velemnél (tükörvirág, bugás macskamenta, mogorós hólyagfa, jajrózsa), Sopronnál (pókhalós imola, szögletes kutyatej, szürke galaj, gumós kötörőfű, sarlós gamandor) (Csapody, 1959), a magyar Praenoricum más helyein (szárnyas rekettye, szőrös rekettye, illatos hunyor, tarka lednek, délvidéki perjeszittyó, tavaszi kankalin, pirítógyökér), sőt kelet felé Gáyer szerint még a Somlón is (sajmeggy, csíkos és bibircses kecskerágó, nagyzezerjőfű, színéváltó kutyatej, erdei gyöngyköles, karcú gyöngyike, molyhos tölgy, mogorós hólyagfa). A pozsonyi gesztenyések ősiségét sallangvirág, borzas pimpó, lónyelvű csodabogyó, őzsaláta, francia lepkeszeg támasztják alá Benčattal (1960) szemben. Az alsóbbrendű növények tekintetében Zahlbruckner (1904) ugyanerre a megállapításra jut.

A felsorolt növényfajok „a Graz felett kezdődő, az Alpok keleti lejtőin át Ausztriába hajló, majd a Kárpátok déli lejtőin tovább haladó, kelet felé természetesen jobban elmosódó, de például a nyitrai Zobor-hegyen ismét nagyon szembeütő xerotherm flóraszígek láncolatával hozhatók kapcsolatba” (Gáyer, 1925), és semmi okunk sincs

éppen a *Castanea* természetes előfordulását e helyen kétségbe vonni.

Nyilvánvaló számunkra, hogy a szelídgesztenye délről, a Dráva jobb partján felhúzódva, összefüggő előfordulások egymásutánjával hatol a Kis-Kárpátokig (Csapody, 1959). Összefüggő elterjedésének nyugat-dunántúli szakasza az Alpok keleti lejtőin tehát nem izolált, erre egyébként Sučić (1953) is rámutatott. Ez pedig megdönti Fekete – Blattny (1913-14), ill. Blattny – Stašný (1965) őshonosság elleni érveit, vagyis azt, hogy a gesztenye a Dráva jobbparti kompakt elterjedési vonalával szemben a Lajta- és Rozália-hegységben izolált.

További növényföldrajzi bizonyítékkul szolgál az a körülmény, hogy elterjedésének északi határvonala Közép-Európában a csertölgy elterjedésvonalával egyezik vagy azzal párhuzamos (Rapaics, 1940). A Kis-Kárpátok előhegyein a szelídgesztenye őshonosságára nézve a növénytársulások regionális elhelyezkedése révén Du Rietz (1923) szolgáltatott adatokat.

A florisztikai növényföldrajz mellett a cönológiai szintézis-analízis is az őshonosság bizonyítékát szolgáltatja. Magyarország Castanetumainak részletes flóraelem-spektrumából ugyanis kiderült (Csapody, 1969), hogy a mediterrán jellegű flóraelemek aránya csoportrészesedés alapján számítva a fajoknak több mint 50%-át, csoporttömeg alapján 75%-át teszik ki, s ez a szám a Balkán felé sem változik. A Zoller, ill. Markgraf által felsorolt babérmeggy-vegetáció maradványfajait itt a gesztenyével együtt már azért nem leljük, mert areájuk – éppen azok relikum helyzeténél fogva – sokkal szűkebb.

3. Pollenanalitikai vizsgálatok

a.) *Contra spontaneitatem*

A pollenanalitikai tanúságtétel lényege az, hogy rég letűnt korok vegetációs viszonyait a különböző geológiai rétegekben megőrzött virágpollenek mennyiségi és minőségi előfordulásából rekonstruálja. Különösen alkalmasak erre a széllal porzódó, pollent nagy tömegben termelő fajok virágporszemei, amelyeket tőzeglápok légmentesen zárnak magukba. Ezért a legfontosabb pollenanalitikai felvételek tavak, ill. tőzegmohalápok környékére korlátozódtak.

Azok az alapos és megbízható pollenanalitikai vizsgálatok, amelyeket Lüdi (1944), majd ehhez kapcsolódva Zoller (1958, 1960, 1961), ill. Zoller – Kleiber (1970-71) az inszubiai Dél-Svájban, közelebből a Luganotól

északra fekvő Lago di Lugano, Lago di Maggiore, Lago d'Origlio, Gola di Lago, Lago Cadagno, Bedrina, Suossa San Bernardino és Val di Isonne környékén végeztek, arra az eredményre vezettek, hogy a *Castanea sativa* és a vele mindig együtt jelentkező *Juglans regia* pollengörbéi csak egy nagyobb leromlási kultúrperiódus után, a kelta-római időben jelentek meg. A C14 kormeghatározással többszörösen ellenőrzött maximum is a késő római korra (nagyjából Augustus császárságának idejére) esik. *Beug* (1967) dél-dalmáciai analízisei Mijet „Malo Jezero” mellett, újabban pedig Törökországban (Anatólia, 1970) a *Castanea* és *Juglans* megjelenését valamivel később, mint Kr.e. 2000-re, az *Abies* és *Fagus* visszaszorulásának idejére teszi. *Vinken* (1968) Umbriában Kr.e. 1770-ből sem talált *Castanea*-pollent, csak *Fagus*, *Carpinus*, *Acer*, *Ostrya* és *Corylus* került elő.

Részletek elkerülése céljából *Zollemek* adjuk át a szót, hogy a fentieket összefoglalja (1968, hozzám intézett levelének fordítása): „A *Castanea* az Alpok déli peremén, Piemont-tól Illyria-ig, de Észak-Jugoszláviában és Magyarországon is emberi eredetű. *Rubner* már 1960-ban a *Castanea* elterjedésének északi határát kelet felé közvetlenül az Alpok déli peremén húzta meg. Ezt a határt kétségtelen még messzebb kell dél és kelet felé helyezni, mivel *Firbas* (1931) kétségtelenné tette, hogy a

szelídgesztenye Dél-Franciaországban nem őshonos, hiszen a Cevenne-i pollendiagramokban ugyancsak egy későbbi és kizárólag lepusztulási (fenyér-) fázisban lép fel.”

b.) *Pro spontaneitatem*

Zoller kizárólag tárgyi, de egyoldalúan pollenanalitikai bizonyítékai, mint azt maga is hangsúlyozza – az inszubriai (dél-svájci) területre nézve – meggyőzők. Ugyanígy nincs okunk *Beug* eredményeiben sem kételkedni. Az eredményeikből levont általánosító következtetések azonban már vitathatók, mert egyrészt ugyanazon terület más feltárásaiban mások (*Bertoldi*, *Antonietti*) *Castanea* pollen mutattak ki, másrészt az a körülmény, hogy az inszubriai területen a szelídgesztenye nem őshonos, a feltételezett kolchiszi őshazához térben közelebb fekvő és azzal összefüggő balkáni, ill. pannóniai és stájer – alsó-ausztriai előfordulások spontaneitását még nem dönti meg. A külföldi vizsgálatok tekintetében *Bertoldi* (1966, 1968) látszik igazolni korábbi rétegekből a *Castanea* jelenlétét, a Garda-tó melletti Castellaroból. Leletanyaga alapján ő és *Fenaroli* a gesztenyét Észak-Olaszországban őshosonnak tekinti. Vizsgálatait *Antonietti* (1968) ökológiailag támasztja alá.

A hazai palinológiai kutatás mind ez ideig adós maradt a gesztenye pollenjének kimutatásával, egyedül *Kiss Sza-*

bolcs (1968) erdőmérnöknek az Erdészeti és Faipari Egyetem Erdőműveléstan Tanszékén készült és Sopron környékén végzett palinológiai diplomamunkája hozott pozitív eredményt. Adatai további megerősítésre szorulnak.

Összefoglalva az eddig elmondottakat: *Zoller* és *Beug* kutatásaiból merészen Magyarországra is általánosított pollenanalitikai érveket sem megerősíteni, sem cáfolni nem tudjuk. Ezek az adatok is éppoly ellentmondásosak, mint az eddigi okfejtések, teljesen megnyugtató választ, megdönthetetlen bizonyítékot kizárólag csak a faszénmaradványok, ill. makrofossziliák nyújthatnak.

4. Faszénmaradványok és makrofossziliák

a.) *Contra spontaneitatem*

Neuwall (1905) a felső-olaszországi cölöpépítmények között *Castanea*-maradványokat is talált, melyeket azonban *Engler* (1910) rétegtani helyzetük és a tölgyek fájával való könnyű összetéveszthetőségük miatt éppúgy nem tartott elfogadhatónak, mint ahogyan *Furrer* (1959) is kételkedik a Nyugat-Svájcból (Vinélz am Bielersee) előkerült és *Neuwall* (1910) által meghatározott kora bronzkori gesztenye-cölöpépítmények hitelében. (A maradványokat a Berni Történeti Múzeum őrzi.) *Firbas* (1949) szerint a hallstadt-kori Kaiserstuhl gesztenye faszénmaradványai sem teljes értékűek. *Andersson* (1910) Polada melletti bronzkori cölöpépítmények között hiába keresett *Castanea*- és *Juglans*-maradványokat, a Lago di Ledro cölöpépítményeiből *Batagghi* (1943) által kimutatott számos gesztenyemaradványt pedig a természet burkolt hiánya miatt *Zoller* vonja kétségbe. Utóbbi szerint nehezen érthető, hogy az akkori telepések a gesztenye fáját használták, termésének, mint értékes tápláléknak és zsákmánynak használata pedig ugyanakkor ismeretlen lett volna. Alátámasztani látszik megállapítását *Villaret* és *Rochow* (1958) Vedeggio (Mincio) közelében feltárt leletanyaga. A termés- és maglelet számos érdekes kultúrfajt, így pl. fügét tartalmaz, de egyetlen szelídgesztenye-burkot sem.

b.) *Pro spontaneitatem*

Fenti leletanyaggal szemben a magyarországi fitopaleontológiai kutatás (*Andreánszky Gábor*) a szarmata-időszakból, a Balaton mellől *Castanea*

Sasvédelemben jók vagyunk

A Magyar Madártani Egyesület szakemberei 6000 kilométert tettek meg terepi viznyok között Ukrajna négy mintaterületén, hogy a parlagi sas ottani állományainak védelmét tapasztalataikkal segítsék. Az egyik területen nem akadtak a védett madár nyomára, a másik három területen összesen hat pár költését jegyezték föl, fészkeiket térinformatikai rendszerrel térképen rögzítették, táplálkozási szokásaikat lejegyezték. Szakembereink Grúziában, a kaukázusi populáció védelmi tervének kidolgozásában is részt vettek. A parlagi sassal kapcsolatos program földrészünk legnagyobb ragadozómadár-védelmi programja, amelyet az EU is támogat a LIFE Nature elnevezésű természetvédelmi forrásából. Az unió területén élő parlagi sasok kétharmada, 81 pár hazánkban fészkel, ennél csak az oroszországi állomány nagyobb. Az Ukrajnában gyűjtött sastollak DNS-mintáit összevetve az itthoni egyedek örökítőanyagával azt is tudni fogjuk rövidesen, van-e populációgenetikai kapcsolat az állományok között.

* * *

Az ibériai hiúz és az autók

Végleg kipusztulhat az Ibériai-félsziget nagyragadozófaja, tudományos nevén a *Lynx pardinus*. A Spanyolországban élő mindössze 100 egyedből 38 a szaporodóképes nőstény, ám így is kérdéses a faj túlélése, a 10 ezer évvel ezelőtt kihalt kardfogú tigris után a hiúz lehet a következő macskaféle, amely végleg eltűnhet Földünkéről. Helyzetükön mit sem segít, hogy Dél-Spanyolországban védett területen, a Donana Nemzeti Parkban élnek, mivel a nagy turistaforgalom miatt gyakran végzik járművek kerekei alatt.

(Élet és Tudomány)

latissima néven jó megtartású levéllel-nyomatot tárt fel. A fiatalabb harmadkorból Miskolc mellől (Csosznya) és a hegyaljai Mádról közöltek a mai *Castanea pumilához* hasonló leveleket. *Castanea*-szerű leletünk van ezen kívül még az Eger melletti Kiséged alsó-oligocén palájából, továbbá egy kovásodott fatörzs Bántapolcsányból (*Jávorka Sándor*). A *Castaneat* tehát a hűvösebb-nedvesebb I. Bükk-korban (vagyis a csiszolt kőkor végén, ill. a bronzkor elején), az utolsó jégkorszak után a középhegységbe visszatért fajok közé számítják (*Kárpáti – Terpó*, 1971).

Fosszilis famaradványokat Magyarországon először *Hollendonner Ferenc* (1931) mutatott ki a miskolci Ávas mezolitikumából. Ezeket *Greguss Pál* (1940) nagyrészt *Quercus*-fajhoz tartozóknak találta, minthogy a faszemek xilotómiai meghatározása nem volt megnyugtató. A Budapest környéki Remete-

barlang bronzkori faszemei között azonban *Stieber József* és *Sárkány Sándor* (1952) már *Quercus*, *Acer*, *Fraxinus*, *Carpinus* és *Betula* mellett *Castanea* maradványt is talált. Szerzők a kísérő fafajokból arra következtettek, hogy a remeteszurdoki alsó barlang faszemes rétege a bükk-korszak első részéből, azaz a kultúrtörténeti bronzkorból (Kr.e. 2000) származik. Még nagyobb bizonyító erejű ennél a Sümeg melletti Mogyorós-domb prehistorikus csonttemetőjének feltárása során előkerült faszénmaradványok meghatározása. A megvizsgált 300 db minta közül 4 db 8-10 mm x 10-15 mm nagyságú, tangenciális metszetben széles bélsugarakat nem tartalmazó maradvány kétséget kizáróan *Castanea sativa*-nak bizonyult. A fajmeghatározást *Stieber József* (1960) végezte, a maradványok korát C14-es eljárással *Damon* (1964), az Arizonai Egyetem Geochronológiai Intézetének vezetője állapította

meg. A maradványok kora szerintük Kr.e. 2720 ± 160 év.

A szelídgesztenye hazai őshonoságára vonatkozó végső álláspontunk a következőkben foglalható össze: számos külföldi (*Du Rietz, Rosenkrantz, Eggler, I. Horvat, Wraber, Werneck* stb.) és csaknem valamennyi hazai szerző (*Gáyer, Rapaics, Jávorka, Boros, Soó, Csapody, Kárpáti* stb.) véleménye szerint a szelídgesztenye Magyarország nyugat- és dél-dunántúli (sőt részben középhegységi) előfordulásain őshonos, még akkor is, ha állományainak jó része ma már az ember alakító tevékenységének keze nyomát is viseli. Jó volna, ha ez a korszerű felismerés erdészeti oktatásunkban is helyet kapva, a római ültetés és más téves feltevések spekulatív érveit végleg kiszorítaná.

Dr. Csapody István tanulmánya alapján összeállította

dr. Bartha Dénes

Felhívás

Energetikai célú faültetvények felmérésére

Az Erdészeti Tudományos Intézet, valamint a Nyugat-Magyarországi Egyetem Környezeti Erőforrás-gazdálkodási és -védelmi Kooperációs Kutatási Központ ezúton szeretné felhívni az energetikai célú faültetvények létesítésével, rendszeres állapotfelmérésével foglalkozó állami, közösségi és egyéni gazdálkodók figyelmét arra a lehetőségre, mely szerint a nevezett intézmények bizonyos keretek között térítésmentesen elvégzik a meglévő faültetvények faterméstani állapotfelmérését (hozamvizsgálatokat), illetve a felvett adatok kiértékelését és összeállítását, továbbá a felvett, feldolgozott és kiértékelt adatokat a gazdálkodó rendelkezésére bocsátják.

A felvételek célja: egy, az energetikai faültetvényekre vonatkozó országos adatbank létesítése, miáltal lehetőség nyílik összegezni az energetikai célú faültetvények létesítésével, illetve produktivitásával kapcsolatosan eddig felgyülemlett ismereteket.

Kapcsolatfelvétel:

Erdészeti Tudományos Intézet
Ültetvényszerű Fatermesztési Osztály
1023 Budapest, Frankel Leó u. 42–44.

Kontaktszemély: dr. Veperdi Irina
tel.: (1) 438-5859, (30) 360-6628
e-mail: veperdii@erti.hu

NYME – Környezeti Erőforrás-gazdálkodási és -védelmi Kooperációs Kutatási Központ

9400 Sopron, Verő J. u. 1.
Kontaktszemély: dr. Veperdi Gábor
tel.: (99) 518-137; (30) 317-5335
e-mail: veperdi@emk.nyme.hu

Dr. Vancsura Rudolf tanár úr 80 éves

Nem hiszem, hogy lenne olyan erdész kolléga hazánkban, akinek nem mondana semmit dr. Vancsura Rudolf neve. Nem hiszem, hogy akik vizsgáztak nála, elfelejtették volna őt. Vancsura tanár úr idén február 20-án tölti be 80. életévét, melyhez ezúton is tisztelettel gratulálunk.

1950-ben végzett az akkori Erdőmérnöki Főiskolán, s a Kiskunságban eltöltött rövid gyakorlati szakmai pályafutás után a Főiskola, majd jogutódjai Növénytan Tanszékén oktatott 1988 végéig, nyugalomba vonulásáig. A dendrológia és a növényrendszertan rejtelseibe és szépségeibe közel négy évtized erdőmérnök-hallgatóit vezetett be, s kérte tőlük szigorúan számon az elsajátított ismereteket. Tudása, embersége, megtörhetetlensége sokakban ébresztett tiszteletet, lett évfolyamok példaképe, szakestélyek állandó meghívottja, díszkorsók birtokosa. Az 1960-ban megjelent „Lombos fák és cserjék”, valamint a Gencsi László professzorral 1989-ben közösen kiadott „Dendrológia” alapművé vált, sokan forgatják, idézik, tanulnak belőle. Ezeket a munkákat még hosszú idő múlva is forrásmunkaként fogjuk tisztelni. Az Egyetem Botanikus kertje pedig az ő elképzelése, tervei, sokszor kétkezi munkája nyomán újult meg, vált európai hírű dendrológiai gyűjteménnyé.

Vancsura tanár úr ma is aktív, foglalkoztatják utódai, a Növénytan Tanszék életének továbbra is szerves résztvevője. E sorok írója tegnap gondolt bele a múlt időbe, amikor a Tanár úrral éppen együtt vizsgáztatott Dendrológiából. Három generáció ült az asztal körül ...

Az Erdészeti Lapok hasábjain keresztül is kívánunk Rudi bátyánknak jó egészséget, páratlan növényritkaságokat felvonultató kertje műveléshez sok örömet, hosszú életet!

Dr. Bartha Dénes

A Soproni-hegységben (Ágfalva) található fafaj-összehasonlító kísérlet tapasztalatai

A fafaj-összehasonlító kísérlet tervét Majer professzor vezetésével 1968 folyamán dolgozták ki az Erdőműveléstan Tanszék munkatársai. A kísérleti terület egykori úrbéresi rontott sarjgyertyános állomány helyén található, közel 7 ha-on, a Soproni-hegység erdőgazdasági tájrészletben. Erdőrészet száma Ágfalva 6A (2001 üzemterv). A kísérlet célja az adott termőhelyen előreláthatólag nagy fahozamú, termőhelyálló és a vad kártételének is ellenálló fafajok kiválasztása, de gondoltak olyan kérdések tisztázására is, hogy például elegyetlenül melyik fafaj növekedése, illetve állomány szerkezete lesz a kedvezőbb. A telepítés hazai és kismértékben külföldi fafajokkal történt.

A terület átlagos tengerszint feletti magassága 350 m. A csapadék évi összege 800 mm, a csapadéeloszlás szubalpin jellegű, átlagos évi hőmérséklet 9,5 °C. Fekvése északnyugati, lejtése 10°.

A természetes erdőtársulás acidofil *Luzula albida* – gyertyános bükkös, talaja kissé podzolos barna erdőtalaj.

A kísérleti területen gödrös ültetéssel 36 fafajt telepítettek 1969 tavaszán 40 x 40 m-es parcellákban, többségében 1,5 x 1 m-es hálózatban, kivéve a lucfenyőt, amelyet különböző hálózatban és elegyítve is telepítettek.

35 éves korra 19 fafaj értékelhető, ezek a következők (hálózattal): *Picea abies* (1x1 m) LF; *Picea abies* (1,5x1 m) LF; *Larix europaea* (1,5x1) VF; *Betula pendula* (1,5x1 m) NYI; *Tilia cordata* (1,5x1 m) KH; *Tilia platyphyllos* (1,5x1 m) NH; *Tilia argentea* (1,5x1 m) EH; *Acer platanoides* (1,5x1 m) KJ; *Picea sitchensis* (1,5x1 m) SITF; *Pinus nigra* (1,5x1 m) FF; *Pinus silvestris* (1,5x1 m) EF; *Pinus strobus* (1,5x1 m) SF; *Pinus ponderosa* (1,5x1 m) GEF; *Pseudotsuga douglasii* var. *viridis* (1,5x1 m) DF; *Abies grandis* (1,5x1 m) ÓJF; *Quercus petraea*

(1x1 m) KTT; *Carpinus betulus* (1,5x1 m) GY; *Fagus sylvatica* (1,5x0,5 m) B; *Quercus robur* (1x1 m) KST; *Quercus rubra* (1x1 m) VT. Az eredetileg telepített fafajok parcelláinak egy része vagy emberi gyarlóság/pl. a jegenyefenyő-félék többsége/, vagy abiotikus /széldöntés/, illetve biotikus /vad, rovar és gomba/ károsítások miatt értékelhetetlen.

A parcellákban az ápolásokon kívül egyszeri tisztítás történt 1986-ban, majd egyszeri törzskiválasztó gyérítés a terület egy részén 1998-ban, másik részén 1999-ben.

A kísérleti területen eddig négyszer történt faállományfelvétel: 10, 16, 22 és 35 éves korban. A felvételezéskor parcellánként véletlenszerűen 2-3 sort jelöltünk ki úgy, hogy a sorokban minimum 100-100 egyed felvételét tudjuk elvégezni; famagasságot és mellmagassági átmérőt mérünk és meghatározzuk a felvett területek nagyságát. A belső feldolgozás során kiszámoltuk az egyes parcellákra érvényes szorzószámot, az adatokat a biometria módszereivel értékeltük, ezt vonatkoztattuk egy-egy parcellára, végül 1 ha-ra. A táblázatokban a 10 éves korban és a 35 éves korban kapott értékeket tüntettük fel. /1.táblázat/

Az adatokból kitűnik, hogy a törzsszámszökkenés természetes úton (természetes mortalitás) szinte valamennyi parcellán bekövetkezett. 10 éves korra különösen jelentősen csökkent a bükk, a sitkafenyő és az óriás jegenyefenyő, míg legkevésbé a duglászfenyő, a kocsánytalan tölgy és a vöröstölgy törzsszáma változott. A csökkenés tovább folytatódott a későbbi években is, bár lényegesen kisebb ütemben. 35 éves korra a legkevesebb egyedszámmal a sima fenyő és a gesztesfenyő van jelen a parcellákban. Ebben a korban a sűrű (1x1) hálózatban telepített vöröstölgy adja a legmagasabb törzsszámot, amelynek törzsszámszökkenése 10 éves korban a legkisebb volt, s ez a kismértékű csökkenés maradt meg 35 éves koráig is. A telepítési törzsszámhoz képest a sűrű hálózatban telepített lucfenyő törzsszáma csökkent a legnagyobbat.

10 éves korban a legjelentősebb mellmagassági átmérővel a pionír fafajok állnak az élen, de igen jelentős a gesztesfenyő, feketefenyő, nagylevelű hárs mellmagassági átmérője is. 35 éves korra már erőteljesen vastagszik a kocsánytalan tölgy, a bükk, valamint a

1. táblázat: Törzsszám (db/ha), átlagos mellmagassági átmérő (cm) és átlagos famagasság (m) 10 éves és 35 éves korban

Fafaj (hálózattal)	Telepítési törzsszám	10 éves korban			35 éves korban		
		Törzsszám	átl.mellmag átmérő	átl.famag.	Törzsszám	átl.mellmag. átmérő	átl.famag.
		db/ha	d _{1,3} cm	h m	db/ha	d _{1,3} cm	h m
Lf(1x1)	9500	6940	4,70	3,67	1583	19,18	17,23
Lf(1,5x1)	6340	4312	4,96	3,54	1792	17,60	17,34
Vf(1,5x1)	6340	5291	6,49	5,07	1916	18,30	17,21
NYI(1,5x1)	6340	4630	6,07	5,41	1900	16,31	15,06
KH(1,5x1)	6340	3623	3,57	2,50	1167	18,30	16,32
NH(1,5x)	6340	4630	5,15	3,46	2278	14,48	15,14
EH(1,5x1)	6340	5435	3,10	2,36	1680	18,47	14,60
KJ(1,5x1)	6340	4167	3,79	3,93	1625	16,21	16,30
SITF(1,5x1)	6340	3704	4,50	3,37	1458	16,17	15,80
FF(1,5x1)	6340	4292	6,35	3,53	1417	18,64	15,30
EF(1,5x1)	6340	5650	6,83	5,24	1667	22,19	15,70
SF(1,5x1)	6340	3831	4,75	3,58	1222	21,43	17,01
GEF(1,5x1)	6340	2717	6,70	3,41	1267	19,77	13,80
DF(1,5x1)	6340	6081	4,58	3,66	2166	17,39	16,54
ÓJF(1,5x1)	6340	3704	3,65	2,50	1611	22,72	17,41
KTT(1x1)	9500	9000	2,76	2,55	2000	17,18	16,15
GY(1,5x1)	6340	5750	3,28	3,27	2250	9,76	12,94
B(1,5x0,5)	13000	7246	2,70	2,70	2833	14,69	15,35
KST(1x1)	9500	7576	4,30	3,47	2375	15,01	12,68
VT(1x1)	9500	8930	3,34	4,19	3652	12,25	15,39

2.táblázat: Körlapösszeg (m²)- és fatérfogat (m³) alakulása 1 ha-ra vonatkoztatva 10 és 35 éves korban

Fafaj (hálózattal)	10 éves korban		35 éves korban	
	körlapösszeg m ² / ha	fatérfogat m ³ / ha	körlapösszeg m ² / ha	fatérfogat m ³ / ha
Lf(1x1)	12,03	96,19	45,74	486,2
Lf(1,5x1)	8,31	69,29	43,55	505,4
Vf(1,5x1)	17,51	144,5	39,89	365,5
NYI(1,5x1)	13,34	66,16	39,67	328,0
KH(1,5x1)	3,61	23,69	30,61	271,5
NH(1,5x)	9,65	51,21	37,49	313,6
EH(1,5x1)	4,09	28,64	42,19	304,6
KJ(1,5x1)	4,68	25,21	33,53	316,4
SITF(1,5x1)	5,32	32,52	30,02	376,9
FF(1,5x1)	13,61	112,58	38,62	340,8
EF(1,5x1)	20,69	100,23	46,45	419,3
SF(1,5x1)	6,78	55,05	44,02	411,0
GEF(1,5x1)	9,62	59,85	39,08	482,6
DF(1,5x1)	10,02	84,32	51,43	504,5
ÓJF(1,5x1)	3,93	38,89	51,44	545,6
KT(1x1)	5,41	37,35	46,35	465,7
GY(1,5x1)	4,81	42,66	16,82	111,9
B(1,5x0,5)	4,16	18,77	48,02	469,5
KST(1x1)	11,02	60,76	42,01	215,9
VT(1x1)	7,97	54,88	43,06	355,5

hársak. Tovább tartja vezető helyét az óriás jegenyefenyő, amelyet az erdei-fenyő és a simafenyő követ.

A legjobb magassági növekedést is a pionír fajok (nyír, erdei-fenyő, vörösfenyő) mutatják 10 éves korban, de jelentős a vöröstölgy növekedése is. 35 éves korra megindul a bükk és a kocsánytalan tölgy magassági növekedése, ezen fajok ekkorra már a 10 éves korban mért magasságuk közel hatszorosát érik el. Ebben a korban 17 métert meghaladó magassággal a fenyők rendelkeznek, különösen jelentős az óriás jegenyefenyő utolsó éveiben mutatott magassági növekedése.

10 éves korban a legnagyobb körlapösszeggel az átmérőhöz hasonlóan a pionír fajok rendelkeznek. Változik a helyzet 35 éves korra. Ebben a korban jelentős körlapösszeggel rendelkezik már a luc-, a duglász- és az óriás jegenyefenyő, igen erőteljes a bükk és a kocsánytalan tölgy körlapösszeg növekedése. A fenyők, a körlapösszeg összehasonlításában, a vezető helyeket foglalják el./2.táblázat/

A fatérfogat értékelésének igazán a faállományok idősebb korában van jelentősége. Ezen adatok ugyanis, főleg fiatal korban (jelen esetben a 10 éves kori felvétel) még csak tájékoztató jellegűek lehetnek, hiszen – a körlapösszeghez hasonlóan – jelentős szerepe van a hektáronkénti törzsszámnak. Ez ki is tűnik a sűrűbb hálózattú, il-

letve a magasabb törzsszámmal jelezhető parcellák javára. 35 éves korra a törzsszámmal viszonyítva a legjelentősebb fatérfogatot az óriás jegenyefenyő adja, amelyet szorosan követ a duglász-, a luc- és a gesztenyefenyő, de

3.táblázat: A fajok növekedési erély szerinti sorrendje 10 éves és 35 éves korban

FAFAJOK NÖVEKEDÉSI ERÉLY SZERINTI RANGSORA	
10 éves korban a 100xG x H mutató alapján	35 éves korban a mellmagassági átmérő és magassági növekedés alapján
1. EF (1,5x1)	1. ÓJF (1,5x1)
2. VF (1,5x1)	2. LF (1x1)
3. NYI (1,5x1)	3. SF (1,5x1)
4. GEF (1,5x1)	4. LF (1,5x1)
5. FF (1,5x1)	5. EF (1,5x1)
6. LF(1,5x1, 1x1)	6. VF (1,5x1)
7. NH (1,5x1)	7. EH (1,5x1)
8. DF (1,5x1)	8. KH (1,5x1)
9. SF (1,5x1)	9. GEF (1,5x1)
10. SITF (1,5x1)	10. DF (1,5x1)
11. KST (1x1)	11. FF (1,5x1)
12. KJ (1,5x1)	12. KT (1x1)
13. VT (1x1)	13. B (1,5x0,5)
14. GY (1,5x1)	14. SITF (1,5x1)
15. ÓJF (1,5x1)	15. NYÍ (1,5x1)
16. KH (1,5x1)	16. KJ (1,5x1)
17. EH (1,5x1)	17. NH (1,5x1)
18. B (1,5x0,5)	18. KST (1x1)
19. KT (1x1)	19. VT (1x1)
*	20. GY (1,5x1)

* A LF (1,5x1) és (1x1) hálózati parcellák adatai átlaggal szerepelnek a táblázatban, ezért van csak 19 adat a sorrendben

jelentős már a bükk és a kocsánytalan tölgy fatérfogata is.

A fajok növekedési sorrendjét 10 éves korban Major (1980) a 100xx mutató alapján határozta meg. Ez a mutató azonban a későbbi korokban már nem ad reális képet a növekedési erélyről. A körlapösszeget ugyanis erősen befolyásolja a hektáronkénti törzsszám, ezért a növekedési erély meghatározására a továbbiakban a magasság- és a mellmagassági átmérő-növekedés változását választottam /3. táblázat/. Mindegyik mutató alapján meghatároztam a sorrendet, majd a két változó közötti összefüggés vizsgálatára a rangkorrekciós módszert választottam. A meghatározáshoz először a változók értékeit rangsoroltam, majd a rangsoroknak megfelelően úgynevezett rangszámot adtam. A két változó értékeit külön-külön rangszámoztam 1-től 20-ig, 20-szal jelölve az értékelt parcellák, illetve fajok számát. Azt vizsgáltam, hogy a két változó rangszámai az azonos megfigyelési egységeken mennyire egyeznek.

A rangkorrelációs együttható képlete:

$$r_{\text{rang}} = 1 - \frac{6 \sum d^2}{n(n^2 - 1)}$$

A rangkorrelációs koefficiens statisztikai próbájához „korrelációs koefficiens kritikus r értékei” (Fisher és Yates, 1957 után) táblázatot alkalmaztam n-2 szabadságfokkal.

35 éves korban a rangkorrelációs koefficiens: $r_{\text{rang}} = +0,8511$

Ekkor a számított $r = +0,8511$ nagyobb, mint az $FG = 22-2 = 20$ -ra $P = 5\%$ szinten megadott táblázati r érték (0,4227). Levonható tehát az a következtetés, hogy a magassági növekedés és a mellmagassági átmérő változás között szoros összefüggés áll fenn. Olyan szoros ez az összefüggés, hogy még a $P = 1\%$ szinten megadott táblázati r érték (0,5368) is alatta marad a kapott értéknek. Megállapítható tehát a szoros kapcsolat a magassági növekedés és a mellmagassági átmérő növekedése között a vizsgált faállományok 35 éves koráig biztosan.

Jól látható, hogy a 10 éves korban vezető helyen álló pionír fajok növekedési üteme leállt. Fiatal korban még nem, de 35 éves korban már szembevető a fenyők vezető helye. Különösen erőteljes növekedést mutat az óriás

jegenyefenyő, amely 10 éves korban még a 17., 35 éves korban pedig az első helyen áll a fajok rangsorában. Jól növekednek a hársak, megindult a bükk és a kocsánytalan tölgy is, gyenge viszont a vöröstölgy növekedési erélye.

Összefoglalva elmondható:

A Soproni-hegység ágfalvi, kissé podzolos barna erdőtalaján az első 10 évben a legjobb magassági- és mellmagassági átmérő-növekedést a pionír fajok (nyír, erdeifenyő, vörösfenyő) mutatják. Ezek magassága meghaladta az 5 m-t, vastagságuk pedig 6 cm körüli. Erre a korra már zárt állományt alkottak. Gyenge volt a bükk, a kocsánytalan tölgy, a gyertyán, a kislevelű- és az ezüsthárs, valamint az óriás jegenyefenyő növekedése. Meg kell jegyezni, hogy a kísérletbe bevont jegenyefenyők közül ez az egyetlen, amely 10 éves kor után is értékelhető eredményt ad, köszönhetően a vadkárosítással szembeni ellenálló képességének.

35 éves korban lényegesen változik a helyzet. A változást a bükk és a kocsánytalan tölgy egyre erőteljesebb növekedése jelenti, mind magassági, mind mellmagassági átmérő-növekedés te-

kintetében, sőt a fatérfogatok alakulásában is.

A hársak közül különösen a kislevelű hárs állománya mutat ígéretes állomány-szerkezetet, bár a fatérfogatot illetően a nagylevelű hárs vezet, amely kezdetben gyorsabban növekedett a többinél és nagyobb volt a hektáronkénti törzsszáma is. A területen egyáltalán nem érzí jól magát a kocsányos tölgy, de a vöröstölgy, a gyertyán növekedése sem kielégítő, bár ezen fajok vezérhajtásait a vad fiatal korban teljesen tönkretette.

Egyértelműen megállapítható, hogy ez a termőhely a kísérletbe bevont fenyők számára a legkedvezőbb. Az óriás jegenyefenyő, a különböző hálózatra telepített lucfenyő, a duglászfenyő és a gesztenyefenyő magassági és mellmagassági növekedése is kedvező, s ezen fajok jelentős fatérfogattal is rendelkeznek.

Kondorné Szenkovits Mariann

egyetemi adjunktus

NYME Sopron

Horváth Tamás

doktorandusz

NYME Sopron

A 35 éves Nagylózsai (Soproni-dombvidék) fafajösszehasonlító kísérlet tapasztalatai

A kísérleti területet 1968 folyamán az Erdőműveléstan Tanszék dolgozói Majer professzor vezetésével létesítették a Soproni-dombvidék 48 B erdőgazdasági tájrészletben. Az erdő-részlet száma Nagylózs 5 F (2001 üzemterv). A kísérlet célja az adott termőhelyen bevált, vagy előreláthatólag ígéretes, nagy fahozamú, termőhelyálló fajok kiválasztása, de gondoltak olyan kérdések tisztázására is, hogy például elegyetlenül melyik faj növekedése, illetve állományszerkezete kedvezőbb.

A kísérleti területet Ikva-menti kavicssterazon, vékony borítással fedett területen, hajdan rontott akácsarj-erdő helyén alakították ki.

Tengerszint feletti magasság: 160 m. A csapadék évi átlaga 668 mm, ebből 416 mm a tenyészidőszakban esik. A csapadék havi eloszlása július és szeptemberi maximumot mutat, tehát

szubmediterrán jellegű. Az évi középhőmérséklet 9,5 °C. A talaj kissé savanyú, alul pszeudoglejes, sekély rozsdabarna erdőtalaj.

A természetes erdőátarsulás gyertyános-kocsánytalan tölgyes és cseres-kocsánytalan tölgyes közötti átmeneti jellegű volt (*Quercus petraeae* – *Carpineum*, ill. *Quercetum petraeae-cerris*) *Galium odoratum*, illetve *Festuca heterophylla* erdőtüppsal. Növényföldrajzilag Pannonicum-Eupannonicum flóratartományba, Arrabonicum flórajárásba sorolják.

A 8 ha-os kísérleti területen 17 fajt telepítettek 1969 tavaszán, általában 50 x 50 m-es parcellákon, többségében 1,5 x 1 m-es hálózatban (a vöröstölgy és a duglászfenyő különböző hálózatban is előfordul). 35 éves korra 13 faj értékelhető, ezek a következők (hálózattal):

Quercus rubra (1x1 m) VT, *Quercus rubra* (2x1m) VT, *Quercus rubra* (2x2 m) VT, *Celtis occidentalis* (1,5x1 m)

NYO, *Tilia platyphyllos* (1,5x1 m) NH, *Tilia argentea* (1,5x1 m) EH, *Tilia cordata* (1,5x1 m) KH, *Quercus petraea* (1x1 m) KTT, *Castanea sativa* (2x2 m) SZG, *Pinus silvestris* (1,5x1 m) EF, *Pinus nigra* (1,5x1 m) FF, *Picea abies* (1,5x1 m) LF, *Quercus robur* (1x1 m) KST, *Pseudotsuga menziesii* var. *viridis* (1,5x1 m) ZDF, *Pseudotsuga menziesii* var. *viridis* (1x1 m) ZDF, *Padus serotina* (2x1 m) KM. (Az eredetileg telepített fajok közül letermelésre került már az óriás- és az olasz nyár, illetve erős vadkár volt a selyemfenyő és a szürke duglászfenyő parcelláiban, emiatt értékelhetetlenek.)

A területen az ápolási munkákon kívül egyszeri tisztítás történt 1987-ben az erdeifenyő, a feketefenyő és a nyugati osterfa parcelláiban, 1989-ben pedig a többi parcellában. 2001-ben az egész területen törzskiválasztó gyérítést végeztek.

1.táblázat: Törzsszám (db/ha), átlagos mellmagassági átmérő (cm) és átlagos famagasság (m) 10 éves és 35 éves korban

Fafaj (hálózattal)	Telepítési törzsszám	10 éves korban			35 éves korban		
		törzs- szám	átl.mellmag. átmérő	átl.famag.	törzs- szám	átl.mellmag. átmérő	átl.famag.
		db/ha	d _{1,3} cm	h m	db/ha	d _{1,3} cm	h m
VT(1x1)	9500	7375	4,24	5,15	1600	16,97	15,56
VT(2x1)	4800	3312	3,95	4,40	1156	18,58	18,58
VT(2x2)	2500	1487	3,59	3,67	1100	18,86	16,84
NYO(1,5x1)	6340	6242	4,91	5,81	1416	16,57	14,61
NH(1,5x1)	6340	5913	5,10	4,24	1990	15,35	14,84
EH(1,5x)	6340	2684	3,62	2,99	1333	20,02	14,57
KH(1,5x1)	6340	3100	2,98	2,66	1800	15,47	13,18
KTT(1x1)	9500	3517	3,02	2,55	1500	16,08	15,02
SZG(2x2)	2500	1020	3,17	2,79	410	17,61	13,19
EF(1,5x1)	6340	4662	5,97	4,02	700	19,04	13,85
FF(1,5x1)	6340	4254	4,92	2,97	1333	17,99	14,30
LF(1,5x1)	6340	3815	3,33	1,17	2132	15,89	15,53
KST(1x1)	9500	6250	3,92	3,10	1500	18,09	16,53
ZDF(1,5x1)	6340	3704	5,85	4,54	1700	19,30	17,17
ZDF(1x1)	9500	5560	5,93	4,85	2200	19,67	17,22
KM(2X1)	4800	3054	8,11	5,01	1167	18,44	15,47

Faállományfelvétel a kísérleti területen eddig négyszer történt, 10, 16, 22 és 35 éves korban. A felvételezéskor parcellánként véletlenszerűen 2-3 sort jelöltünk ki úgy, hogy a sorokban minimum 100-100 egyed felvételét tudjuk elvégezni; famagasságot és mellmagassági átmérőt mértünk és meghatároztuk a felvett területek nagyságát. A belső feldolgozás során kiszámoltam az egyes parcellákra érvényes szorzószámot, az adatokat a biometria módszereivel értékeltem, ezt vonatkoztattam egy-egy parcellára, végül 1 ha-ra. A táblázatokban a 10 éves korban és a 35 éves korban kapott értékeket tüntettem fel. /1. táblázat/

Az adatokból kitűnik, hogy 35 éves korra lényegesen csökkent a törzsszám valamennyi parcellában. A törzsszámcsökkenés természetes úton (természetes mortalitás) csaknem valamennyi fafaj esetében bekövetkezett az első 10 évben, amely különösen jelentős volt az ezüsthársnál és a kislevelű hársnál. A területen ugyanis 10 éves korig - az ápolási munkákon kívül - nem történt erdőművelési beavatkozás. Legnagyobb mértékben a szelídgesztenye törzsszáma csökkent, ennek két oka is van: egyrészt a kezdeti növekedés idején erősen károsította a vad, másrészt ezen fafaj sokat szenvedett a kései fagyoktól is. Az erdeifenyő törzsszáma főleg 35 éves korra csökkent erősen, amely részben a hótöréssel, részben a parcellában erősen felverődő akácсарjak nyomásával magyarázható.

Magassági növekedést tekintve megfigyelhető, hogy 10 éves korban a nyugati ostorfa, a kései meggy és a zöld

törzsszámmal voltak jelen a területen, mint például a sűrű hálózattú zöld duglászfenyő és az erdeifenyő. Változik a helyzet a későbbi korokban. 35 éves korra továbbra is az 1,5x1 és 1x1-es hálózatra telepített zöld duglászfenyő vezet, de jelentős körlapösszeggel bír a különböző hálózatra telepített vöröstölgy is. Ebben a korban csökken a körlapösszeg például a szelídgesztenyénél és az erdeifenyőnél. Ezek magyarázata a nagyszámú természetes törzsszámcsökkenés, ami a károsítások, illetve az akác által történő elnyomás következménye. /2. táblázat/

A fatérfogadatok fiatal korban (10 éves) még csak tájékoztató jellegűek lehetnek, hiszen a körlapösszeghez hasonlóan a fatérfogat meghatározásánál is jelentős szerepe van a hektáronkénti törzsszámnak. Ez ki is tűnik a sűrűbb hálózattú parcellák javára. 35 éves korban látható, hogy vezető helyen áll a zöld duglászfenyő, kiemelkedően magas mind az 1,5x1 m-es, mind az 1x1m-es hálózatra telepített parcella fatérfogata. Jó értéket mutat a lucfenyő is, s erőteljesen megindult a kocsányos tölgy térfogat-növekedése is.

A fafajok növekedési erélyét, s ez alapján a fafajok növekedési sorrendjét 10 éves korban *Majer* (1980) a 100xx

duglászfenyő állnak az első helyeken. 35 éves korra megmaradt a zöld duglászfenyő erőteljes magassági növekedése, továbbra is az elsők között van a kései meggy és a lucfenyő, valamint jelentős a különböző hálózatra telepített vöröstölgy magassága is.

A mellmagassági átmérőt tekintve 10 éves korban a zöld duglászfenyő (mindkét hálózaton) és a pionír fafajok mellmagassági átmérő-növekedése jelentős, s ezen fafajok 35 éves korban is megtartják vezető helyeiket.

Az 1 ha-ra vonatkoztatott körlapösszeg 10 éves korban azon fafajok esetében a legmagasabb, melyek nagy

2.táblázat: Körlapösszeg (m²)- és fatérfogat (m³) alakulása 1 ha-ra vonatkoztatva 10 éves és 35 éves korban

Fafaj (hálózattal)	10 éves korban		35 éves korban	
	körlapösszeg m ² / ha	fatérfogat m ³ / ha	körlapösszeg m ² / ha	fatérfogat m ³ / ha
VT(1x1)	10,41	50,94	39,62	356,14
VT(2x1)	4,23	21,66	31,35	326,19
VT(2x2)	1,50	8,34	30,73	292,48
NYO(1,5x1)	11,83	59,42	30,54	273,64
NH(1,5x1)	12,08	60,99	32,84	269,31
EH(1,5x)	2,76	16,74	27,68	232,65
KH(1,5x1)	2,13	14,27	27,61	272,61
KTT(1x1)	2,46	16,93	30,44	278,58
SZG(2x2)	0,82	5,17	19,47	166,70
EF(1,5x1)	13,06	101,72	19,91	172,75
FF(1,5x1)	8,07	72,14	33,91	308,65
LF(1,5x1)	3,32	32,74	42,29	440,33
KST(1x1)	7,54	44,19	38,54	371,05
ZDF(1,5x1)	9,95	72,92	51,62	431,00
ZDF(1x1)	15,33	108,81	64,32	513,00
KM(2X1)	15,72	73,70	31,14	288,00

érték alapján határozta meg. Ez a mutató azonban a későbbi korokban már nem adott reális képet a fajok növekedési erélyéről. A körlapösszeget ugyanis erősen befolyásolja a hektáronkénti törzsszám, ezért a növekedési erély meghatározására a későbbiekben a magassági és a mellmagassági átmérő-növekedés változását választottam. Mindegyik mutató alapján meghatároztam a sorrendet, és a két változó közötti összefüggés vizsgálatára a rangkorrelációs módszert választottam. E módszerben először a változók értékeit rangsoroltam, majd a rangsoruknak megfelelően úgynevezett rangszámot adtam. A két változó értékeit külön-külön rangszámoztam 1-től 16-ig, 16-tal jelölve az értékelt parcellák, illetve fajok számát. Azt vizsgáltam, hogy a két változó rangszámai az azonos megfigyelési egységeken mennyire egyeznek.

A rangkorrelációs koefficiens képlete:

$$r_{\text{rang}} = 1 - \frac{6 \sum d^2}{n(n^2 - 1)}$$

A rangkorrelációs koefficiens statisztikai próbájához „A korrelációs koefficiens kritikus r értékei” (Fisber és Yates, 1957 után) táblázatot alkalmaztam n-2 szabadságfokkal.

35 éves korban a rangkorrelációs koefficiens: $r_{\text{rang}} = +0,5882$

Ez a számított $r = 0,5882$ nagyobb, mint az $FG = 14$ -re $P = 2\%$ szinten megadott táblázati r érték $/0,5742/$. Így levonható az a következtetés, hogy a magassági növekedés és a mellmagassági átmérőváltozás között szoros összefüggés áll fenn a $P = 2\%$ valószínűségi szinten vagy felette.

Jól látható, hogy 10 éves korban első helyen a kései meggy áll, bár kevés darabszámmal van jelen a területen, de egyaránt jelentős ezen egyedek magassági és mellmagassági növekedése. 35 éves korban jelentős a kocsánytalan tölgy előretörése, s ebben az időszakban fejlődik nagyot a kocsányos tölgy is. Visszaesőben vannak a fenyők, különösen a zöld duglászfenyő. Az erdeifenyő növekedése csak 10 éves koráig volt erőteljes – pionír volta miatt –, a későbbi korokban erőteljesen visszaesik a növekedési rangsorban. /3. táblázat/

Összefoglalva elmondható:

Ezen a sekély, rozsdabarna erdőtalajon kezdetben, az első 10 évben a kései meggy és a zöld duglászfenyő mutatta a legjobb magassági- és mellmagassági átmérő-növekedést. Sorrendben ezután

3. táblázat: A fajok növekedési erély szerinti sorrendje 10 éves és 35 éves korban

FAFAJOK NÖVEKEDÉSI ERÉLY SZERINTI RANGSORA	
10 éves korban a $100x\bar{G} \times \bar{H}$ mutató alapján	35 éves korban a mellmagassági átmérő és magassági növekedés alapján
1. KM (2x1)	1. KTT (1x1)
2. ZDF (1,5x1)	2. SZG (2x2)
3. EF (1,5x1)	3. EH (1,5x1)
4. NYO (1,5x1)	4. KH (1,5x1)
5. NH (1,5x1)	5. KST (1x1)
6. VT (1x1)	6. VT (2x2)
7. FF (1,5x1)	7. FF (1,5x1)
8. VT (2x1)	8. VT (2x1)
9. VT (2x2)	9. LF (1,5x1)
10. KST (1x1)	10. ZDF (1,5x1)
11. EH (1,5x1)	11. VT (1x1)
12. SZG (2x2)	12. NH (1,5x1)
13. ZDF (1x1)	13. NYO (1,5x1)
14. KH (1,5x1)	14. EF (1,5x1)
15. KTT (1x1)	15. ZDF (1x1)
16. LF (1,5x1)	16. KM (2x1)

az erdeifenyő, a nyugati ostorfa és a nagylevelű hárs következett. Ezek a fajok 8-10 éves korra már zárt állományt alkottak. Feltűnően kicsi a hazai tölgyek, a feketefenyő és a lucfenyő magassági- és mellmagassági átmérő-növekedése.

35 éves korban a legjobb állományszerkezetet a zöld duglászfenyő adja. Növekedési erélye ugyan jelentősen visszaesett - ez az összehasonlító rangsorban látható-, de továbbra is a legnagyobb fatérfogati értékeket ezen parcellák adják. Ebben a korban erőteljesen megindulnak a hazai tölgyek, különösen a kocsányos tölgy fatérfogat növekedése jelentős. Egyenletes fejlődést

és jó állományszerkezetet mutatnak a hársak és a különböző hálózatban telepített vöröstölgy is. Erre a korra viszont erőteljesen lecsökkent mind a növekedési erélye, mind a fatérfogat-növekedése az erdeifenyőnek és a kései meggynek is – pionír voltak miatt-, hiszen ezen fajok voltak azok, melyek az első időszakban a legjobb fejlődést mutatták. Természetesen igen messze-menő következtetések ma még nem vonhatók le, további megfigyelésekre, vizsgálatokra van szükség, amelyek jelenleg is folyamatban vannak.

Kondorné Szenkovits Mariann
egyetemi adjunktus
NYME Sopron

NyME Regionális Tudásközpont
Erdő- és Kárértékszámítási
Tanfolyamot
hirdet

Időtartama: 150 óra, ebből 80 óra feladatmegoldás.

Ütemezése: 2007. március 19-23, április 16-20., 2 hét oktatás + önálló feladat + vizsga.

Részvételi díj: 150 ezer Ft+ÁFA

A jelentkezés feltétele: Felsőfokú végzettség + legalább középfokú erdészeti, vagy felsőfokú, erdészeti ismeretet adó (agrár, kertészeti, faipari) végzettség. Felvilágosítás és jelentkezés: dr. Héjj Botond, 99/518-192, fax 99/329-911 9400 Sopron, Bajcsy Zs. u. 4., hejib@emk.nyme.hu

Jelentkezési határidő: 2007. március 1.

Dr. Héjj Botond
egyetemi docens
Nyugat-Magyarországi Egyetem

Tuskós területek talaj-előkészítésének gépesítési helyzete, fejlesztési lehetőségei

1. Bevezetés

A tuskózás nélküli erdőfelújítási technológiákban, ahol a terület felszínének csak egy részét műveljük, a mezőgazdaságban használt gépek többnyire nem alkalmazhatók. Tuskós területek talajművelésére alapvetően olyan gépek használhatók, amelyek képesek a tuskókon, köveken való áthaladásra a gép szerkezeti részeinek károsodása nélkül. Ezeket célirányosan erre a területre fejlesztették ki.

2. Pásztás talaj-előkészítők

Pásztás talaj-előkészítésre több megoldás kínálkozik, nevezetesen: mélylazítókkal, mélylazító és tárcsa kombinációkkal, pásztakészítő ekékkel, pásztakészítő tárcsákkal és forgó rendszerű pásztakészítő gépekkel.

Pásztakészítő mélylazítók

Az erdészeti gyakorlatban alkalmazott pásztakészítő mélylazítók hátrahajló élű gépek. A hátrahajló élű szerszám általában egyenes élű gerinclemezből és a hozzá kapcsolódó (egy-, kettő- vagy három pár) lazítószárnyakból áll.

Az EMKI Géptani Tanszéke által 2000-ben készített gépkataszter szerint az ERTI által kialakított E-TM típusú lazítószárnyas gépek (E-TM-1; E-TM-2; E-TM-3) a leginkább elterjedtek. E gépek gyártása a rendszerváltozáskori iparstruktúra átalakulásakor megszűnt, ezt követően némiképp módosított konstrukcióval, de változatlan funkcióval a MEFI Rt. (Budapest) gyártotta a feladat ellátására alkalmas ETL típusú gépeket, majd ezt követték a Bagodi Mezőgép

Kft. BEL típusú gépei, melyeket ma is gyártanak.

Ezek a pásztakészítő mélylazítók általában egysorosak, munkamélységük: $0,3 \div 0,6$ m, munkasebességük: $2 \div 4$ km/h, öntömegük: $300 \div 400$ kg (mely pótsúlyozással $1000 \div 1200$ kg-ra növelhető), vonóerő-igényük: $14 \div 30$ kN közötti.

Pásztakészítő ekék

A pásztakészítő ekék számos változata létezik, közülük ma leginkább az ASP-2 típusú német eke és az ERDŐGÉP Kft. EFE-1 típusú ekéje ismert.

Az erdészeti gyakorlatban használt pásztakészítő ekék munkamélyisége: $0,1 \div 0,2$ m, munkasebessége: $2 \div 4$ km/h, tömege: $300 \div 600$ kg, teljesítmény-igénye: $30 \div 50$ kN közötti.

Pásztakészítő tárcsák

A pásztakészítő tárcsák:

- szabadonfutó és
- hajtott kivitelűek lehetnek.

A szabadonfutó pásztakészítő tárcsák – a sorközművelő tárcsák és a nehéz tárcsák – szerkezeti kivitele hasonló a teljes felületet művelő tárcsákéhoz, csak kisebb munkaszélességűek, nagyobb tárcsalevél-átmérőjűek, általában egy, esetleg kétsorosak, és robusztusabb építésűek.

A sorközművelő tárcsák alapvetően az erdőfelújítások sorközi ápolására szolgálnak, ugyanakkor alkalmasak tuskózás nélküli területeken az ültetést megelőző pásztás talajművelésre is.

Felmérésünk szerint az erdészeti gyakorlatban az E-PST, az UST-2B, ETB-2, az ETS-2 és az ET-8, sorközművelő tárcsák a

legelterjedtebbek. Fentiek közül az E-PST tárcsák gyártása már megszűnt. Az ETS-2 sorközművelő tárcsát a Bagodi Mezőgép Kft. BETS-2-EF típusjellel adaptálta a közelmúltban kifejlesztett BGT-ETG-EF típusú erdőtelepítési gépsorba. Említésre érdemes még az ET-4/4, mely BET-4-4-EF néven szintén része az előbb említett új erdőtelepítési gépsornak.

Az ET-8 és az ET-4/4 tárcsa felépítése eltér a megszokottól, a tárcsalevelek ugyanis egymástól függetlenül dolgoznak, az útjukba kerülő akadály esetén egyenként felemelkednek és az akadályon átgördülnek, ezáltal a tárcsázás egyenletessé válik, a tuskók mellett nem maradnak műveletlen foltok.

A nehéz tárcsák tuskós területek talajművelésére készültek, közülük az ERDŐGÉP Kft. NT-6 típusú nehéz tárcsája, illetve az olasz NARDI, az amerikai ROME tárcsa és a közelmúltban megjelent ausztrál Savannah érdemel említést.

A hajtott kivitelű pásztakészítő tárcsák pásztánként egy vagy két tárcsalevélűek, általában csonka kúp alakúak, külső kerületükön csipkés tárcsalevelekkel.

Több hazai erdőgazdaságnál a brnói Mendel Mezőgazdasági és Erdészeti Egyetem Masarikúv Erdei Tangazdaságának Kötiny Kutató Intézetében kifejlesztett TPF-1 (1. ábra) egytárcsás, illetve TPF-2 kéttárcsás erdészeti hajtott tárcsát sikeresen alkalmazzák.

Forgókés-rendszerű pásztakészítő gépek

A forgókés-rendszerű pásztakészítő gépek legelterjedtebb fajtái a pásztakészítő talajmarók. A talajmarók szá-

1. ábra. TPF-1 típusú hajtott tárcsa

2. ábra. BPG-600 típusú forgókés-rendszerű pásztakészítő

3. ábra. Vértess típusú láncos pásztakészítő

4. ábra. Kobold típusú foltos talaj-előkészítő

mos változata közül a ROTOR Frangitor erdészeti talajmarók alkalmazhatók tuskós területeken is. A ROTOR Frangitor gépek 80, 90, 110 és 120 cm-es munkaszélességben készülnek, művelési mélységük 10-40 cm. Köves területeken, és vastag (7-12 cm átmérőjű) gyökerekkel átszőtt talajokon is használhatók.

A közelmúltban jelentek meg a speciális forgókés-rendszerű pásztakészítők, melyeket gyártójuk után bagodi pásztakészítőként ismerünk. Ezek a gépek alapvetően a tuskózás nélküli erdőfelújítási technológiák talaj-előkészítésének eszközei.

A gépcsaládnak már két típusa létezik:
– a BPG-600 típusú gép (2. ábra) nagyobb munkamélységű és kisebb munkaszélességű, és elsősorban a csemeteültetés előtti pászta készítésére alkalmas;

– a BMP-900 típusú gép pedig kisebb munkamélységű és nagyobb munkaszélességű művelésre képes, melyet álmány alatt alkalmazva a lehulló magok számára tud létrehozni kedvező magágyat (a lehulló magot, makkot képes bedolgozni a talajba).

A speciális pásztakészítők munkaszélessége: 0,6 ÷ 0,9 m, munkamélysége: 0,15 ÷ 0,25 m, forgó művelőszerszámuk fordulatszáma: 0,9 ÷ 1,1 1/s, munkasebessége: 1 ÷ 3 km/h, tömege: 600 ÷ 700 kg, teljesítmény-igénye: 30 ÷ 40 kW közötti.

Tárcsás-láncos pásztakészítők

A tárcsás-láncos pásztakészítők szintén a tuskózás nélküli erdőfelújítási technológiák részleges talaj-előkészítésének eszközei. Ezen gépek letisztítják a pászta felületét, eltávolítva arról a kisebb méretű vágástéri hulladékokat, sarjakat és lágy szárú aljnövényzetet.

Ezen gépek alkalmazása nem jellemző a magyar erdőgazdálkodásban, az erdőgazdálkodás gépesítettségének felmérése során egy ilyen gép-

pel, a Vértess típusú láncos pásztakészítővel (3. ábra) találkoztunk.

3. Foltos talaj-előkészítők

A foltos talaj-előkészítők – melyeket talajszagatóknak vagy pásztakészítő szkarifikátoroknak is nevezünk – általában függesztett gépek. Üzemeltetheti őket univerzális traktor vagy speciális erdészeti erőgép. Utóbbi esetben a függesztésük, azaz a szállítási és a munkahelyzet közti átállítás, a munkagépre szerelt hidraulikus rendszer vagy az erőgép csörlője segítségével oldódik meg.

A talajszagató gépek közül az eddigiek során a Svendlung AB svéd cég LENO-78 típusú talajszagató gépét vizsgálták hazai körülmények között. A gép egy menetben két egymással párhuzamos sávban készít foltokat. A felszagott foltok hossza középkötött talajon 0,5 ÷ 3 m között állítható. Üzemeltetéséhez csörlővel felszerelt erdészeti traktor szükséges.

Európa számos országában alkalmazzák a különböző univerzális traktorra, ill. speciális erőgépre szerelhető talajszagatókat, közülük a függesztett kivitelű Kobold talajszagatót mutatja a 4. ábra.

4. Tányéros (fészkes) talaj-előkészítők

A tányéros (fészkes) talaj-előkészítők függőleges tengely körül forgó művelőszerszámú gépek. Művelőszerszámuk művelőeleme általában boronafog, kultivátorkapa vagy tárcsalevél.

A tányéros (fészkes) talaj-előkészítők gyakorlatilag mindig függesztett gépek. A boronafogas és a kultivátorkapás művelőelemű gépeknél a fogak egy olyan vázra kerülnek, amely felülnézetben kör keresztmetszetű. Ezt a szerszámot függőleges irányban előtolva – a megkívánt munkamélységnek megfelelően – és függőleges tengely körül meg-

forgatva történik meg a kör felületű talajművelés. Az ilyen szerszámot általában nem önmagában, hanem más munkaművelet – pl. gödörfúrás – szerszámával együtt alkalmazzuk. Ilyen komplett szerszámú gép pl. a tányérozó gödörfúró.

A tárcsaleveles művelőelemű gépek egyik változatánál a viszonylag kis átmérőjű tárcsalevelekből álló tárcsatag szabadon forog a saját tengelye körül, mely vízszintes, és forog egy hajtott függőleges tengely körül. Munkájának eredménye a tárcsatag szélességével megegyező átmérőjű tányér. Másik változatánál a normál méretű tárcsalevelek száma kevesebb, melyek egyenként csapágyazva egy körbeforgó vázon helyezkednek el. A talaj felületén a művelt tányér kialakulását vágókések is segítik. A művelőszerszámot általában hidromotor forgatja. Hazai gyártásuk jelenleg nincs.

Mind a foltos, mind a tányéros talaj-előkészítők nagyobb mérvű hazai alkalmazása indokolt lenne, ezt kívánja a természetközeli szemlélet is.

(A szerző a Nyugat-Magyarországi Egyetem doktorandusza)

A lapot Magyarország legnagyobb médiafigyelője, az

» **OBSERVER** «

OBSERVER BUDAPEST
MÉDIAFIGYELŐ KFT.

1084 Budapest, Auróra u. 11.

Tel.: 303-4738

rendszeresen szemlézi

Magyarországi erdőkárok 2006-ban

A 2006. évi erdőgazdasági károk az előző évhez viszonyítva kevesebb mint felére (46%) csökkentek, összesen 177 668 ha biotikus és abiotikus kártételt jelentettek a gazdálkodók, melynek 93 %-a biotikus (165 520 ha) és 7%-a abiotikus (12 148 ha) volt (1. ábra). A biotikus károsítások közül a rovarok okozta kár 109 518 ha-on (66%), a gombák által okozott fertőzés 16 090 ha-on (10%), az egyéb biotikus kár (ide soroljuk az egyéb károsítókat, a vadkárokat, a növényi károsítókat, valamint a fapusztulásokat) 39 912 ha-on (24%) fordult elő.

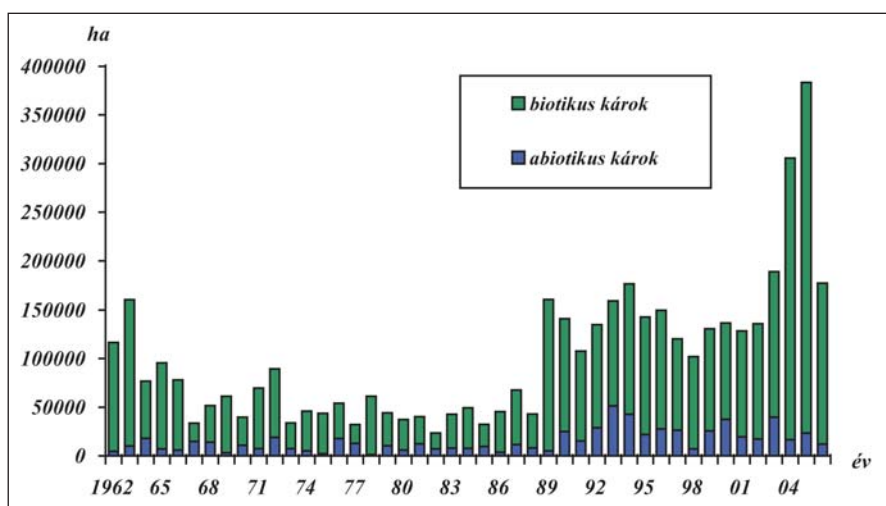
Erdővédelmi Prognózist az ERTI Erdővédelmi Osztálya 1962 óta ad ki, a komplex Erdővédelmi Figyelő-Jelzőszolgálati Rendszer adataira támaszkodva. Az AGROINFORM gondozásában ebben az évben is megjelenik a kiadvány, ami 128 oldal terjedelemben, 27 színes fényképpel gazdagítva, jelen írásnál jóval részletesebben tárgyalja a 2006-os erdőgazdasági károkat, valamint a 2007-ben várható károsításokat. A kiadványokat minden olyan erdőgazdálkodó megkapja, aki törvényi kötelezettségének megfelelően elküldi hozzánk az Erdővédelmi Jelzőlapokat.

A 2006. évi károsítások összesítését túlnyomórészt idén is az erdőgazdálkodók által küldött Erdővédelmi Jelzőlapok értékelése alapján állítottuk össze. A jelzőlapon a gazdálkodó megnevezi a károsítót (kórokozót), az érintett területet, a károsítás mértékét (gyenge/közepes/erős), valamint adatot szolgáltat az esetleges védekezés területéről és módjáról. 2006-ban már képes útmutató és kódjegyzék is segítette a jelentést adók munkáját. Itt csak azokat a kártevőket és kórokozókat érintjük, amelyek legalább 500 ha-on léptek fel. Ezen túl ismertetünk néhány olyan erdővédelmi újdonságot is, amivel 2006-ban találkozunk először.

Biotikus károk

Rovarok okozta károk:

A rovarok okozta károk 2004-ben a 2003. évihez képest több mint kétszeresére emelkedtek. 2005-ben ehhez képest is közel 1/3-dal növekedtek, 2006-ban pedig kevesebb mint 40%-a volt az előző évinek. Ennek az ingadozásnak a legfőbb oka a gyapjaslepke minden eddig felülmúló tömegszaporodása volt, illetve 2006-ban a tömegszaporodás részbeni összeomlása volt.

1. ábra: Biotikus és abiotikus erdőkárok 1962 és 2006 között Magyarországon

A rovarok közül a levéltetvek kártételi területe 2006-ban 3253 ha-ra növekedett. A tölgy-kéregpajzstetű kártételét 687-ről jelentették.

A levélsodró eszelények nyáron 2004-ben került be a rendszerbe, 2006-ban 573 ha-on fordult elő. A nagy nyárfacincér kártételi területe több mint kétszeresére, 1388 ha-ra nőtt. A kis nyárfacincér 870 ha-on fordult elő. A nyárlevelészek károsítása kismértékben növekedett, 1323 ha-ra. 2006-ban a tölgyesekben az ország jelentős részén közepes-jó makktermés volt. Ennek megfelelően a makkormányosok és makkmolyok által okozott károsítás 6884 ha-ra csökkent. A levélormányosok kártételi területe kismértékben, 596 ha-ra csökkent. A cserebogár-pajorok kárait 1487 ha-ról jelezték. A májusi cserebogár VII. törzse, valamint az erdei cserebogár imágói 7864 ha-on, az egyéb cserebogárfajok imágói pedig 608 ha-on okoztak károkat. A szűk kártétele az előző évhez viszonyítva csaknem harmadára, 850 ha-ra csökkent.

Az araszolófajok együttes kártételi területe közel harmadára, 7553 ha-ra csökkent. A kártételt ebben az évben is zömmel a téli és tavaszi araszolók, valamint egyes bagolylepkefajok okozták. Az akác-hólyagasmoly kártételi területe 2524 ha-ra csökkent. Az akáclevél aknázómoly kártételét nagyobb területről, 2807 ha-ról jelezték. A gyűrűslepke és az aranyfarú lepke gyakran együtt károsít, így kártételüket nehéz különválasztani egymástól. A gyűrűsszövő által okozott kártételi terület 519 ha-ra nőtt, míg az aranyfarú szövő károsítási területe nagymértékben csökkent, a gazdálko-

dók mindössze 709 ha-ról jelezték károsítását.

Az elmúlt években a gyapjaslepke eddigi legnagyobb tömegszaporodása alakult ki Magyarországon. 2004-ben 108 305, 2005-ben 212 177, 2006-ban pedig 61 564 ha-ról jelentették kártételét a gazdálkodók. 2006-ban a károk 42%-a gyenge, 24%-a közepes, 34%-a pedig erős volt. A 2005-ös évhez viszonyítva kevesebb mint harmadára csökkent a károsított terület. Ez még így is jelentős nagyságú, de érdemes azt is kiemelni, hogy amíg az elmúlt évhez viszonyítva a gyenge károk kevesebb mint felére, a közepes károk kevesebb mint harmadára, addig az erős károk kb. ötödére csökkentek. Ahogyan előre jeleztük is, a károk túlnyomó része áthelyeződött a Dunántúl déli részére, valamint az Északi-középhegységbe. Jelentősebb károk ezen kívül a Körösök-vidéken alakultak ki. Ha az ÁESZ Igazgatóságokat nézzük, a legnagyobb károk már nem a Veszprémi, hanem az Egri, valamint a Pécsi, Budapesti és Miskolci Igazgatóságok területén fordultak elő. 2004-ben és 2005-ben az erdészeti fénycsapdák kiemelve magában fogták a faj hímjeit, esetenként több ezer példányt is. 2006-ban nagymértékben visszaestek a fogási számok. 2006-ban a beérkezett jelzőlapok alapján a petecsomóval fertőzött terület nagysága 15 080 ha. A fertőzöttség 64%-a gyenge, 20%-a közepes, 16%-a erős. A 2005-ös adatokhoz viszonyítva az arányok nem változtak jelentősen, magas a gyenge fertőzöttségű területek aránya. Erős fertőzöttséget csak 2360 ha-ról jelezték. A 2006-os rágásadatok, petecsomó fertőzöttségi adatok,

fénycsapda adatok, valamint a megfigyelések, tapasztalatok alapján elmondható, hogy a gyapjaslepke országos gradációja összeomlott. 2007-ben a tavalyi évhez képest is csökkenni fog az országos kártételi terület nagysága. Egyes területeken, pl. a Dunazug-hegységben, a Dél-Dunántúl egyes részein, a Körösök-vidéken, a Szatmár-Beregi-síkságon és az Északi-középhegység egyes részein esetleg még jelentős, de az eddigieknél jóval kisebb kiterjedésű károkat lehet számítani.

A tölgylégybúcsújáró lepke 1188 ha-on okozott kárt, ami az előző évihez hasonló adat. A sodrómolyok kártételi területe 1644 ha-ra növekedett.

Egyéb károsítók:

A mezei pocok 832 ha-on okozott károkat.

Vad okozta károk:

A vad okozta károk magasak, a beérkezett adatok szerint növekedtek, a tavalyi 27 021 ha-ról 31 353 ha-ra. Ezen belül a nyári vadkár és a téli vadkár mértéke is növekedett.

Gomba kórokozók:

A gomba kórokozók által okozott fertőzések a beérkezett jelzőlapok szerint jóval kisebb területen jelentkeztek, az előző évi területnek kevesebb mint 40%-án. Ennek oka, hogy 2006-ban jelentősen csökkent a tölgylisztharmat fertőzés, ami nyilván közvetett következménye a gyapjaslepke kártételi terület csökkenésének.

A nyár-kéregfékély 891 ha-on jelentkezett. A fenyő-hajtáspusztító gombák kártételi területe kismértékben, 657 ha-ra növekedett. A gyökérrontó tapló gazdálkodók által bejelentett kártételi területe közel felére, 1064 ha-ra csökkent.

Az erdeifenyő tűkarcgomba kártétele csemetékertben néhány 10 ha-on alakult ki, míg fiatalosban 633 ha-on. 2006-ban a nyár és fűz rozsdagombák által fertőzött terület jelentősen, 1032 ha-ra csökkent. A tölgylisztharmat kártételi területe 2006-ban az előző évhez képest kevesebb mint harmadára csökkent, 11 406 ha-ról jelezték fertőzését. Ennek 21%-a gyenge, 35%-a közepes, 44 %-a erős volt. A csökkenés elsődleges oka, hogy 2006-ban erőteljesen csökkent a gyapjaslepke kártétele.

Növényi károsítók:

2006-ban a sárga és fehér fagyöngy összesen 3158 ha-on okozott károkat.

Fapusztulások:

A fapusztulással érintett területek nagysága az előző évihez közel hasonló, összesen 4568 ha-t érintett a pusztulás.

A bükkpusztulással érintett terület 2004-ben érte el tetőpontját (2680 ha), köszönhető ez a zöld karcsúdíszbogárnak (*Agrilus viridis*), valamint a bóbítás bükkszúnnak (*Tapbrorychus bicolor*), melyek felszaporodása elsősorban a korábbi évek aszályos időjárásának köszönhető. 2005-ben és 2006-ban a kedvezőbb, csapadékos időjárásnak köszönhetően erőteljesen csökkent (833 ha, ill. 193 ha) a pusztulással érintett terület nagysága. Általánosságban elmondható, hogy a bükkösök egészségi állapota 2005-ben és 2006-ban is érzékelhető mértékben javult. Még a gyapjaslepke által korábban károsított állományok (pl. a Bakonyban) is jól regenerálódtak.

A fenyőpusztulással érintett terület 1267 ha-ra csökkent. A kocsánytalan tölgy pusztulása több mint négyszeresére (1757 ha-ra), a kocsányos tölgy közel kétszeresére, 823 ha-ra nőtt. A tölgyek esetében a növekedés okai a kialakuló

kárláncolatok. Az új évezred első éveinek súlyos aszályai, az elmúlt évek gyapjaslepke rágasának, valamint az ezt követően kialakuló tölgylisztharmat fertőzésnek (a meg nem fásodó hajtásvégek elfagyásának) és az egyéb kártevők elszaporodásának köszönhetően fapusztuláshoz vezető kárláncolatok is kialakultak. Terepi felvételeink alapján mondhatjuk, hogy a Dunántúlon több kocsányos tölgy állományban (Ajka, Zirc térségében), valamint az Északi-középhegység több pontján kocsánytalan tölgyesekben (pl. Felsőtárkány, Kazincbarcika, Mocsolyástelep térségében) nagymértékben elszaporodott a kétpettyes díszbogár (*Agrilus biguttatus*) (1. kép), ami fapusztulásokat is okozott. Valószínű, hogy ez a faj az ország más területein is jelentős szerepet játszott a tölgyesekben észlelt fapusztulásban. Megjegyzendő, hogy elszaporodásához nincs feltétlenül szükség a gyapjaslepke tarrágásához, önmagában elegendő kiváltók lehet az erős aszály is.

Abiotikus károk

Az abiotikus károk a tavalyi érintett területhez képest közel felére csökkentek. A kedvező időjárásnak köszönhetően aszálykár viszonylag kis területen, 811 ha-on jelentkezett. A hótörés kárai növekedtek, 2899 ha-ról jelentették a gazdálkodók. A kései fagy okozta károk 2006-ban nem voltak túl jelentősek, fiatalosokban 930 ha-on okoztak károkat. Nyári jégkárt 2006-ban 852 ha-ról jeleztek. A nyári vízkár ebben a csapadékos esztendőben 2292 ha volt. Széltörés, széldöntés 3930 ha-t érintett.

Erdővédelmi újdonságok 2006-ban

A következőkben néhány olyan potenciális erdővédelmi jelentőségű fajra szeretnénk felhívni a figyelmet, amely 2006-

1. kép: Kétpettyes díszbogár (*Agrilus biguttatus*) 2. éves lárvái (fotó: Csóka György)

2. kép: Akác gubacsúnyog (*Obolodiplosis robiniae*) által besodort leveleszégély akácra (fotó: Csóka György)

ban jelent meg először Magyarországon. Ezen túl néhány olyan fajt is megemlí-tünk, amelyek ugyan honosak nálunk, de kártételüket még nem észlelték Ma-gyarországon.

Akác gubacsszűnyog (Obolodiplosis robiniae) (2. kép)

Észak-Amerikában őshonos, Európá-ban először 2003. júliusában, Észak-Olaszországban találták meg. Hazánkban elsőként Ajka közelében, 2006. szeptem-ber 20-án figyeltünk fel rá. A következő napok, hetek célirányos ellenőrzései to-vábbi elterjedési adatokat szolgáltatottak. A Dunántúl számos, egymástól meg-lehetősen távoli pontjáról is előkerült: Bakonybél, Bakonyjákó, Bakonyszent-lászló, Belezna, Budapest, Herceghalom, Kóny, Ménfőcsanak, Nagycenk, Ravasz, Rábatamási, Tanakajd, Vitnyéd. A Dunától keletre egyelőre még jóval kevesebb lelőhelyi adat ismert (Budapest, Gödöllő, Kápolna, Mikebuda), annak ellenére, hogy a szűrőpróba jellegű ellenőrzések ide is kiterjedtek (Csóka, 2006).

Bábként a talajon telet. Az első nem-zedék feltehetően röviddel az akác lombfakadását követően rajzik. A nőtények fiatal levélkékre rakják peté-iket. A levélkék szegélye lefelé besod-ródik, a sodrat kissé megvastagszik, a levél színénél általában kissé világó-sabb lesz, gyakran az egész levél meg-pirosodik. Levelenként nem ritka a 3-4 gubacs sem. Gyakran előfordul, hogy a megtámadott friss levélkék ki sem bom-lanak, gyakran a levélzet minden egyes levelén találunk gubacsokat. Egyes le-veleken a régi, elszáradt, megbarnult gubacsok együtt láthatók a friss guba-csokkal. Egy-egy gubacsban több, akár 10 lárvát is élhet. A fehéres színű lárvát két vedlés után éri el a 4 mm-es maxi-mális hosszúságot. Évente 3-4 nemze-déke van, ezt többek között az is lehetővé teszi, hogy az akác hajtásképzése folyamatos, azaz az egész vegetá-ció időszakban vannak rajta friss leve-lek. A nyári nemzedékek lárvái a gu-bacsban, az őszi nemzedéké pedig le-hullva a talajban bábozódnak.

Várható jelentőségét nehéz előre je-lezni. A 19. század közepéről, az USA, Pennsylvania és New York államaiból igen jelentős, teljes lombvesztést és fa-pusztulást okozó tömegszaporodásairól számolnak be. Az amerikai kontinensről újabb keletű, a faj jelentőségének meg-ítélését segítő adatok nem ismeretesek. Ennek egyik oka lehet az is, hogy őshazájában az akácnak nem tulajdonítanak túlzottan nagy gazdasági jelen-

3. kép: Rezes levelész (*Chrysomela cuprea*) tömeges fellépése nemes nyáron (fotó: Csóka György)

tőséget. Magyarországon azonban min-den akácra élő invázió rovar sajátos jelentőséggel bír, tekintve, hogy erdeink mintegy 23%-a (több, mint 400 ezer ha) akácállomány.

Nyugati levéllábú poloska (Leptoglossus occidentalis)

A faj Észak-Amerikában honos, 1910-ben írták le. Eredetileg a nyugati államok-ban fordult elő, de a 20. század során jelentősen terjeszkedett kelet felé, és a 90-es évekre elérte a keleti partvidéket is. Európában először Észak-Olaszország-ban találták meg, ahová valószínűleg vé-letlen behurcolás eredményeként került. 2002-ben Svájcban, 2003-ban Szlovéniá-ban és Spanyolországban, 2004-ben Hor-vátországban, 2005-ben pedig Ausztriá-ban is feltűnt. Magyarországon első pél-dányát 2004 októberében, Keszthelyen találták meg, de ezt az adatot csak 2006-ban publikálták (*Harmat* és munkatársai, 2006). 2006 végére már jelentős mérték-ben terjeszkedett keleti irányban, így pl. Mátrafüreden is több példánya előkerült. A kifejlett rovar telet át, az idei enyhe té-len még decemberben is találkozhattunk aktív példányaival. Tápnövényei a fenyők. A nőtények májusban rakják le petéiket a tűlevelekre, ahol azok kb. 10 nap múltával kelnek ki. A lárvák és az imágók is elsősorban a generatív hajtásrészeken táplálkoznak (*Harmat* és munka-társai, 2006).

Rezes nyárlevelész (Chrysomela cuprea) (3. kép)

Magyarországon is honos, de a rit-kább levelészfajok között tartják nyil-ván, tömeges fellépéséről ez idáig nem ismeretes. Életmódját gyakorlatilag nem ismerjük, csupán egy ukrán közle-

mény fordításából áll rendelkezésre némi információ. Eszerint egynemze-dékes. Ukrajnában fő tápnövényeiként a fűzeket említik, nyáron csak ritkáb-ban fordul elő. Szibériából nyáron és szílen okozott kártételét is említik. 2006 tavaszán a NEFAG Zrt. Monori Erdésze-tének területén figyeltek fel tömeges fellépésére. Itt 20 ha nemes nyár erdősítésben tarrágást, további 40 ha idősebb nyárasban pedig 30-40%-os lombvesztést okozott. Az erdősítésben okozott kár jelentős következmények-kel járt, 9 ha-t újra kellett erdősíteni (*André Zoltán* közlése).

Fekete tölgy-levéldarázs (Periclista lineo-lata)

Magyarországon honos, egynemze-dékes faj. Tápnövényei a tölgyek. A da-razsak április-május folyamán rajzanak, petéiket a fiatal tölgylevelek fonákjára rakják. A kifejlett lárvák 15-18 mm hosszúak. Kb. 4 hétig rágnak, majd a ta-lajban kokont készítenek, és ebben is te-lelnek át. 2006. tavaszán a Zalaerdő Zrt. Zalaegerszegi Erdészeténél, kocsányos tölgy erdősítésben okozott kisebb károkat, összesen néhány hektárnyi terüle-ten. Fendona EC szerrel sikeresen véde-keztek ellene (*Gyergyák Lajos és Világhy András* közlése). Kártétele ugyan nem jelentős kiterjedésű, de jól érzékelteni, hogy helyenként és időnként számos olyan faj léphet fel tömegesen, amit ko-rábban nem ismertünk, vagy erdészeti szempontból jelentéktelennek tartot-tunk.

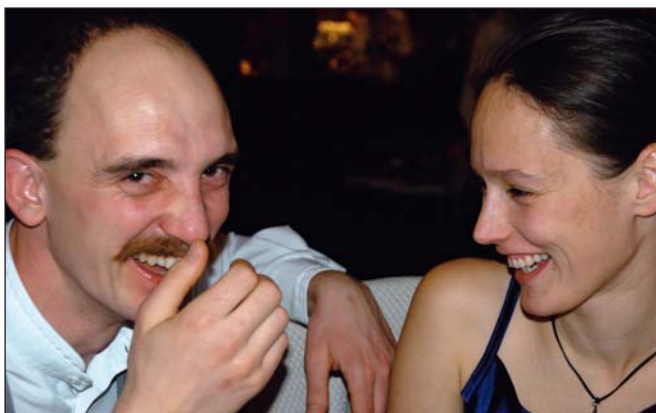
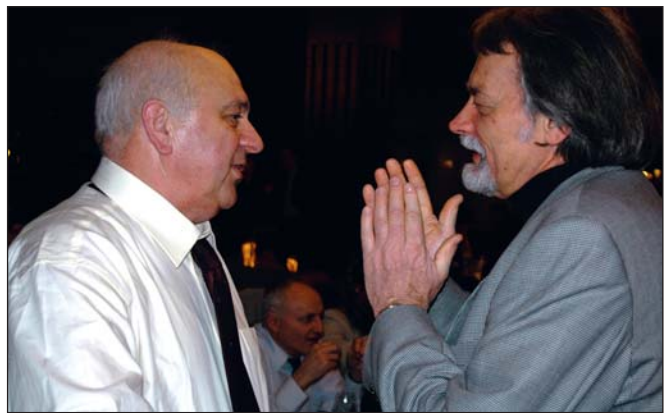
Hírka Anikó

Erdészeti Tudományos Intézet
Erdővédelmi Osztály
3232 Mátrafüred, Hegyalja u. 14.
e-mail: hirkaa@erti.hu

Erdészbál a szeretet jegyében

**Visegrád
február 3.**

Fotó: Pápai G., Zétényi Z.

Iskolatűz Szőcsénypusztán

2007. január 15-én reggel leégett az erdészeti szakképzés jelentős bázisát képviselő Széchenyi Zsigmond Szak-közép- és Szakiskola kollégiumának teteje. Az anyagi kár jelentős, a diákok közül azonban senki nem sérült meg. A sajnálatos eseményről, annak következményeiről Kiss Vince, az iskola igazgatója tájékoztatta az Erdészeti Lapok olvasóit.

– Engem hétfőn reggel háromnegyed hatkor telefonon értesítettek, hogy ég a kollégium. Háromnegyed ötkor jöttem a konyhások dolgozni, ők még semmi különösöt nem tapasztaltak. Háromnegyed hatkor *Horváth Norbert*, kollégiumi nevelő indult a mosdóba és kinyitva az ajtót érezte, hogy füst van. Gyorsan – az időközben megjelent karbantartókkal, fűtőkkel – a gyerekek ébresztésébe, mentésébe kezdett és értesítette a tűzoltóságot is. Kint a gyerekeket sorba állították, hogy a létszámot ellenőrizzék. 202 tanuló volt akkor a kollégiumban, két tanuló azonban valahol „elkallódott”, ezért a tanár ismét visszaszaladt, a füstben megkereste és megtapogatta az elveszett gyerekek ágát. Az ágyakat üresen találta, de akkor már olyan tűz volt, hogy megégett a keze, és füstmérgezést is szenvedett. Azonban az eset a fizikai sérülésnél lelkileg jobban megviselte. Időközben előkerültek az elveszett tanulók is, és hála istennek senki nem szenvedett sérülést – leszámítva a tanár urat.

A tűz egy nem lakott szobából indult. Egy tanulónk észrevette, hogy az ajtó alól szivárog a füst. Kinyitotta az ajtót, és poroltóval megkísérelte eloltani a tüzet, de olyan füst volt, hogy semmit sem látott. A nyomásváltozás, vagy a hő hatására kitört az ablak és az égő ablakkeretről kicapódtak a lángok. A felette levő széles

párkány pillanatok alatt lángra kapott és ezután már a tetőszerkezeten villámgyorsan továbbterjedt a tűz – a száraz fenyő és a szigetelő kátránylemez gyors égésbe kezdett.

Tíz perc múlva kint voltak a marcali tűzoltók, majd később jöttek a nagyatádiak, a kaposváriak, a keszthelyiek és a kanizsaiak is, a tűz gyors terjedését azonban nem tudták meggátolni. Ha valamennyien időben érkeztek volna – ami a 40-50 kilométeres távolságból nehezen képzelhető el – a 30 méteres épületszárny leég, de a 60 métereset talán meg lehetett volna menteni.

A tűz pontos okát még nem tudjuk. A szakemberek előzetesen kizárták a szándékosságot és a rövidzárlatot. Elképzelhető hogy gondatlanság okozta. Előfordult korábban, hogy ebben a helyiségben vizet melegítettek, mobil telefont töltöttek a gyerekek. Sok minden lehetséges. A kár nagyságáról sokféle mendemonda – esetenként félmilliárd forint – terjed. Én százmillió körülire becsülöm. A felső szinten, ahol a tűz keletkezett, minden elégett. A szekrények, az ajtók, ablakok, a tanulók személyes holmijai... A nyugati részen már meg tudták annyira fékezni, hogy az ágyak, a szekrényben lévő holmik nem égtek el. Ott, és az alatta levő szinteken az oltás során felhasznált nagy mennyiségű víz okozott károkat.

A jövő

Nagyon sok felajánlás érkezett magáncégektől, szülőktől – többen szakipari-, illetve segédmunkát ajánlottak fel. Volt vállalkozás, amelyik pénzügyi segítséget ajánlott fel azzal, hogy náluk vásároljuk a faanyagot. *Mőcsényi Miklós* a FAGOSZ, és *Ormos Balázs* az OEE főtitkára jelezték, hogy felkéri a látókörükben lévő vállalkozásokat a segítségnyújtásra. Ennek hatá-

sára többen is felkerestek a segítség szándékával. Segítséget ígért a helyreállításhoz *Lampertth Mónika* önkormányzati és területfejlesztési miniszter, valamint *Sütő László* Marcali város polgármestere is.

A tetőteret teljesen le kell bontani, de az alsóbb szinteken is komoly felújítás szükséges. A fenntartó, Marcali Városi Önkormányzat a meghívásos közbeszerzési eljárás keretében jelöli ki a kivitelezőt. Mi is szeretnénk az újjáépítésben aktívan részt venni, a kivitelezővel úgy kívánunk együttműködni, hogy nekik csak a szakipari munkát kelljen végezniük – mire ők felvonulnak, mi a terepet előkészítenénk.

A tűz után a tanulók elhelyezését, és a tanítás folytatását kellett megszervezni. Háromnapos tanítási szünetet rendeltem el, melyből öt lett. A nagyszakácsi nevelőotthon harminc főre férőhelyet ajánlott fel, a polgármester közbenjárására a marcali gimnázium ajánlott fel férőhelyeket. A BKV – a fenyvesi üdülőjéből – ágyneműt, matracokat, a nagyszakácsi nevelőotthon emeletes ágyakat ajánlott fel.

Most kezdtük a második félévet. Hat szakmából lesz idén szakmunkásvizsga, a levelezősökkel és az esti tagozatosokkal együtt hét osztályunk készül érettségire. Ezt az egyhetes kiesést szombati tanításokkal, illetve a húsvéti szünet lerövidítésével tudjuk pótolni – a tűz, illetve a helyreállítás az oktatási munkánk színvonalát nem fogja gátolni.

Lejegyezte: **Detrich Miklós**
A fotók a Katasztrófavédelem felvételei

Lapzártakor érkezett hír szerint a kár értéke 177 millió forint, melynek várhatóan a felét téríti a biztosító. A rendőrségi vizsgálat gondatlanság miatt bekövetkezett tűz ügyében nyomoz.

Bizalom, publicitás, elkötelezettség

Avagy miben és hogyan tud segíteni egy pr-ügynökség?

A Mecseki Erdészeti Zrt. és a Ferling PR & Communications Kft. együttműködése 1997-ben kezdődött és azóta is töretlenül, egyre intenzívebben tart. A jó ügynökség rendelkezik rugalmasan és hatékonyan mozgósítható kapacitásokkal, kapcsolatokkal, tapasztalatokkal, idővel és belülről nem (vagy nem mindig) biztosítható függetlenséggel, lojalitással és érdekeltséggel.

A jó ügynökség pont ott van és akkor, és olyan „mennyeségben” – az esetek döntő többségében észrevétlenül –, amikor és ahol a megbízónak szüksége van rá.

A Ferling PR alapfilozófiája, hogy csak olyan ügyeket vállal fel, amelyekkel azonosulni tud, ahol kialakíthatónak látja a legfontosabb alapelveket, az elkötelezettséget. A Mecseki Erdészeti Zrt. ügyével rendkívüli módon sikerült az összhangot megtalálnia. Egy a gondolatuk, mégis, külső szemlélőként olyan tanácsokkal, észrevételekkel, és szakmai tudással segítik a társaság

munkáját, amelyek nélkül nem lenne ilyen hatékony az erdészet ügyének kommunikációja.

Ahhoz, hogy ez az együttműködés, ez az együttgondolkodás megvalósulhasson és tényleg hatékonyan és hosszú távon működjön, elengedhetetlen a kölcsönös bizalom kialakítása. Bizalom nélkül nem lehet közös a cél, bizalom nélkül nem működhet jól a kapcsolat. Az ügynökségnek meg kell ismernie az adott szakterület sajátosságait, a megbízónak pedig el kell tudni fogadnia az ügynökség szakértelmét.

A Ferling PR tehát közel tíz éve a Mecseki Erdészeti Zrt. kommunikációs partnere. Az első jelentős projekt egy kiemelt pécsi kirándulóövezetben, a Kistrét-Kantavárnál végzett fakitermelési munka kommunikációja volt. Az ügynökség ezt követően részt vállalt a belső kommunikációs eszközrendszer alakításában, majd rendezvények szervezésével, kiadványkészítéssel, s nem utolsósorban a társaság nyilvánosság előtti megjelenéseinek menedzselésével segítette megbízóját céljai elérésében.

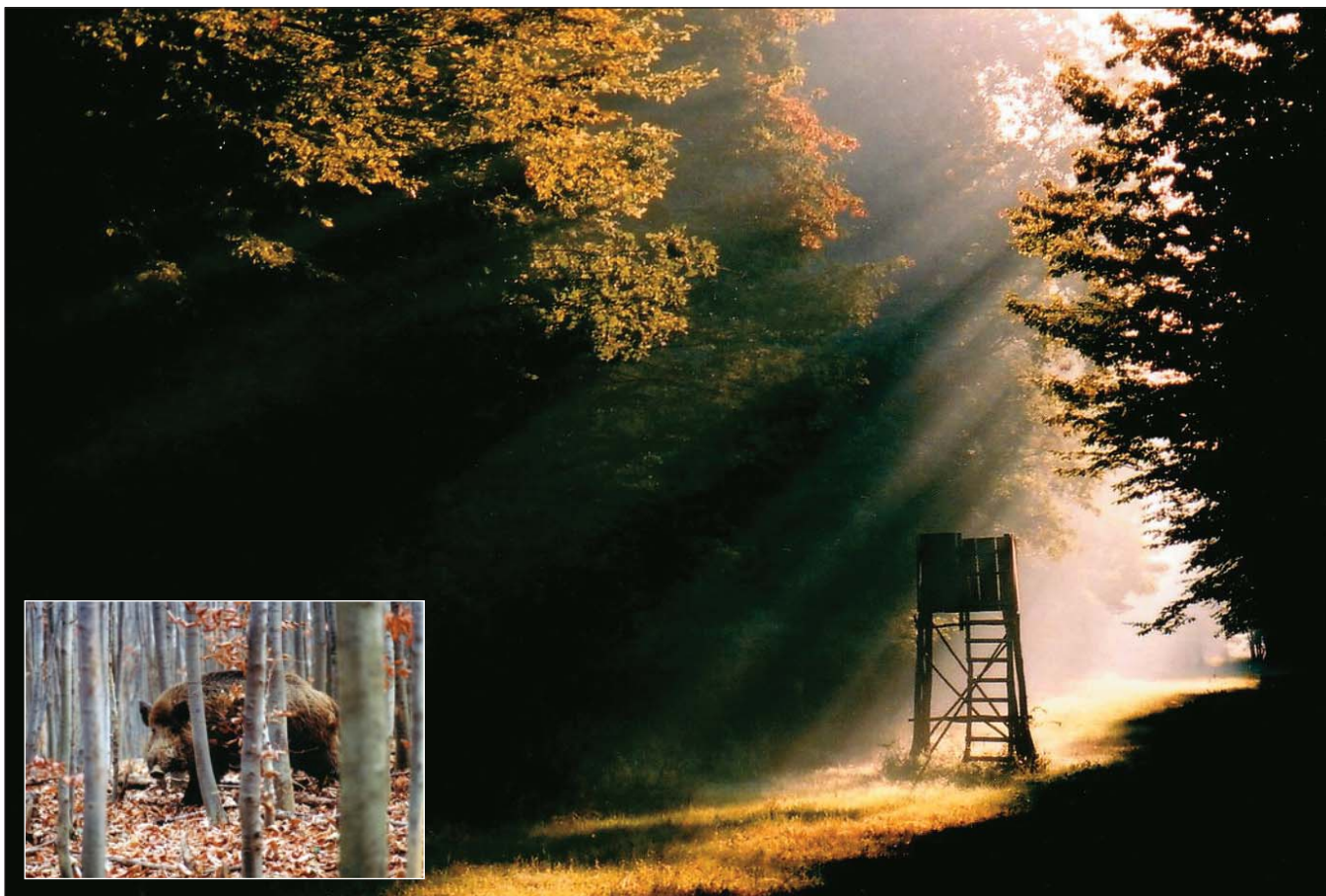
Ferling PR-t ezért a több éve tartó elhivatottsáért, a gyors, precíz és szakmailag is kitűnő szolgáltatásért a Mecseki Erdészeti Zrt. a Mecseki Erdőkért díjban részesítette 2006. november 27-én.

Farkasné Németh Krisztina

Ferling PR & Communications Kft.,
marketing szakértő

Bodnárné Palka Réka

Mecseki Erdészeti Zrt., pr- és
kommunikációs vezető

Tanári sporttalálkozó Ásotthalmon

Az ásotthalmi Bedő Albert Középiskola, Erdészeti Szakiskola és Kollégium 1999 februárjában rendezte meg először az erdésziskolák tanárainak és dolgozóinak sporttalálkozóját. A rendezvény nem várt sikert hozott: a résztvevő csapatok elhatározták, hogy félévente más-más iskola rendezi meg eme eseményt. Így az évek során Szőcsénypusztán, Sopronban, Szegeden, Barcsan, Piliscsabán és Mátrafüreden is találkozott az erdészeti képzést folytató középfokú intézmények munkatársai sportolás céljából. A labdarúgás mellett lövészet, fekvenyomás, sakk és az asztalitenisz is megjelent a sportágak sorában.

Az idén ősszel, immár XV. alkalommal vetélkedtek a mozogni vágyó ifjak és „örökifjak” az ásotthalmi sportlétesítményekben. A nagy küzdelmeket hozó mérkőzéseken minden esetben a sportszerűség meghatározó tényező volt. Mindenki a munkatársát, egy sportoló kollégáját látta ellenfelében, és ezt a helyenként kiélezett csata sem felejtette el.

A sportoláson kívül minden helyszínen a baráti beszélgetéseknek és a közös esti énekléseknek is nagy szerepe van. A hajnalig tartó nótázások során el-

hangoznak a mindenki által ismert népdalok mellett az erdészahagyományokat és reményeket felidéző nóták is pl.: „Az erdésznek jól megy dolga ...”. Így a másnapi helyosztókon, az ellenfélén kívül még más jellegű fáradtsággal is meg kell küzdeniük a sportolóknak. De ezt nem sajnálja senki, hisz a sikeres szereplés mellett még egy fontos (talán

még lényegesebb) eredmény is van: barátságokat kialakítani és megtartani. Ez a rendezvény a testedzés mellett ezt a célt is jól szolgálja.

A sokak által várva várt labdarúgásban végül nemes küzdelmek után Szőcsénypuszta vitte el a győzteseknek járó serleget Piliscsaba és Ásotthalom elől.

Kocsis Attila

Hagyományteremtő Erdész-Bányász Bál

Hagyományteremtő szándékkal, ebben az évben az *Országos Erdészeti Egyesület Baranya Megyei Helyi Csoportja* és az *Országos Magyar Bányászati Kohászati Egyesület Mecseki Szervezete* közös szervezésében, minden kedves Kollégát szeretettel hívunk és várunk az **Erdész-Bányász Bálra**.

Időpont: 2007. február 23. 19.00-tól reggelig

Helyszín: Pécs, Palatinus Szálló, Bartók terem

Belépő: 5 500 Ft (a belépődíj tartalmazza a fogadóitalt, a svédasztalos vacsorát, az éjféli töltöttkáposztát, valamint a kávét)

Jelentkezési határidő: 2007. február 13.

Befizetési határidő: 2007. február 13.

Jelentkezni, és egyéb információt kérni a bal2007@mecsekerdo.hu e-mailcímen lehet, Palka Rékánál.

Szőnyi János

elnök

OEE Baranya Megyei
Helyi Csoportja

Balázs László

elnök

OMBKE Mecseki Szervezete

Néhány szó a 2007. évi erdészeti költségvetésről

Hát úgy tűnik megtörtént az, amiről azt hittük lehetetlen, nevezetesen az, hogy a Magyar Köztársaságban egy kiemelten közcélú feladatokat ellátó, minden magyar állampolgár egészséges életkörnyezetét biztosító és minden eddigi törekvés ellenére is még mindig válságmentes ágazat nettó befizetője legyen a költségvetésnek. És itt már nem csupán néhány millió forintról, hanem 1 milliárdról van szó. Ennyivel kevesebb ugyanis a költségvetésben az erdészetre szánt keret, mint az erdőfenntartási járulékból és a büntetésekéből származó éves saját befizetések összege.

Persze, ha figyeljük az ágazat évek óta zajló mélyrepülését, aminek az ágazat szereplőinek külön-külön és együttesen történő fellépései sem tudtak véget vetni, valahol várható is volt. Nyilvánvalóan nem tudtuk elég erősen képviselni saját érdekeinket és a fiskális szemlélet ismét győzedelmeskedett a szakmai érvek felett. Azaz hogy talán mérkőzés sem volt. Azt, hogy az idei költségvetésről nem egyeztettek még fő vonalakban sem az érdekképviselőkkel és szakmai szövetségekkel, illetve erre hivatolt szerveikkel, például a FÖVÉT-tel; az már szinte megszokott, de az idén úgy tűnik, hogy maga az illetékes minisztériumi szakmai főosztály is csak a kész ténnyel szembesült ... a Pénzügyminisztérium honlapjáról. Ez új jelenség az erdészeti költségvetések történetében. Ilyen még nem volt. A mostani költségvetéshez már nem kellett előkészítő anyagok, tárgyalások, egyeztetések ... csupán egy zsebszámológép.

Amikor a keretszámok ismertté váltak – ahogy ez már lenni szokott, a parlamenti költségvetési szavazás küszöbén, úgy, hogy igazán sokat már ne lehessen tenni – az erdész oldal azért megpróbált minden lehetséges módon javítani a kialakult helyzeten.

A szakmai szövetségek és érdekképviselők, nevezetesen az Országos Erdészeti Egyesület, a Fazgazdasági Országos Szakmai Szövetség és a Magán Erdőtulajdonosok és Gazdálkodók Országos Szövetsége kezdeményezésére 2006. december 12-én összeült az országgyűlés Mezőgazdasági Bizottságának Erdészeti Albizottsága. Az itteni előterjesztésből teljes mélységében értesülhettünk a költségvetés katasztrofális helyzetéről, ami nem csupán a jelenlegi negatív szaldóban, hanem az évek óta tudatosan megcsontított keretszámok eredményeként felhalmozódott több milliárdos determinációban is testet öltött. Egyértelművé vált, hogy a sötét múlt és jelen után a jövőképe sem fényes. Félő, hogy az Új Magyarország Vidékfejlesztési Tervben megjelölt 12 erdészeti jogcímből 2007-ben a már részben eddig is futó, és elsődlegesen nem is erdészeti célokat szolgáló erdőtelepítéseken, valamint energiaerdőkön kívül nem nagyon számíthatunk újabb pályázatok kiírására. Az azért pozitívumként értékelhető: a jelenlévők számára egyértelműen világossá vált, hogy az elmúlt évek során meglekelt erdészeti nemzeti költségvetés

hajóján támadt lyukakat nem lehet uniós társfinanszírozott pénzekkel betömni, hiszen azok egészen más célokra vehetők igénybe.

Mégis többek között erre hivatkozott a tárca pénzügyi képviselője az Erdészeti Albizottság ülését követő Mezőgazdasági Bizottsági ülésen (2006. december 13.), amikor a három, az erdészeti költségvetés súlyos problémáit belső átcsoportosítással kezelni kívánó ellenzéki módosító javaslatot a fenti indoklással utasította el. A bizottsági tagok azonban egyértelműen cáfolták a szakárca érvelését és valamennyi(!) erdészeti módosító javaslatot egyhangúlag (kormánypárti és ellenzéki képviselők egyaránt) támogattak. Hozzáteszük: ez azért nem gyakori jelenség sem ebben, sem egy másik szakszövetségben. A három javaslat egyébként összesen 3 milliárd 152 millió forint átcsoportosítására vonatkozott az erdészeti feladatokra (2 milliárd forint), az erdőtelepítés, erdőszerkezet-átalakítás, fásításra (1 milliárd forint) és a Nemzeti Erdőprogram megindítására (152 millió forint).

Úgy tűnik hiába volt mégis minden; a javaslatokat – ahogy várható volt – a parlamenti szavazáson nem fogadták el.

Valami azért megmozdult, mert az eddigi események fényében a tárca vezetője elrendelte az erdészeti költségvetés körül kialakult helyzet egyértelmű és világos feltárását, rövid időn belül döntést és megoldást ígérve az ügyben.

Jelenleg itt tartunk, várjuk, hogy az egyeztetések végső szakaszában az érdekképviselők is meghívást kapjanak és kifejhessék véleményüket. Azonban az idő sürget, és úgy éreztük, hogy a tömegesen érkező tagsági visszajelzések miatt meg kell szólalnunk, feltárva az eddig történeteket és a jelenlegi helyzetet, ami a következő:

– 2006-ban 40 %-os mértékig sem történt meg az integrátori, szakirányítási és erdőfelújítási (K-1) pénzek kifizetése a magán-erdős szektorban, annak ellenére, hogy a MEGOSZ-nak erre az FVM-mel érvényben lévő megállapodása van. Az állam által vállalt, de határidőre ki nem fizetett összeg már milliárdos nagyságrendű.

– A jelenlegi költségvetés egyértelműen azt mutatja, hogy semmi garancia nincs arra, hogy aki az idén kitermeli erdejét és befizeti az ezután járó erdőfenntartási járulékot, az vissza is kapja azt az erdőfelújítás költségeinek fedezésére (a törvény által előírt felújítási kötelezettség persze megmarad).

– Teljesen bizonytalan a korábbi években felhalmozódott több milliárdos determinációs kötelezettségek kifizetése. (Ennek eredete többek között az is, hogy az erdőfelújításra szolgáló keretből kényszerültek finanszírozni az erdő közcélú feladatainak milliárdos nagyságrendű támogatását is.)

– Az erdészeti közcélú feladatokra az idén nem jut majd egy fillér sem.

– Az egész szakma és a szélesebb közvélemény által is elfogadott és üdvözölt Nemzeti Erdőprogramra szintén nem jut majd egy fillér

sem (pedig erre is állami kötelezettségvállalás, kormányhatározat van).

– Végezetül úgy tűnik, hogy valós uniós erdészeti jogcímek pályázatainak kiírására (nem, hogy a pénzek lehívására!!!) sincs politikai szándék 2007-ben. Így valóban az lesz, amire a MEGOSZ már több mint egy éve figyelmeztet, hogy a nemzeti költségvetésből már és uniós forrásból még semmi sem lesz az idén!

A fentiek együttesen a tőkeszegény és szervezetlen magyar magán-erdő-gazdálkodás összeomlását eredményezik, ezért a MEGOSZ, amennyiben egy hónapon belül (2007. március 1.) nem kap garanciát a fenti kérdések megnyugtató megoldására, akkor a következő lépéseket kénytelen tenni, engedve a tagság részéről megnyilvánuló követelésnek:

– Egyéni és csoportos perek ezreit kezdeményezzük a magyar állam ellen az általa vállalt, de a mai napig ki nem fizetett kötelezettségek ügyében.

– Megtaláljuk a módját annak, hogy a magán-erdősök mentesüljenek az erdőfenntartási járulék fizetés alól. Például országosan drasztikusan visszafogjuk a fakitermelést, de a lakossági tűzifaellátásban, vagy az elsődleges faiparban mutatkozó problémák, valamint a faiparban elszabaduló árak miatti felelősséget a kormánynak, mint a kialakult helyzetet előidéző félnek kell majd viselnie.

– A fentiekről a legszélesebb körben tájékoztatni fogjuk az ország közvéleményét és minden törvényes eszközt meg fogunk ragadni annak érdekében, hogy a magán-erdő-gazdálkodás teljes ellehetetlenítését megakadályozzuk.

El kell mondanunk – okulva az eddigi FVM-mel kötött megállapodásaink sorsából –, hogy már nem elégszünk meg az általános megfogalmazásokkal és részleges szóbeli ígéretekkel, hanem a fenti követeléseinket számszerűsítve, felelősök és határidők megjelölésével kérjük rögzíteni, azok be nem tartásának következményeivel együtt (pl. késedelmi pótlék, kamat).

A MEGOSZ vezetősége még egyszer kihangsúlyozza, hogy az általa képviselt magán-erdő-tulajdonosok és gazdálkodók érdekeit szem előtt tartva nem várhat tovább a felhalmozódott problémák megoldására teendő lépésekkel, és ugyanakkor kér minden, a magán-erdő-gazdálkodás és az erdészet ügyének elkötelezett kollégát, magánembert, hogy megértőleg támogassa az erdők fennmaradása és a fenntartható erdőgazdálkodás megóvása érdekében tett jogos lépéseinket.

a MEGOSZ vezetősége

* * *

Ígéretünkhöz híven az alábbiakban közöljük az Erdészeti Lapok 2006. novemberi számának mellékletében megjelent „Ki tud többet az erdőről?” tesztlap megoldásait:

1 - C, 2 - B, 3 - A, 4 - D, 5 - B, 6 - D, 7 - B, 8 - D, 9 - A, 10 - D, 11 - C, 12 - C, 13 - B, 14 - A, 15 - C, 16 - A

Ami az '56-os emlékezésekből kimaradt

Sopron 1956 – Zürich 2006

„Minden történetnek bárom oldala van, a tiéd, az enyém és a tények.”

(F. M. Russel)

A Soproni Erdőmérnöki Főiskola 1956-os meneküléséről már sokan írtak. Érthető okokból az írások nagyobb része Kanadából, illetve Magyarországról származik. A Nyugat-Európában maradt hallgatók történetéről tudtommal csak két beszámoló van: Egy több évtizedet át-fogó krónika Kató Ferenc tollából: a németországi, pontosabban a Hannoverisch Münden – Göttingen erdészeti központban tanuló és később ott és környékén dolgozó soproniakról, és egy rövidebb írás Molnár Gézáról, amely a menekült Főiskola életével foglalkozik St. Wolfgangban. Érdekes módon nincs még beszámoló a Svájcba került hallgatók további sorsáról. Úgyis látszik, hogy nem ismert a Bécsben maradt diákok története.

Forradalmunk és így menekülésünk 50. évfordulójára készülve elhatároztam, hogy megpróbálom pótolni a svájci hiányt, vagyis megírom, ahogy én átéltem és láttam történetünket. A döntő lökést „Emigrációm naplója” adta, amelyet ugyancsak 1956. november 17-én kezdtem el, de még aznap visszamenőleg leírtam az eseményeket november 4-től. December 22-ig naponta, majd 1957. május 16-ig szórványosan vannak bejegyzések. Ha nagyon személyes is ez a napló, talán tartalmaz érdekes, eddig nem ismert részleteket. Persze tudtában vagyok annak, hogy a mi életünk még Nyugat-Európában is egy mellékszínpadon játszódott és játszódik le. Mi Svájcban nem írtunk történelmet. De legyen szabad szólni Nemeseknek is.

Az Ausztriában eltöltött 33 napnak sok keserű és sok magasztos pillanata volt. A „poklot” szerintem a szintén téli-es Judenuban, a november 5-ről 6-ra eltöltött első éjszakán éltük meg: „Ott egy kolostorban szállásoltak el. A szobákban nem volt semmi: se ágy, se ajtó, se fűtés. Éjszaka hordágyon aludtunk. Egy pokrócot adtak. Borzasztóan megfázott a vesém.” A következő napokban javult a helyzet. Felszereltük az ajtókat, befűtöttünk, és kaptunk még egy takarót. Ugyan észrevettük, hogy félleg-med-

dig foglyok vagyunk, mert rendőrök őrizték a bejáratot. De kaptunk az amerikai követségtől egy kis csomagot, benne egy törülköző, szappan, borotvakészülék és két zsebkendő. (Az elkövetkező hetekben még sokszor örvendhettünk a híres „kiscsomagnak”.) Meglátogatott minket St. Pölten katolikus püspöke. Egy jó öregúr, írtam a naplómba. November 9-én délből elindultunk egy „egyetemi gyűjtőhelyre”.

A „mennyországi” érzés november 10-én reggel, St. Wolfgangban, a Ferienhort nevű villa előtt töltött el: Gyönyörű vidék. Körülöttünk nagy hegyek. Nagy tó. Isteni hely. Ebéd után kirajzoltunk, mint a méhek a kaptárból, hogy megismerjük ezt a csodálatos tájat. Az idill sajnos nem tartott soká. Még aznap este megtudtuk, hogy egy geodéta diáklány lezuhant a hegyi vándorlásnál. Beszállították egy közeli kórházba, de pár nap múlva belehalt sérüléseibe. Megrázó temetése volt a selmeci-soproni diákszakások betartásával.

Nagy szomorúságot okozott egy november 15-i hír is, hogy a hallgatók egy csoportja, köztük másodévesek is, egy Salzburg melletti internálótáborban éhségstrájkba kezdtek. Sokan nem is tudtunk a lágerről. Azt hittük, hogy az elűnt diáktársaink visszamentek.

A svájci utunk előkészítésének krónikája hű képe a ferienhorthi bizonytalanságnak. November 15-én ezt jegyeztem be a naplómba: Ma talán életfontosságú döntés volt életünkben. Megszavazták, hogy mi: *Czeiner Zsolt, Hintsch Gusztó* és én mehettünk Svájcba. Nov. 17-én: Nagy viták vannak, hogy ki menjen Svájcba. Hintsch Gusztó vagy *Szilágyi Tibor*. Még nincs eldöntve. Nov. 19-én: Holnap lehet, hogy Svájcba visznek. Nov. 21-én: A svájci útban kezdek kételkedni. Nov. 22-én: Holnap lehet, megyünk Svájcba. Nov. 23-án: Mára ígérték a svájci utat – ma sem volt semmi. Kezdek pesszimista lenni. Úgy látom, úgy érzem, nem lesz itt semmi. Csak ígéretnek, csak mutogatnak minket – haza fogunk mi még menni. Ha ez a svájci dolog nem izgatna, már itt sem lennénk. Nov. 29-én: A mi svájci ügyünk dugába dőlt. Illetve még hivatalosan nem, de... A társaság idegileg lassan kikészül. Fogalmunk sincs, hogy mi lesz. December 3.: A napok múlnak, mi még itt élünk. Ott-honról biztos híreket nem tudunk. A rá-

dióra vagyunk ráutalva. Naponta vannak gyűléseink, amelyek hol szomorú, hol víg kedélyre fordítják a társaság hangulatát. Egyébként tudtukra adták, hogy a svájci út reménytelen. A kanadai út újból felmerült. Nagyon kecsegtető. De megpróbáljuk még a lehetetlent is, hátha sikerül. Dec. 4-én: Délután beszélgettünk *Tuskóval* a svájci útról. Minden támogatást megígért. Este váratlan hír vert fel: 10 ember csütörtök reggel meggy Svájcba. Hogy kik menjenek – sorshúzással döntöttük el. Persze engem nem húztak ki! Kicsit leverten, de aránylag férfiasan fogadtam a hírt. Estére belázasodtam. Dec. 5-én: Egész éjszaka fenn voltam, nem tudtam elaludni. Reggel lázasan keltem, és egész nap az is maradtam. Délből új hír: Csak erdész mehet Svájcba! Így én is bekerültem. Miért kellett akkor úgy izgulni. Állítólag holnap megyünk. Dec. 6-án: Beteg vagyok. Ilyenkor jobban feltör a honvágy – különösen, hogy leveleket kaptunk Sopronból. Mendlik írt. Haza lehet menni. Éjszaka nem aludtam. Valószínűleg ma sem fogok. Egész nap fejfés torokfájásom volt. A svájciaknak ma kellett volna, hogy elvigyenek. Ez is csak átrázás lesz?

Én kezdettől fogva Nyugat-Európában akartam maradni, mert mint egyetlen gyerek, nem akartam anyámtól messzire elkerülni. A szavazásokra, illetve a sorshúzásra a svájci kontingensnél azért volt szükség, mert több volt a jelentkező, mint a felkínált hely. A döntések szemeszteren belül történtek. December 5-én az alsó évfolyamos erdészek-

Helyreigazító

Dr. Horn János bányamérnök az Erdészeti Lapok 2006. novemberi számában méltatta ifj. Sarkadi Sándor könyvét, mely méltatásból az alábbi bekezdés kimaradt:

„Sajnos a megszólalók között dr. Csaba József, okl. olajmérnök – aki most a BKL Bányászat olvasószerkesztője – nem szerepel, de bízom abban, hogy az ő visszaemlékezése (hiszen koncepció-s fegyelmivel távolították el 1958. január 29-én, és diplomáját csak 1960-ban tudta megszerezni) és a biteles dokumentumok – ami nála eredeti példányokként megtalálható – a későbbiekben fog megjelenni.”

re szűkült a keret, miután a felsőéves hallgatókat a svájci tanulmányoktól eltanácsolták. A soproni levelek fontos közlését az utolsó napok izgalmaiban sajnos már nem fogtam fel. Talán betegségem is akadályozott ebben.

December 30-án ezt jegyeztem be: Ha nem jöttem volna Svájcba, ma otthon lennék. Karácsonyeste és szilveszterkor ismét. Most is olyan gondolataim vannak, hogy hazamegyek. Nagyon vágyódom haza. Nem is tudom, mi vonz. De jó volt azért otthon. Már hazamenetek többen főiskolások. Ha még egyszer soproni főiskolás lehetnék. A Belvárosiban söröznék. Itt töltsem a legszebb éveimet? Mit adnék azért, ha szilveszterkor otthon lehetnék. Persze ebből már nem lesz semmi. Sok szép terv elúszott. Jelenleg pizsamában ledőlve írom e sorokat, és néha elfog a szomorúság. Nem jutok én haza soha? Az nem lehet, haza kell mennem! Vár a hazám!

Szilveszter napján többen elhatároztuk, hogy berúgunk. Sikerült is. Még csak nem is daloltunk. Rossz kedve volt a bandának. Tovább ezen január 3-i bejegyzésből: Másodikán szünet volt. El voltam kenődve. Nem valami rózsás kedvem volt. Közben felkeresett Hintsch Gusztí. Hozott leveleket Sopronból. Megtudtam, hogy Juhász Miki és Kőhalmi Tamás hazamentek. Ez még csak fokozta rosszkedvem. Végül elhatároztam, én is megyek. Ez valahogy megvigasztalt. Ma kaptam meg a táviratot. Otthon jól vannak. Mit szólnak a hazamenetelre, nem tudom. Persze még nem biztos. Állítólag Nemkiék nem mentek ki Kanadába. Megyek haza. Most ezt fűjom. Most ez a gondolatom.

Megírtam mindenkinek, anyámnak is, hogy haza akarok menni. A hazamenetel majdnem biztos. Még megvárom az otthoni válaszokat és döntök (jan. 5.). Otthonról nem jön levél. Pedig nagyon várom. Bizonyos mértékben ezektől fog függni a hazatérésem (jan. 7.). Január 10-én érkezett egy levél, de ez csak egy Ausztriából küldött levelemre volt válasz. Anyám írt: Örül, hogy nem mentem ki Kanadába, jól vannak.

A másik fontos dolog a hazamenetel ügye. E napokban kaptam meg Jani bátyám levelét, amelyben nem közvetlen, de az itt maradást javasolja. Ez azt jelenti, hogy egy helyről már nincs támogatás. Bár újabban már belenyugszom a dolgokba. Kíváncsi leszek, Juhász Miki és a hazai levélre. A továbbtanulás konkrét lehetősége újra elfogadhatóvá teszi a „maradni” alternatívát.

Sőt átbillen a mérleg: Lassan leteszek arról, hogy hazamenjek. Anyám minden levelében szinte könyörög, hogy ne menjek. Vagyis megérkezett anyám válasza. Egy két alatt több levél is jöhetett, mert a bejegyzés január 24-én történt. Anyám félelme az apám elhurcolása miatt érthető. Engem azonban a válasz nagyon elkésért. Annyira, hogy a Soproni Főiskola január 18-án kézbesített távirata, a „Főiskola igazgatója” aláírással, sem vigasztalt meg. Pedig ezt üzenté *Magyar János*: „Azonnal jöjjenek. Első félévi vizsgák letételének végső napja május 31.”

Az utolsó reményem két soproni professzorunk volt. Itt laktak családjukkal Zürichben, és tudtunk egymásról. *Huszai Jancsival* felkerestük őket. Úgy gondoltam, nekik is jó, ha diákokkal térnek vissza, és nekünk is jó, ha egy professzor kíséri bennünket. *Kiss József*, volt kémia tanárunk, nem biztatott. Annál nagyobb reményekkel jöttem el *Winkler Oszkár* professzor úrtól. Alea iacta est! – áll a március 1-i bejegyzésem kezdetén. Hazamegyek.

Nem mentem haza. Amikor ismét megjelentünk Winkler professzorék lakásán, már nem találtuk őket ott. Még akkor azzal magyaráztam magamnak ezt, hogy Winkler nem akarta sorsunkat magára vállalni. Talán attól tartott, hogy valaha szemére vetjük: Elhozott bennünket a jó világból...

Az utócsaták hamar lecsendesedtek, annál is inkább, mert *Huszai Jancsi* nem volt hajlandó kettesben útnak indulni. Így aztán lényegében eldőlt a hamleti kérdés. Március 12-én már ezt írtam: A meggyőződés az, hogy itt fogok maradni. Már csak néha-néha kap el egy-egy pillanatra a vágy, hogy aztán újból a realitás hangján elutasítsam a dolgokat. Nehéz utat tettem meg idáig, de még nehezebb áll előttem.

Eljött a nyári szabadság, amely 14 hétig tartott. Munkát kerestünk és dolgoztunk, hisz a szünetben nem kaptunk

anyagi támogatást. Zsolt és én augusztus 25-én elindultunk kerékpárral egy 4 hetes németországi körútra. Csodálkoztunk a sok még megmaradt háborús romon. Élveztük az estéket az olcsó ifjúsági otthonokban (Jugendherberge, youth hostel), és gyakoroltuk a német nyelvet. Cuxhavennál, Hamburg közelében megláttuk életünkben először a tengert, megízleltük a vizét és fürdőztünk benne. Az utunk legjelentősebb eseménye mégis Hannoverisch Mündenben várt ránk: Találkozás a soproni fiúkkal! Megismerkedtünk az V. és IV. éves firmákkal, és összeölelkezünk évfolyamtársainkkal: *Balázs Árpáddal* és *Turza Tiborral*. Emlékek, tapasztalatok és „hogyan tovább?” voltak a témák. Megnyugodva tértünk vissza Svájcba: Nem vagyunk egyedül Nyugat-Európában!

Október 21-én megkezdődött a téli szemeszter. Az egyetemi tanítás keretei Zürichben lényegesen különböztek a sopronitól. Az erdőmérnöki kiképzés 4 éves volt, de a 3. és 4. év között egy gyakorlatév várt a hallgatókra, vagyis a tanulmányok tulajdonképpen 5 évig tartottak. Minden tanév egy 16 hetes téli és egy 12 hetes nyári szemeszterből állt. Nem ismerték a szemesztervizsgákat, hanem csak 2 elődiplomavizsgát (Vordiplom), amelyek többé-kevésbé a szigorlatoknak feleltek meg. Az 5. szemeszter elkezdéséhez szükséges volt a sikeres első elődiploma, a 7. szemeszterhez a sikeres 2. elődiploma. A 8. szemeszter után egy diplomamunka és a diplomavizsga zárta be a tanulmányokat. A jegyrendszerben 1-es volt a legrosszabb és 6-os a legjobb. A sikeres vizsgához legalább egy 4-es átlagot kellett elérni. Minden átlagérték a 4-es alatt elégtelen volt, és a vizsgát minden tárgyból meg kellett ismételni. A neves soproni UV-t nem ismerték.

Az ETH rektora még július 16-án írásban közölte velünk, hogy ősszel mint rendes hallgatók folytathatjuk tanulmá-

Nagy örömmel olvastam az Erdészeti Lapok októberi számát, amely az erdészfjűség forradalmi ténykedéseiről szívét-lelkét felvidítón számol be. Ez egy újabb adalék az OEE Erdészettörténeti Szakosztály által ebben a témában megjelentetett könyvei mellett. Ennek a lapszámnak olyan jelentőséget is tulajdonítok, amely a mai erdészifjűségnek tanulsággal szolgál. Jó volna, ha közülük minél többen hozzájuthatnának e számhoz.

Valamit mégis hiányolok: a forradalom erdész hősi halotta(i)t. Tudomásom szerint *Batta Bertalan* (Berci) a budapesti harcokban esett el. Talán volna olyan kolléga, aki erről részletesebb ismeretekkel rendelkezik, és be tudna erről számolni.

Bercit személyesen ismertem, jó barátságban voltunk, és úgy éreztem, hogy ennyivel tartozom emlékének.

Kollwetz Ödön

nyainkat. Október 21-én az Erdőgazdasági Karon a következő magyar menekült diákok jelentek meg:

5. szemeszter: *Bariska Mihály, Boros Gyula, Hintsch Gusztáv*

3. szemeszter: *Czeiner Zsolt, Jacsman János, Szilágyi Tibor*

1. szemeszter: *Dancsó János, Donáth György, Huszai János, Pollák Károly*

Az 5. szemesztereseinknek elengedett az első elődiplomát, minket a 3. szemeszterben mindkét elődiplomára köteleztek. Hintsch Gusztáv kivételével mindnyájan vesztettünk 1 évet. Mégis boldogok voltunk, mert tovább tanulhattunk.

1959 ősze és 1963 tavasza közt mindnyájan befejeztük tanulmányainkat. Nem tudom, mondják-e még Sopronban a hallgatóknak, a diplomavizsgák ünnepélyes eredmény-kihirdetésénél, hogy „mérnöké fogadom”. Az ETH nem rendez diplomakiosztó ünnepet. Postán kaptuk meg a diplománkat. Egyedül a Svájci Erdész Egyesület hívta meg szemeszterünket egy vacsorára, ahol egy könyvet nyújtottak át. Az első oldalon a nevem és (németül): „...erdőmérnök úrnak. Az ETH Erdőgazdasági Karán eltöltött tanulmányi idő emlékére. Zürich, 1961. október 20-án.” Rádöbbsentem, hogy tényleg célhoz értem. Ugyan Zürichben, de erdőmérnökök lettünk.

Társasági életünk bemutatása hiányos lenne, ha befejezésül nem emléteném meg a magyarországi kapcsolatainkat. Először egyirányú volt az út: 1962-től meglátogathattak bennünket szüleink és közelebbi rokonaink. Így én is vendégül láttam 2 évenként édesanyámat és egy alkalommal nagybátyámat. A 70-es évektől kezdve mi is, mint svájci állampolgárok, óvatosan és kezdetben félénken viszonzozhattuk a látogatásokat. Amikor szülőhazámba visszatérve először engedték le mögöttem a nehéz vasbeton sorompót, bizony, pozitív lett volna a zabszempróba. Legtöbbször ritkán jártunk haza. A rendszerváltás után meggyorsult a frekvencia. Mint nyugdíjasok, sokszor négyszer is utazunk évente. Első útjaink a szülőkhöz és rokonsághoz vezettek. Majd a régi barátok és ismerősök jöttek sorra. Érettségi találkozókon vettünk részt. Sopronban hivatalos szemeszter-találkozókon üdvözölhattuk az otthon

végzett évfolyamtársainkat. Családjaikkal többször voltunk „Ismerd meg hazádat” körúton. Egyesek közülünk diákokat és más svájci csoportokat is vittek és vezettek ismételt Magyarországon.

De eddig még mindig visszajöttünk. A rendszerváltás első éveiben egy hazaköltözés nem jöhetett számításba, mert még aktívan dolgoztunk. A nyugdíjazás azonban ténylegesen meghozta a lehetőséget. Sőt egy hazaköltözés anyagi előnyökkel is kecsegtetett: a svájci nyugdíjnak Magyarországon lényegesen magasabb a vásárlóereje, mint Svájcban, és azonkívül a nyugdíjasok nem fizetnek adót! Egyedül Futó Laci bátyánk, akivel nem volt szoros kapcsolatunk, élt a lehetőséggel. Mi többiek maradtunk.

Három általános megokolással szeretném ezen magatartást megértetni. Elsőnek egy paradoxnak tűnő ok: Nem mentünk vissza, mert már mehetünk. Eltűnt a vasfüggöny, nincs minőségi különbség a két ország társadalmi rendje közt, mindnyájan egy „birodalomban”, Európában élünk. Akkor megyünk, amikor akarunk. Zürichből hamarabb lehetünk Budapesten, mint Sopronból. A másik ok kényelmetlen: Mindnyájan megváltoztunk. Mi itt külföldön, de az otthoniak is Magyarországon. A tapasztalatok mutatják, hogy nem könnyű egy 56-os menekültnek az otthoni gondolkodásmóddal és az otthoni dolgokkal azonosulni. De ugyancsak nehéz az otthonmaradottnak a volt disszidenst, majd külföldre szakadt honfitársat máról holnapra mint szomszédot vagy honpolgárt akceptálni. Sajnos igaz a mondás: Ha az ember egyszer elhagyja az otthonát, akkor már soha többé nem leli meg ismét. Utoljára talán a legnagyobb ok: Nem akarjuk feladni a meglévő, fent vázolt kapcsolatainkat. Itt élnek gyermekeink, itt találkozunk unokáinkkal. Itt vannak barátaink. Itt van egy kis Magyarország, itt van egy kis Sopron is. Ezekről még egyszer lemondani? Elfáradtunk.

Az első magyarországi látogatásom óta rokonok, barátok és ismerősök sokszor szegezték nekem a kérdést: „Nem bántad meg, hogy kimentél?” A válasz – ha nem volt időm részletekben menni – ez volt: „Meg is bántam, meg nem is bántam meg.” A probléma ugyanis abban áll, hogy egy ilyen kérdés irreális, vagyis senki sem tudja biztosan megválaszolni. Az életünk reprodukálhatatlan, és így nincs lehetőségünk egy ellenpróbát csinálni. Ezért őszintén

mondva csodálkozom, hogy egyes otthon maradt kollégák 56-os beszámoló-jából világosan kicseng: Ők azzal, hogy nem jöttek ki, helyesen cselekedtek. Még meglepőbb számomra a vádaskodás, hogy a nyugatra vándorolt diákok elveszték a magyarság számára. Hogy mi 50 év után is magyarok maradtunk, nem kell bizonyítani. De hogy utódaink már nem lesznek magyarok, az törvényszerű: egy idegen életterben csak egy populációnak van sansza tovább élni, az individuum kipusztul. Ezért gyermekeink, unokáink, dédunokáink – függetlenül attól, hogy túl a „Nagy Vízzen” vagy Németországban, vagy Svájcban, vagy Ausztriában laknak – fokozatosan beolvadnak környezetükbe. Ha ez a vétkünk, vállaljuk érte a felelősséget. De sajnos a magyarság nagy, szubsztanciális vesztesége nem 1956-ban, és nem is külföldön, hanem 1956 után és Magyarországon történt és történik. Ezért „aki büntelen közületek, az vessen először követ”.

Befejezésül egy pozitív jövőkép az otthoniak felé. Svájcban jelenleg a mezőgazdaságban dolgozók és azok hozzátartozóinak hányada az összlakosság 3%-a. Ha a parasztság politikai befolyását és súlyát nézzük, akkor azt kell hinnünk, hogy 20, 30 vagy talán 50% a nagyságrend. A viszonylag túlerős „paraszti lobby” titka abban áll, hogy a legtöbb svájci polgár szülője, valamelyik nagyszülője vagy talán dédszülője földműves volt vagy földműves családban élt. Lehet a ma szavazó polgár vasmunkás, kiszolgáló, tanító vagy orvos, a fontos kérdéseknél a mezőgazdaság érdekében dönt.

1956/57-ben több mint 200 ezer magyar hagyta el hazáját. Ebből kb. 150 ezren külföldön – akkor úgy mondták –, nyugaton maradtak. Ezek gyermekei, unokái és dédunokái többnyire nem is tudtak már magyarul. De tudják és egyesek talán büszkéek is arra, hogy apjuk vagy anyjuk, valamelyik nagyapjuk, nagyanyjuk, dédapjuk vagy dédanyjuk Magyarországról származik. Ez a tudat, ez a családi háttér a jövőben magyar lobbyzus tőkéje. Ha megindul a kamatozás, a jelek már most igazolják, a következő évtizedekben Magyarország nem lesz egyedül, nem lesz izolált a nagyvilágban. Mindenhol talál szimpatizálót. Ki számolt közülünk 1956. november 4-én a mucki határsávon Forradalmunk ezen következményével?

Jacsman, János,
Zürich

**Hirdessen az
Erdészeti Lapokban!**

Kitüntetéseinkről

„Csak a múlt megbecsülésén
épülhet fel a jövő.”
/Széchenyi/

Hitem szerint az emberi élet egyik örömteljes pillanata, amikor egy közösség elismeri az egyén munkáját. Jól eső érzés, amikor ilyen megtiszteltetésben részesíti – természetesen sajnálatos módon napjainkban – ez nem mindenkinben vált ki elismerést, hanem sokszor irigységgel, rossz ízű megjegyzésekkel párosul. Jó lenne végre eljutnunk gondolkodásunkban és cselekedeteinkben, hogy a miért pont Ő és miért nem ÉN helyett tudnánk örülni a MÁSIK elismerésének, sikereinek.

Felemelő érzés, ha egy közösség, esetünkben Egyesületünk mindenkori vezetősége a hétköznapi tevékenysége mellett elismerések, díjak alapítását tűzi ki feladatának.

Áttekintés Egyesületünk Díjairól:

1957-ben jól döntött az akkori egyesületi vezetés, hogy megalapította a Bedő Albert Emlékérem kitüntetését. Különös jelentősége van a díjnak, mivel akkor még ötezer tagtársunkból évente három lehetett az a megtisztelt, aki elnyerte ezt a neves kitüntetést.

Szerencsés volt a díj nevének kiválasztása, hiszen ezzel az utókor a legnagyobb magyar erdésznek – egyesületünk alapító tagja, több évtizeden át volt alelnöke, tiszteletbeli elnök (1917) – állított méltó emléket.

A díj elnyerésének a kimagasló szakmai tevékenység mellett, fő törekvése /elvárása/, hogy a díjazott eredményes egyesületi tevékenységet végezzen.

1984-ben elérkezettnek látta az időt az akkori vezetés, hogy újabb kitüntetéseket alapítson. Ebben az évben alapította Egyesületünk a Tiszteletbeli Tagsági Díszoklevél kitüntetést, amely díj egyesületünk legmagasabb kitüntetése, az 1940-es években már alkalmazott díjazás volt. A kitüntetettek között találjuk szakmánk olyan óriásait /nagyjait/ mint Kaán Károly, Dr. Kiss Ferenc, Krippe Mór. Ezt a kitüntetést a négy éves ciklus alatt legfeljebb három személynek lehet adomá-

nyozni. Nem zárja ki a kitüntetés külföldi állampolgároknak való adományozást.

Ugyancsak ebben az évben (1984) alapítottuk a Kaán Károly Emlékérem adományozásának lehetőségét.

Indokolt volt díjaink számának növelése, hiszen a működő Díjbizottság évente szembesült azzal a nehézséggel, hogy a három díjazott kiválasztása /Bedő-díj/ nem kis nehézségbe ütközött. Ugyanakkor ez a díj lehetővé teszi a nem egyesületi tag részére történő adományozást is. Ezt a díjat ugyancsak legfeljebb három fő kaphatja meg évente.

A névválasztás ugyancsak kézenfekvő volt, hiszen Kaán Károly az Országos Erdészeti Egyesület alelnöke, Tiszteletbeli Tagja, az Alföld fásítás atyja, helyettes államtitkár a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, a XX. század kiemelkedő és legsokoldalúbb erdészeti polihisztor.

A díjazottak szerény számát tekintve szükséges volt létrehozni az Egyesületi Elismerő Oklevél adományozásának lehetőségét. A nagy létszámú előterjesztések a díjazottakra vonatkozóan, azon tagtársaink részére, akik sokadik javaslat alapján sem részesülhettek a kiemelt két díjból és bár méltóak lettek volna rá, illetve olyan tagtársak kapják az elismerést, akik az erdőgazdálkodás helyi fejlesztése terén végeztek kimagasló teljesítményt – évente legfeljebb 18 fő kaphatta meg az oklevelet.

2006. hosszú évtizedek során szembesültünk azzal, hogy a tagságunk 57%-át kitevő középvégzettséggel rendelkező kollégák a kitüntetések közül nem részesednek /részesedhetnek/ kellő arányban mindössze 22%-ban. Ezt a feszültséget oldotta fel a jelenlegi elnökség, amikor 5/2206/december 8 sz. Küldött Közgyűlés határozatával megalapította a Decrett József Díjat. Természetesen a Bedő Albert illetve Kaán Károly díjakból sem kizártak a középfokú végzettséggel rendelkező személyek.

Elnökségünk a határozat meghozataláig a régiókban a helyi csoportokkal, a szakosztályokkal megtárgyalta az előterjesztést. Osztatlan egyetértés volt a díj alapításában, az előző két díjjal azonos értékűséggel. Más javaslat is ér-

kezett a díj elnevezésével kapcsolatban.

Célunk volt, hogy a középfokú végzettséggel rendelkező személyt találjunk.

Kertész József tagtársunk kutatásainak köszönhetően jutottunk el Decrett József személyéhez, aki a XVIII-XIX. század Magyarországának kitűnő képzettségű erdésze volt. Besztercebánya környékén végzett kopárfásításai mai napig is az ő keze munkájáról tanúskodnak. Az első magyarországi csemetekertek létrehozója, tudatos előhasználatok bevezetője, az erdei munkások felkarolója és hatékony támogatója.

A díjak névadói: Bedő Albert Erdélyből, Kaán Károly Nagykanizsáról, Decrett József a Felvidékről származott.

Elnökségünk elhatározása szerint, át kívánja tekinteni és aktualizálni szeretné a rendelkezésre álló szabályzatokat, illetve szándékában van új szabályzatokat is alkotni /pl. etikai szabályzat/. Ennek szellemében került sor a Kitüntetési szabályzat aktualizálására. Ezt a szabályzatot az Elnökség 2007. február 1-jén elfogadta és a jelen számban leközli.

Nem lenne teljes az ismertető, ha nem szólnék a Díjbizottság munkájáról. Már az első díj megállapításakor is működött ez a testület és végezte nem könnyű tevékenységét. Több éven keresztül Dr. Bondor Antal tagtársunk vezetésével működött ez a testület. Az egyesületünk szervezeti változásait követve alakítottuk ki a Bizottságot. Ugyancsak a jelen Elnökségi Ülés elfogadta a Díjbizottság személyi összetételét, amely az alábbi:

– a Bizottság elnöke: *Bogdán József* em. Kaposvári HCS

– a Bizottság tagjai:

Nyugat- Dunántúli Régió: *Bús Mária* em. Veszprémi FVM HCS, Dél-Dunántúli Régió: *Molnár Tamás* em. Pécs HCS, Közép-Magyarországi Régió: *Halász Gábor* em. nyugdíjas Budapest ÁERSZ HCS, Észak-Magyarországi Régió: *Fejes Dénes* em. nyugdíjas Egri HCS, Kelet-Magyarországi Régió: *Kovács Gábor* em. nyugdíjas Nyíregyházi HCS, Dél-Alföldi Régió: *Dr. Göbölös Antal* em. nyugdíjas Kecskeméti HCS, Elnökség, szakosztályok: *Kertész József* et. nyugdíjas Visegrádi HCS, Magánerdő, technikusok: *Répán-szky Miklós* et. nyugdíjas Szolnok HCS

Elhatározásunk, valamint a választási szabályzat értelmében növelni kívánjuk

a Díjbizottság javaslatételi súlyát. Szükség van erre, hiszen a küldöttközgyűlés /70 tagú/ a 2006. évi választások eredményeként megfiatalodott /36% új tag/ és nyilvánvalóan kevésbé ismerhetik a kitüntetésekre javasolt személyeket. Ezt elősegítendő választottunk a Díjbizottságba korban is tapasztalt széleskörű ismerettséggel rendelkező személyeket.

Az 1998 után Káldy József elnöksége alatt jelentősen megváltozott – ünnepélyesebbé és meghittebbé vált – a kitüntetések átadása. A kitüntetettek a Közgyűlés előtt szót kaptak, a feleségek is részesévé váltak az eseménynek. Leglényegesebb változás azonban az volt, hogy az 1957 óta érvényben lévő szabályzat szerint az 5000 Ft-os díjazást eltörölték és helyette arany pecsétgyűrű adományozását határozták el.

1957 óta 47 vándorgyűlés volt. 42 alkalommal került sor Bedő Albert Díj /156 darab / átadására.

1985 óta 21 vándorgyűlésen adtunk át Kaán Károly Emlékérmeket /67 darab/, így a kitüntetettek száma összesen 223 fő.

Ami nem volt a szabályzatban rögzítve, de hallgatólagosan elvártuk érvényesítését, azok a következők:

– a három Bedő Albert díjas illetve később a három Kaán Károly díjas közül lehetőség szerint legyen középvégzettségű, illetve a rendező házigazda által javaslatba hozó tagtársunk.

Ez a „hagyomány” 1962-től a Debrecenben megtartott vándorgyűlés óta érvényesült, néhány kivételtől eltekintve.

1962-1985 között amikor még csak a Bedő Albert Díj létezett összesen 18 tagtársunk, ebből 11 technikus végzettségű kapott kitüntetést a házigazda képviselőjeként.

1985-től, amikor már a Kaán Károly Díj is létezett, ugyancsak 21 alkalommal 28 házigazda volt díjazott, ebből 13 technikus volt.

Megállapítható, hogy ezen egyezségnek nem sikerült mindig megfelelni. Egyetlen olyan vándorgyűlésünk volt Keszthelyen (1967), ahol a házigazdák közül nem került sor kitüntetés átadására.

1965, 1982, 1990 években nem került sor díjátadásra. Az így „megtakarított” díjak a következő évben kerültek kiosztásra mindhárom esetben a Sopronban megrendezésre kerülő, az egyesületi jubileumokkal összefüggő vándorgyűléseken.

Azon esetek, amikor a rendező házigazdák egy kitüntetésnél többet kaptak az alábbiak:

Hat kitüntetésből: 1985 Eger 2 fő, 1988. Nyíregyháza 2 fő, 1993 Kaposvár 2 fő, 2002 Baja 2 fő, 2006 Pápa 3 fő.

A 12 kitüntetettből: 1991. Sopron 3 fő.

Volt, amikor zavarba került az adományozó, mivel a rendező házigazdák jelöltje nem volt a díjazottak között. Ekkor előfordult az, hogy megemelték az adományozható Bedő Albert Díjak számát. Nevezetesen 1970. Nyíregyháza, 1974. Eger, 1984. Kecskemét. Ezekben az években plussz 4 Bedő Albert Díj került átadásra.

A 223 kitüntetettből 169 fő mérnök /75%/, 54 fő technikus /25%/ volt.

A tevékenységi kör szerinti megoszlást az 1. táblázat mutatja.

Régióként a kitüntetettek megoszlása taglétszám szerint a 2. táblázatban látható.

A helyi csoportokat tekintve a soproni csoportban volt a legtöbb kitüntetett 42 fővel, illetve a budapesti csoportoknál (5) 32 fővel.

Ha a kitüntetettek korösszetételét elemezzük az alábbi megállapításra juthatunk:

A Bedő Albert Emlékérem esetében a kiadás időpontjában a tagtársak átlagéletkora 61 év volt, míg a Kaán Károly Díj esetében 59 év.

A kitüntetettek a Bedő Albert díj átvétele esetén 27% volt nyugdíjas korú, míg a Kaán Károly Díj esetében ez 33 % volt.

Ebből a tényből is megállapítható, hogy a díjak odaítélésénél Egyesületünk „életmű” díjakat adott át.

Az egyesületünk egy tagtársunk esetében adott át post-humus díjat Dr.

Káldy József professzor úr esetében /1993. Sopron/, aki az elbírálás idején még közöttünk volt.

A mai napig is élő illetve elhalálozott kitüntetettek statisztikája a 3. táblázatban olvasható.

Érdekességek a kitüntetések kapcsán:

Testvérek:

Dr. Madas László em. Bedő Albert Díj 1979. Pilisi HCS

Dr. Madas András em. Bedő Albert Díj 1980. Budapest HCS

Dr. Mollayné Madas Gabriella em. Kaán Károly Díj 1989. Sopron HCS

Házaspárok:

Dr. Ráczné Dr. Schneider Ildikó em. Kaán Károly Díj 1995. Sopron HCS

Dr. Rácz József em. Kaán Károly Díj 2002. Sopron HCS

Bús Mária em. Bedő Albert Díj 2003. Veszprém FVM HCS

Dr. Péti Miklós em. Bedő Albert Díj 2006. Veszprém FVM HCS

Az egyesület tisztségviselői közül mielőtt tisztségre kerültek:

Bedő Albert Emlékérem: Dr. Herpai Imre, Schmotzer András, Dr. Pető József elnökök

Steiner József alelnök, Gáspár Hantos Géza főtitkár,

Dr. Keresztesi Béla főszerkesztő

Kaán Károly Emlékérem: Rakonczay Zoltán, Valentin Károly alelnökök

aktív tisztségviselőként:

1. táblázat

	mérnök	technikus	összesen	%
Termelésben foglalkoztatottak	70	54	124	56
Igazgatás	46	-	46	21
Kutatás	21	-	21	9
Oktatás	25		25	11
Magánérdők, TSZ-ek	7	-	7	3
Összesen:	169	54	223	

2. táblázat

	létszám	%	Taglétszám szerint %
Nyugat-Dunántúl	75	34	28
Dél-Dunántúl	23	10	13
Közép-Magyarország Budapest is	62	27	14
Észak-Magyarország	29	13	19
Kelet-Magyarország	14	7	10
Dél-Magyarország	20	9	14

3. táblázat

	összesen	élő	elhalálozott	elhalálozott %
Bedő Albert Díj	156	84	72	47
Kaán Károly Díj	67	56	11	16
	223	140	83	37

Bedő Albert Emlékérem: Fekete Gyula főtktár, Bánó László főtktár helyettes,

Dr. Solymos Rezső, Pápai Gábor főszerkesztők, Dr. Bondor Antal a Díjbizottság elnöke, Dr. Göbölös Antal, Puskás Lajos régió képviselők

tisztségviselés megszűnte után:

Bedő Albert Emlékérem: Dr. Madas András em. elnök, Dr. Király Pál em., Barátossy Gábor em. főtktárok, Dr. Péti Miklós em. alelnök, Bús Mária em. régió képviselő, Dr. Anda István em. Ellenőrző Bizottság elnöke

Kaán Károly Emlékérem: Kertész József et., Stádler Károly alelnökök

Tiszteletbeli Oklevéllel rendelkező tagtársaink száma összesen 18, sajnos ebből már kilencen eltávoztak közülünk. Négy fő külföldi állampolgár részesült ebben az elismerésben, míg há-

rom tagtársunk volt, akik külföldön éltek magyarként.

Dr. Madas András erdőmérnök, aki hosszú évtizedeken át az Egyesületünk elnöke volt 2003-ban Gyöngyösön a közgyűlésen az Egyesület örökös elnökének választottuk. Jó egészséget kívánunk neki!

Jelenleg 223 Oklevéllel kitüntetett tagtársunk kapott ilyen elismerést, amely véletlenszerűen megegyezik a Bedő Albert és a Kaán Károly kitüntetett tagtársak számával.

1977, 1982, 1983 évben eseti kitüntéseknek minősültek az ilyen jellegű elismerések. 1986-tól szabályzat írja elő a díj odaítélésének követelményét.

Összegezve: igyekeztem bemutatni 1957-től az Egyesületünk díjazásának történetét.

Az elemzés begyűjtése során minden esetben nem sikerül pontos adatokat beszerezni. Ha tévedtem, ennek nagy-

ságrendje belefér „mérnöki alaposságú” becslésbe.

Szíves megértésüket kérem.

Remélem, hogy az olvasók megismerve a kitüntetési szabályzatot /amely ebben a számban olvasható/, a későbbiekben is olyan kollégákat terjesszenek fel díjazásra, akik tevékenységükkel kiérdemlik valamennyi szaktársunk elismerését.

Kérem, hogy a mellékelt kitüntetési listát tanulmányozzák és legyenek büszkéik rájuk, hiszen ez már az Egyesületünk múltjához tartozik, amelyet illik tisztelni.

A számításoknál figyelembe vettem a 2006 év végi taglétszámot /4299 fő/.

Remélem, hogy néhány eddig nem ismert ténnyel és érdekességgel szolgálhattam tagtársaimnak.

Erdész üdvözlettel!

Schmotzer András
OEE általános alelnök

Tiszteletbeli Tagok

1985. – Dr. Madas András (Tiszteletbeli Örökös Elnök –2003. Gyöngyös, Tömpe István (elhunyt), Joachim Buff

1986. – Boross György (elhunyt), Nemes-szeghy Ladislav (elhunyt)

1991. – Friedrich Prandl

1996. Szeged – Manfred Zielke, Roland Migende, Dr. Sziklai Oszkár (elhunyt), Fekete Gyula (elhunyt), Jerome René (elhunyt), Riedl Gyula (elhunyt), Dr. Szőnyi László

2001. Nyíregyháza – Dr. Madas László, Dr. Kollwentz Ödön

2003. Gyöngyös – Hibbey Albert (elhunyt)

2004. Kapuvár – Dr. Szász Tibor

2006. Pápa – Dr. Tóth János

„Bedő Albert” Emlékérem kitüntetettjei

Alapítási év: 1957.

(rövidítések: em - erdőmérnök,
e - erdőszelvény, erdész)

1957. Parád-fürdő – Dr. Keresztes Béla em., Horváth László em., Dévényi Antal em.

1958. Pécs – Kozma László em., Schneider Jenő e., Gráczol Imre e.

1959. Szeged – Dr. Sali Emil em., Dr. Babos Imre em., Kocsárdy Károly e.

1960. Kaposvár – Haszák Aladár em., Szegedi Mihály e., Gera József e.

1961. Baja – Csermely László em., Nadas József em., Kiss Tóth Tamás e.

1962. Debrecen – Lesznay József

em., Dr. Járó Zoltán em., Lukács István e.

1963. Nagykanizsa – Dr. Sébor János em., Rott Ferenc em., Szöllősi József e., Kósa Sándor e.

1964. Eger – Dr. Dérföldi Antal em., Magyar Pál e., Farkas József e.

1965. nem került kiadásra

1966. Sopron – Fila József em., Dr. Haracsi Lajos em., Hédl András e., Horváth László e., Kasza Ferenc e., Dr. Kopeczky Ferenc em.

1967. Keszthely – Dr. Magyar Pál em., Palotay István em., Hessz Ferenc e.

1968. Miskolc – Zathureczky Lajos em., Fekete Gyula em., Weidinger István e.

1969. Szombathely – Halász Aladár em., Dr. Herpay Imre em., Mihályka Gyula e.

1970. Nyíregyháza – Fülöp Zoltán em., Cornidess György em., Riedl Gyula em., Kovács József e.

1971. Budapest – Vida László em., Tóth Gyula e., Bukri József e.

1972. Tata – dr. Speer Norbert em., Ván László em., Végvári Jenő e.

1973. Szekszárd – Lámfalussy Sándor em., Dr. Majer Antal em., Keresztes János e.

1974. Eger – Rimler László em., Dr. Héder Sándor em., dr. Kovács Jenő em., Beck Antal e.

1975. Visegrád – Dr. Pankotai Gábor em., Horváth Sándor em., Szilárd József e.

1976. Balatonfüred – Bánó István em., Iharos Frigyes em., Bakonyi Imre e.

1977. Debrecen – Jáhn Ferenc em., Dr. Tuskó László em., Kiss László e.

1978. Pécs – Bakkay László em., Botos Géza em., Gerdei József e.

1979. Budapest – Dr. Madas László em., Andor József em., Sztupák János e.

1980. Gödöllő – Dr. Madas András em., Zádor Oszkár em., Simon Károly e.

1981. Győr – Kárall János em., Dr. Tóth Béla em., Kovács József e.

1982. nem lett kiadva

1983. Sopron – Dr. Igmándy Zoltán em., Dr. Szőnyi László em., Tóth Imre em., Dr. Káldy József em., Deszpoth László e., Németh Ferenc e.

1984. Kecskemét – Csanádi Béla em., Jerome René em., Mészöly Győző em., Szeverényi István e.

1985. Eger – Dr. Bondor Antal em., Dénes János e., Gáspár-Hantos Géza em., Király Pál em., Varga Béla em.,

1986. Szolnok – Nagy Sándor e., id. dr. Solymos Rezső em., Török László em.,

1987. Siófok – Blazsek János e., Dr. Csötönyi József em., Haják Gyula em.,

1988. Debrecen – Dr. Járasi Lőrinc em., Dr. Király László em., Kozma Károly e.

1989. Szombathely – Keresztes György em., Krämer Antal em., Schmotzer András em

1990. nem lett kiadva

1991. Sopron – Bogár István em., Dr. Fadgyas Kálmán em., Dr. Jereb Ottó em., Pintér Gyula e., Prókay Gyula em., Reményffy Lászlóné em.

1992. Sárospatak – Lány Géza em., Bánó László em., dr. Szemerédy Miklós em.

1993. Kaposvár – Szántó Gábor em., Szilágyi József em., Dr. Kollwentz Ödön em.

1994. Dobogókő – Dr. Szodfridt István em., Dr. Páll Miklós em., Steiner József em.

1995. Pécs – Turós László em., Dr. Fírbás Oszkár em., Barátossy Gábor em.

1996. Szeged – Dr. Göbölös Antal em., Puskás Lajos em., Répszáky Miklós e.

1997. Balassagyarmat – Dr. Papp Tivadar em., Racskó Ottó e., Zorvány Györgyné em.

1998. Nagykanizsa – Nagy László em., Szakács László e., Dr. Magyar János em.

1999. Szolnok – Dr. Anda István em., Bóna József em., Frankó János em.

2000. Székesfehérvár – Deák István em., Dr. Szikra Dezső em., Veszprémi Géza e.

2001. Nyíregyháza – Cebe Zoltán em., Fejes Dénes em., Oláh Tibor em.

2002. Baja – Pápai Gábor em., Dr. Pethő József em., Rádi József em.

2003. Gyöngyös – Bús Mária em., Dr. Koszta Miklós em., Dr. Oroszi Sándor em.

2004. Kapuvár – Mészáros Gyula em., Nádas József em., dr. Tóth József em.

2005. Szombathely – Dr. Marosi György em., Szőnyi János em., Tóth Pál em.

2006. Pápa – Dr. Kondor Antal em., dr. Péti Miklós em., Szekeres György em.

„Kaán Károly”

Emlékérem kitüntetettjei

Alapítási év: 1984.

1985. Eger – Dr. Boros Zoltán em., Csaja Domonkos e., Molnár László em.,

1986. Szolnok – Kalácska János e., Dr. Sopp László em., Dr. Váradi Géza em.,

1987. Siófok – Dr. Fírbás Oszkár em., Olasz István em., Rakonczay Zoltán em.

1988. Debrecen – Emmer Bernát e., Kovács Jánosné em., dr. Szász Tibor em.,

1989. Szombathely – Horváth Tibor e., dr. Mollay Jánosn Madas Gabriella em., Ott György em.,

1990. nem került kiadásra

1991. Sopron – Gergely József e., Haju Ferenc e., dr. Márkus László em., Molnár József em., Mufics Ferenc e., Zilahy Aladár em.,

1992. Sárospatak – Fekete János e., Boross György em., dr. Kondor Antal em.,

1993. Kaposvár – Wéber József e., Valentin Károly e., Hibbey Albert em.

1994. Dobogókő – Boross Frigyes e., Dr. Erdős László em., Dr. Papp László em., Iványos László e.

1995. Pécs – Dr. Ráczné dr. Schneider Ildikó em., Kisházi Zoltán em., Dr. Balázs István em.

1996. Szeged – Kovács Gyuláné e., Kertész József e., Balsay László em.

1997. Balassagyarmat – Major Sándor e., Wágner Károly em., Sződi István e.

1998. Nagykanizsa – Sponga József e., Bajcsy Endre vasúti- és hadmérnök, Dr. S. Nagy László em

1999. Szolnok – Dr. Lehmann Antal tanár, Stádel Károly e., Szöör Levente em.

2000. Székesfehérvár – Baranyi Katalin kertész m., Jaksics István e., Pollner Frigyesné em.

2001. Nyíregyháza – Halász Gábor em., Tutuntzitz Thomasz em., Zsilvölgyi László em.,

2002. Baja – Dr. Mátrabérczi Sándor em., Papp László em., Dr. Rác József em.

2003. Gyöngyös – Ivády István e., Sente László em., Dr. Vancsura Rudolf em.

2004. Kapuvár – Bognár Ernő e., Diósi Gyula em., Kató Sándor em.

2005. Szombathely – Bacsa Árpád e., Jozwiak Bernard em., Rauhc Imre e.

2006. Pápa – Börzsei László e., Stubán Árpád em., Dr. Varga Szabolcs em.

Elismerő Oklevél kitüntetettjei

1977. Dr. Káldy József em., Dr. Madas András em., Dr. Saly Emil em.,

1982. Zorván Györgyné B.gyarmat, Sipos Sándor Kecskemét, Enyedy Ervinné Mátrafüred, Frankó János Nyíregyháza, Kurdi István Szolnok, Csötönyi József Budapest, Pálhalmi János Budapest, Szabatin Antalné Visegrád, Fila József Budapest, Bogár István Budapest, Molnár József Zalaegerszeg, Pechtol István Győr, Szabados József Gyula, Dr. Szepesi László Budapest, Tóth Imre Baja, Sükösd Zolt Veszprém HM, Waleczky Lászlóné Budakeszi, Rendes Lászlóné Debrecen, Boda Katalin Székesfehérvár, László-Györgyné Tatabánya

1983. Bognár Gábor Kecskemét, dr.Boros Zoltán Szombathely, Botos Géza Debrecen, dr. Héder Sándor Balatonfüred, Paulik Géza Eger, Pechtol István Győr, Schneider Ferenc Balatonfüred, dr. Halupa Lajosné Sárvár, Jerome René Budapest

1986. Szolnok – Dr. Barányi László

Kecskemét, Haják Gyula Budapest, Dr. Juhász Miklós Sopron, Kakukk Pál Eger, Kalapos Mihály Debrecen, Komlói Sándor Szeged, Dr. Kollwentz Ödön Pécs, Krämer Antal Pécs, Németh Ferenc Győr, Dr. Szász Tibor Budapest, Turcsán István Szolnok, Vass József Nagykanizsa

1987. Siófok – Abonyi István Budapest, Fekete Gyula Budapest, Riedl Gyula Budapest

1995. Pécs – André Zoltán Szolnok, Pápai Sándor Nyíregyháza, Pintér Ottó Erdőhaszn. Szakosztály, Takács Ferenc Erdőrendezési Szako., Dr. Walter Ferenc Gépesítési Szakosztály, Várfalvi József Miskolc, Nagy Imre Sárospatak, Lakatos Iván Baja, Kathy Sándor Debrecen, Kardos Ferencné Sopron, Cseh János Visegrád

1996. Szeged – Bogyai Zsolt Visegrád, Farkas László Pest m. Magán, Kiss Lajos ERSZ, Kisteleki Erdészeti Kollektívája Szeged, Matisz Ferenc Sárospatak, Ormos Balázs Sopron, Tamba Miklós Magán- és Társ.Szakosztály, Tóth József Debrecen, Vendel Ferenc Balassagyarmat

1997. Balassagyarmat – Bodor László Pécs, Dr. Horváth Béla Gépesítési Szakosztály, Kocsis Mihály Győr, Oláh Tibor Nyíregyháza, Posgay Atila Magán- és Társult Szako., Takács Zoltán ERSZ, Telegdy Pál Pest m. Magán, Dr. Tompa Károly Sopron, Dr. Tóth Béla SZB, Mester László Sárospatak, Varga Tibor Baja, Ágh Miklós Debrecen, Szaszko Istvánné Szeged, Kiss János Nagykanizsa

1998. Nagykanizsa – Bedő István Zalaegerszeg, Hallók József Sárospatak, Jónyer László Eger, Kató Sándor Pécs, Kerényi Béla Gödöllő, Dr. Kozma Ferenc Kaposvár, Marosi György Sopron, Miklósi Lajos Mátrafüred, Pávó Árpád Pest megyei Magán, Pintér Lajos Nagykanizsa, Puskás Pál Debrecen, Sárdi Ferencné Gödöllő, Dr. Spingár Ferenc Kaposvár, Sztárcsevity Ervin Baja, Török József Miskolc, Bogdán József Erdőhaszn.Szako., Dósa Gyula Erd.Erdei Iskola Szako., Gácsi József Magán- és Társult Szako., Matyasovszky András

Tájékoztató

Az Alba Robinia Bt. (Táborfalva) 100 000,- Ft összegű támogatást utalt át idős, nyugdíjas erdész kollégák szociális helyzetének javítására, az Országos Erdészeti Egyesület Erdészcsillag Alapítvány számlájára.

Köszönjük a támogatást.

Gémesi József
a Kuratórium elnöke

Erdőművelési Szako., Szabó József Gépesítési Szako.

1999. Szolnok – Papp Kálmán Baranya m., Balsay Sándor Győr, Szulyovszky László Kecskemét, Nadas József Kaposvár, Berényi Gyula Magán- és Társult Szako., Zsilvölgyi Lászlóné Erdőfelt.Szako., Krójer Antal Miskolc, Pálmai István Sárospatak, Garamszegi István Eger, Horváth Imre Gépesítési Szako., Szaszik Mária Visegrád, Kristó Lászlóné Mátrafüred, Fekete József Szolnok

2000. Székesfehérvár – Rauch József Sz.hely, Bartos Tibor Kaposvár, Pestyák Károly Visegrád, Bakonyi Lajos Keszthely, Várkonyi Vilmos Kecskemét, Miszlang Lajos Pécs, Kaprocz Józsefné Miskolc, Antal János Veszprém FVM, Páli László ERTI, Fröhlich András Szeged, Túri László Magán- és Társult Szako., Tihanyi Gyula Nagykanizsa

2001. Nyíregyháza – Balogh József Csongrád m.HCs., Borbély László Szombathelyi HCs., Bögér András Oktatási Szako., Gábor Gusztáv Debrecen HCs., Gál István Nagykanizsa HCs., Gáspár László Sárospatak HCs., Dr. Göndöcz Gyula Kaposvár HCs., Horváth Lajos Keszthely HCs., Illés László Elnökség, Kiss Balázs Pilisi HCs., Máté Zoltán Kaszó HCs., Nádaskay Gábor Elnökség, Rákosi József Gépesítési Szako., Túróczi Ferenc Baja HCs., Varró István Mátrafüred HCs.

2002. Baja – Bejczy Péter Szombathelyi HCs., Burai Csaba Szolnoki HCs., Detrich Miklós kaposvári HCs., Dr.

Ghimessy László Erdők a közjóért Szako., Emmerlingné Köhler Marietta Székesfehérvári HCs., Fácányi Ödön Elnökség, Fírbás Nándor Tamási HCs., Kurucz Béla Gödöllői HCs., Lutonszky Zoltán Bp.FVM HCs., Medvecz Gábor Szegedi HCs., Mező Imre Miskolci HCs., Mogyorósi József Pápai HCs., Palaczki Józsefné Elnökség, Roth Matthaea Soproni HCs., Somlai Dénes Bajai HCs., Újváriné dr.Jármai Éva Mátrafüredi HCs., Zachar Miklós Pápai HCs

2003. Gyöngyös – Bagaméry Gáspár Szolnoki HCs., Bálint László Kaposvári HCs., Cseke István Békés m. HCs., Dvorszki József Erdőhaszn.Szako., Fehér István Sárospataki HCs., Fónagypál Géza Eger HCs., Fúják József Veszprém FVM HCs., Kókai László Visegrádi HCs., Molnár István Erdők a közjóért Szako., Ruepp-Vargay Mária Erd.Erdei Isk.Szako., Sashalmi Miklós Kaszó HCs., Solymosi József Erdők a közjóért Szako., Szélessy György Zalaegerszegi HCs., Szmétana Mihály Visegrádi HCs., Szokoli István Nagykanizsai HCs., Tóth János Szabolcs-Szatmár m. HCs., Vadasdy Kálmán Békés m. HCs

2004. Kapuvár – Adorján Rita Baranya m HCs, Bánszegi József Sárospataki HCs, Bubán István Visegrádi HCs, Fenyősiné dr. Hartner Anna Kaposvári HCs, Huiber János Veszprém HM HCs, Kuslics Péter Győr Eg. HCs, Dr. Lengyel László Erdővédelmi Szako., Menyhárt Pál Gépesítési Szako., Rózsa Imréné

Békés m. HCs, Naszvadi Dénes Balassagyarmati HCs, Stubán Árpád Pápai HCs, Gy.Szabó Pál Csongrád m. HCs, Szamosi Ferenc Gépesítési Szako., Szélessné Mezei Erzsébet Gödöllői HCs, Nádi János Szolnoki HCs

2005. Szombathely – Bakcsa Zoltán Nagykanizsai HCs, Dr. Csapóné Tábori Hajnalka Erd.Erdei Isk.Szako., Fekecs Lajos Gépesítési Szako., Jaksa Ferenc Kecsméti HCs, Kajtor István Székesfehérvári HCs, Kakuk Pál Egri HCs, Kiss Sándor Erdőhasználati Szako., Kókény István Kaposvári HCs, Környei Jenő Soproni HCs, Majtényi László Elnökség, Páris István Balassagyarmati HCs, Rosenberger Ferenc Tamási HCs, Szabó Lajos Elnökség, Szamosi Jánosné Csongrád megyei HCs, Takács Imre Gödöllői HCs, Takács János Pápai HCs, Toronyi Márton Szabolcs-Szatmár m. HCs

2006. Pápa – Antal József Erd. Isk. Szako., Áncsán György Elnökség, Czirok István Erdőr. Szako., Hajdú Imre Békés m. HCs, Iványi Miklós Tanúsítási rend. Szako., Kristó László Egri HCs, Nagy György Szolnoki HCs, Nagy László Közönségkapcs. Szako., Pagonyi Zoltán Erdőműv. Szako., Puskás Zoltán Kaposvári HCs, Szabó Jenő Balassagyarmati HCs, Szamosfalvy Károly Veszprém FVM HCs, Dr. Tóth Aladár Baranya m. HCs, Id.Varga István Veszprém HM HCs, Malgay Viktor Okt.Szako., Németh János Erdővédelmi Szako., Simon László Oktatási Szako.

Körtvélyesi György (1930–2006)

Budapesten, 76 éves korában elhunyt Körtvélyesi György aranydiplomás erdőmérnök, a Budapesti Erdőrendezési Iroda volt vezetője.

Székesfehérvárott a gazdag történelmi múltú városban született és ott érettségizett a patinás Ybl Miklós gimnáziumban.

1955-ben az erdőmérnöki oklevél megszerzése után az Erdészeti Építőipari Vállalatnál helyezkedett el, a bakonyi erdei feltáró utak építésénél működött közre.

1960-ban a Mezőföldi Állami Erdőgazdaság állományába került, a Királyszállási Erdészet erdőművelési műszaki vezetője, majd erdészvezetője volt.

1964-ben az erdőgazdaság Műszaki Erdészeti vezetőjével bízták meg, az erdészeti fő feladata volt az erdészeti létesítmények, erdész- és vadászházak építése, felújítása. Körtvélyesi György nagy lelkesedéssel, ambícióval végezte a munkáját, a nehézsé-

geken a hivatástudata, a szakma iránti elkötelezettsége segítette át.

Életének és szakmai pályafutásának döntő fordulatót hozta az 1968-as esztendő - az erdőrendezés újraszervezése. Ekkor a Székesfehérvári Erdőfelügyelőség vezetőjének nevezték ki, majd néhány év múlva a Visegrádi Felügyelőséget vezette.

1979-ben a Budapesti Erdőtervezési Iroda vezetésére kapott megbízást, amelyet 1990-ig, a nyugdíjkor eléréséig töltött be. A gyakorlatban szerzett tapasztalatait kiválóan tudta hasznosítani az erdőtervezésben, az erdőtervezők irányításában. Ezekben az években került előtérbe az erdőgazdálkodásnak a természetvédelemmel való összehangolása, az erdő közjóléti szerepének az erdőtervezésben történő előírása. A parkerdők kialakítása, az erdő és a vadgazdálkodás közötti összhang megteremtése fontos feladatot jelentett az erdőgazdálkodó számára, az erdőtervezési útmutatót nyújtott mindezekhez.

Körtvélyesi György kiváló kompromisszumkészséggel rendelkezett, nehéz kérdések esetében is a megegyezésre törekedett. Nagy súlyt fektetett a fiatal kollégák nevelésére, a szakmai tudásuk gyarapítására, a munka szeretetére ösztönözte őket. Szigorú-

an megkövetelte a pontosságot és a feladatok időre történő elvégzését.

Emberségesen bánt a munkatársaival, szigorú, de igazságos volt, tisztességgel és becsülettel látta el a feladatát.

Az 1940-es évek második felében alattam járt egy osztállyal a gimnáziumban - forrongó világ volt, mi a „fényes szelek nemzedéke”, hittel és bizakodással néztünk a jövőbe... Jöttek a megpróbáltatások és kudarcok évei, de Gyuriban mindig megmaradt a szebb és jobb világ utáni vágyakozás és remény...

Nem tudott az erdő nélkül élni, az utolsó napig dolgozott az Erdészeti Szolgálatnál.

Családszerető volt, példás életet élt, rájongásig szerette gyermekeit, unokáit.

Drága Barátunk!

Egy szép régi erdészdal utolsó soraival búcsúzzunk Tőled:

Bár elviit a halál

Szívünk mégis rád talál.

Mit itt borít a rög:

A barátság szent s örök...

A dunántúli erdőkoszorú őrizze örök álmodat!

Nyugodjál békében, emléked szeretettel megőrizzük!

Köveskúti György

Nyugodjál békében francia földben

Tóth János
(1929–2006)

Kedves János Bátyám. Január eleje van, amikor e sorokat írom. Vidéki tanítóm ablakán kitekintve látom, hogy a korai hagymások, a krókuszfélék ujjnyi hajást hoztak már, s

az égerek, a mogorók is bontják barkáikat. Minden bizonnyal 'Somogy-országban', a rinyák szabdalta szülőföldeden sincs ez másképp. Karácsony szentestéje, az öröm és a jövőbe vetett hit ünnepe után kaptam a hírt halálodról. Úgy látszik, minden meg van keveredve most a hazai tájon. A hideg a meleggel, az öröm a bánattal, a hamisság az igazsággal. Csak egy dolog tűnik biztosnak: hogy a pénz az úr mindenek felett és a szegénységet nem fogja felváltani a gazdagság. (Ez bizony nem feltétlenül ugyanaz, mint amit te tapasztaltál az elmúlt évtizedekben a „Liberté...”, „egalité...”, „fraternité” országában.) Mindezeket azért említem most neked, mert legutóbbi beszélgetésünkön kérdezted, hogy mi a helyzet odahaza.

Sok-sok víz lefolyt a Kaposon azóta, hogy elmenni kényszerültél a Hazából. Egyszóval, már nem olyan tiszta az a víz a folyóban sem, mint amikor Kaposfüreden 1929 januárjában megszületél.

Végignéztam a videofelvételt, amit több mint tíz éve forgattunk nizzai házatokkal szemben lévő park pálmái alatt, ahol nemcsak az erdész, hanem az Embert is megismerhettem. Amikor „...mégis magyarnak számkivette...” emlékeztél életpályádra, cseppnyi kétséget sem hagyva afelől, hogy hűséges fia maradtál hazának. Édesapád tanított a természet, az erdő szeretetére, s nem volt vitás, hogy ezek után hogyan alakul életpályád, még akkor sem, ha felsőfokú tanulmányaidat a rokon-szakmára felkészítő kertészeti főiskolán kezdted. Sorsod könyvében írva volt, hogy neked erdésznek kellett lenned, s ezért mindent meg is tettél. A sikeres különböző vizsgák után az 1950-es évek már Sopronban találtak, ahol – lám, milyen a sors – mint kiderült, az édesapádát jól ismerő Haracsi Lajos dékán egyengette tovább szakmai utadat. A ropolyi hársas erdőben teljesedett ki az erdő iránti elkötelezettséged. A zselici erdőben, ahol nemcsak a hajdani betyárok taposta utakat jártad, hanem esténként vargánya- és rókagombáival telt kosarakkal hazatérve élvezted a természet örökké megújuló gazdagságát. Figyelve, hallgatva visszaemlékezésedet, úgy látszik, erdösszé lenni ilyen egyszerű.

Drága János Bátyám! Manapság sokan nem értik, hogy annak idején miért döntöttek a szülőföld elhagyása mellett, s most már a bizonyosságot, hogy tested nem „e földben süppedt el”. A távozáshoz bizonyára adalék volt az is, hogy végzésed után, diplomával a zsebedben – amikor Homokszentgyörgyre neveztek ki erdészvezetőhelyettesnek – egy cukorgyári munkás lett a főnököd (látod, ma ez sem lenne lehetséges, mert nem igen van már az országban cukorgyár) egyik feladatod az volt, hogy számold ki: az illető húsz év alatt hány másza répát villázott ki a vagonokból. Az elvtársak nyilván tudták a végeredményt (hozzávetőleg 240 000 másza), s azért gondolták, hogy ez elegendő a főnöki kinevezéshez. A kuncogó krajcár így elégedetten hahotázhatott.

1955 Iharosberényben ért, mint művelési előadó, ahol a grófi szérű hozományaként létesült parkban rácsodálkoztál a messzi tájak dekoratív hírnökeire, melyek azután meghatározói lettek szakmai munkásságodnak. A Himalája cédrus és egyéb fenyőfajták.

A katarzis 1956 őszén következett. Szabadság nélkül nem érdemes élni, mondtad később a Provance-i cédrusok alatt, melyet gyermekeidnek tekintettél. És azok is voltak. A megaláztatás, a megveretés és a megszorítottatás gyermekei, amelyek a forradalom utáni életed vajdásából eredeztethetőek.

Elfelejtettem megkérdezni tőled, hogy gondoltál-e a szíagyusztai paripára, amelyik 1957-ben átsegített a jugoszláv határon. Vajon neki milyen vége lett? Utótték, verték, hogy jobban húzzon, vagy hagyták békében, mert a szemellenzővel, teher elé fogva úgysem tehetett mást. Ez itt a nagy kérdés János! Még akkor is, ha soha nem gondoltad azt, hogy levélcímed Jean Toth lesz. De te nem lettél soha Jean Toth, hiszen visszanezve a videoszalagot, többször le kellett állnunk a felvétellel, ha a haza került szóba, mert sós könnyeid öntözték azokat a bizonyos Provance-i cédrusokat. A só pedig – köztudott – nem tesz jót egyetlen valamire való növénynek sem. Hát még a könnyek.

Liberté... Egalité... Fraternité... hát persze, hogy Franciaországban kértél menedéket, mint ez ügyben annyi idealista. De hát valahol élni kell. A jég hátán is, ahogy mondani szokás. És te éltél is, noha nem a jég, hanem a homok hátán. Algériában a fekete aranyat bányászók tevékenységét kísérted a Szahara homoksivatagának fásításával. Egészen más dimenziókban, mint itthon – nomen est omen – Homokszentgyörgyön. Mint elmondtad, repülni is megtanultál, hiszen ott a homokon a repülő volt a legbiztonságosabb közlekedési esz-

köz. Felszálltál, olykor naponta többször is. Vajon milyen térkép volt ott a táj neked. Eszedbe jutott-e Vörösmarty Mihály...? Hát persze..., biztosan, mert nagyon egyedül érezted magad. Megismerkedtél Giselle-el, aki – valószínűleg revolúciós hajlamunk okán – rajongásig szerette a magyarokat..., s téged.

Algériában az ismert függetlenségi harc az európai kontinensre kényszerített, ott hagytad a szaharai munkát, mely végül is négyszáz millió francia frank felhasználásával megvalósuló fásítási programot jelentett. De hát, mint mondtad elégedett voltál, hiszen munkálkodásod következtében az évi húsz milliméter csapadék makrokörnyezetben kettőszáz milliméterre növekedett, ami sivatagi körülmények között nem kis teljesítmény.

1967-ben a Nancy kísérleti központban kutatási munkát ajánlottak fel, majd a pápavárosban, Avignonban lettél csoportvezető. Tanárnő feleséged közben két fiúgyermekkel ajándékozott meg. A több mint Magyar-országnyi méretű Dél-Franciaország területén a rontott erdők átalakításának lehetőségeit kutattad munkatársaidal.

A molyhos tölgy, az örökzöld tölgy (Quercus ilex) hozamnévelő állomány-szerkezetét vizsgáltátok. Azután képbe került szerelletes fafajod, a Cedrus atlantica, melynek témájában doktoráltál, s a tudományos fokozattal egy időben számtalan irigyet is szereztél. No de hát ez itthon sincs különben, hiszen nem új keletű a történet, hogy egy-egy új elképzelésre, ötletre rárepülnek az irigy, ötletszegény, de pozíciójuknál fogva fajsúlyos egyedek. Az irigység nem köthető határokhöz, bár helyzetedet fokozta, hogy nem voltál bennszülött. No, de ezt is túlélted, igaz nem kellő előmenetellel. Talán ez is hozzájárult ahhoz, hogy elmélyítsd magyar kapcsolataidat, megismeresd itthon is kutatásaid eredményét, amely akkor már nemzetközi elismerést váltott ki a szakmában.

Drága János! Most veszem észre, hogy a megszokott, hagyományos emlékező stílussá változott mondandóm, pedig ezt nem akartam. Ezért mindenféleképpen megemlítem – mert annyira bántott téged – a hajdan volt kutató főigazgatónk képmutató hozzáállását tevékenységedhez, mely elmondásod szerint klasszikus példája volt annak, hogy hogyan kell a hatalmon lévőkhöz dörgölözve „ápolni” külföldi kapcsolatokat, '56-os múltadtól félve, ezért távolságot tartani tőled, holott a külhoni látogatást éppen eredményeidnek köszönhetően lehetett realizálni.

Nemrég jó volt érezni hangodon az örömet afelett, hogy értesültél az Egyesület megtisztelő kitérítéséről.

Drága János! Tartozom neked azzal,

hogya a magam, s oly sok erdész nevében, kik a helyszínen tanulmányozhatták munkád eredményeit, szóljak arról, hogy az 50 éve történtek alkalmából rendezett emlékülésen – ahol betegségem miatt nem lehetett jelen – elégtételt kaptatok. Az Alma Mater kertjében immár a kő és bronz időt álló emlékműve emlékeztet rátok. Ez jó dolog. Nagyon jó dolog. De van valami, amit a kőbe vésett és a bronzba öntött alkotás sem tud feledtetni. A soha nem gyógyuló lelki sebeket. Akiiket a megtorlástól való – nem alaptalan – félelem széjjelszórta a világ-

ba, ahol hál' istennek többnyire sikeres szakmai pályát futottatok be. Ám most a halálról lévén szó, csak ismétetni tudom a költőnek – „remélem testem is majd e földben süpped el” – a szülőföldre való ragaszkodás iránti örökérvényű óhaját.

Talán segít, talán végképp vigasztalan-ná tesz, ha szó szerint leírom egy sorstársad kesergését, melyet október végén osztott meg velem.

„Tudod évekig vártam, hogy nyugdíjas legyek, s végleg hazaköltözzem. Haza, ahol születtem, ahol gyerekkoromat éltem,

ahol szüleim nyugszanak, ahonnan el kellett mennem. Mert „az élet szabadság nélkül nem élet.” Gyermekeim alig beszélnek magyarul. Az unokáim végképp nem. Hát mi maradt nekem az édes anyaföldön kívül? De tudod, ami most nálatok van ott-hon, az ötven évvel visszarepít. Oda, ahonnan indultam. Ahonnan indultam, ahonnan mennem kellett. Így hát maradok ott, ahová mentem.”

Nyugodjál békében francia földben, drága János Bátyám!

Pápai Gábor

Könyvismertetés

Fekete Gábor-Varga Zoltán (szerk.): Magyarország tájainak növényzete és állatvilága

Pompás könyvet vehet kezébe az, aki belelapoz az olvasmányos, de mindig szakszerű szöveggel, gyönyörű természetfelvételekkel telített, az MTA Társadalomkutató Központ által kiadott könyvbe. Számos szerző, köztük több erdész készítette mű Zólyomi Bálintnak, a kiváló növényökológusnak 90. születésnapját kívánta ezzel megtszeli. Fájdalom, hogy a jubiláns ezt a fordulónapot már nem érte meg.

Zólyomi az a növényökológus volt, aki a hazai növénytársulásoknak nemcsak növényi összetételét vizsgálta, hanem megjelenésük okát, ökológiai hátterét is kereste. Ezzel a szemléletével túltett egykori mesterén, Soó Rezsőn is.

Ez a szemlélet megegyezik a korszerű erdészszemlélettel, ezért a most megjelent kötetből mi is sokat tanulhatunk. Az

ismertetett mű több, eddig hasonló tárgykörben megjelent könyvön is tútesz, mivel a hazai növényvilágon kívül állattani érdekességeit, ritkaságait is bemutatja.

Az előszót az MTA korábbi elnöke, Glatz Ferenc írta, ebben az ember, növény, állat kapcsolata kapja a hangsúlyt. Ezután növényföldrajzi áttekintést olvashatunk, majd a Kárpát-medence faunatorsténetével, állatföldrajzával ismerkedhetünk. Ezt követik hazánk nagytájainak növényvilágát bemutató fejezetek. Külön fejezet foglalkozik az előrejelzett klímaváltozás és a magyar erdőtakaró sorsa közötti kapcsolattal.

Nehéz lenne a munka minden érdekességét felsorolnunk, ezért röviden csak annyit, hogy ez a mű a hazai természetkutatás kiváló összegzése, szintézise a Soó Rezső és Zólyomi Bálint alapvetésével indított táji természetfelmérő munkáknak. Ajánljuk az erdőgazdálkodás biológiai oldalával foglalkozó pályatársaink kezébe.

Ref. Dr. Szodfridt István

Új belépők

Buzás Zoltán Ottó em. (Baranya megyei helyi csoport), Vereb István egyéb felsőfokú (Debreceni hcs.), Bokányi Gábor egyéb felsőfokú (Győr Magánerdő hcs.), Kiss Ferenc egyéb szakmunkás, Ábrabám Gábor et., Parrag Péter faip. alapfok, Csépe István et. (Egri hcs.), Letovai Zoltán egyéb felsőfok, Tisza Zoltán et. (Visegrádi hcs.), Primusz Péter em. (Soproni hcs.), Szabó Gyula egyéb felsőfok (Pest megyei Magánerdő. hcs.), Székely István et. (Veszprém FVM hcs.), Molnár György em. (Nagykanizsai hcs.), Lascsik Hubert et. (Tatabányai hcs.), Gergő Gábor et., Ifj. Fehér Ferenc et., Tóth Gábor et. (Bp. FVM hcs.), Major Koppány László em. (Bp. HM hcs.).

Kalapos Tibor (szerk.): Jelez a flóra és a vegetáció Scientia Kiadó, Budapest, 2006.

A kötet tanulmánygyűjteményt tartalmaz, olyanokat, amelyeket az ELTE professor emeritusaként működő dr. Simon Tibornak szenteltek 80. születésnapja tiszteletére. A jubiláns neve erdészkörkben is ismert. Az ELTE Növényzeti Intézetének nagynevű professzorát, a növénytársulástan iskolateremtő energiájú tudósát, Soó Rezsőt követte az intézet élén. Segítőkézségét, barátságát a botanikával foglalkozó erdészek gyakran élvezhették. Neve ott szerepel a Danszky István szerkesztette ún. „zöld könyv” sorozat írói között. Kutatómunkájának szűkebb tárgya pedig a Szatmár-Beregi sík vegetációjának feldolgo-

zása, ebben számos, természetes állapotban megmaradt erdőről festett szemléletes képet. Több évig dolgozott a Zempléni-hegység erdeiben is, neki köszönhetjük, hogy az ottani erdőkről pontos és az erdészeti gyakorlatban is jól hasznosítható vegetációs ismereteket szerezhetünk.

A 80. születésnapra számos tanítványa, barátja tisztelt egy-egy, jobbára botanikai tárgyú tanulmánnyal. Közülük erdészkörkben a legnagyobb érdeklődést Rajkai Kálmán-Standovár Tibor dolgozata fogja kapni. Ők a kocsánytalan tölgyesek eltérő aljnövényzetű termőhelyein mért és becsült vízforgalmi jellemzőket határoztak meg.

A szerteágazó botanikai eredményeket felsorakoztató tanulmányok bemutatására itt nincs elég hely. Ismeretetésük helyett az erdészszakma képviselőinek nevében szeretettel köszöntjük Simon Tibor professzort és kívánunk neki hosszú évekre szóló töretlen alkotókedvet, derűs természetének, emberi kvalitásainak megőrzését.

Ref. Dr. Szodfridt István

Ismeretlen békafaj

Eddig ismeretlen békafajra bukkantak német kutatók Madagaszkáron. A *Tsingymanitis antitra* tudományos nevet kapott béka egy barlangokban gazdag, aszályos vidéken él, és nem hasonlít a szigeten eddig ismert 232 békafaj egyikére sem. Úgy vélik, hogy olyan ősrégi fajról van szó, amely egy csaknem kizárólag Madagaszkáron található béka legrégebbi csoportját képviseli. Kérdés, meddig tud fennmaradni a most felfedezett békafaj, mivel Madagaszkáron nemcsak az esőerdőket, hanem a száraz vidékeket lévő erdőket is irtják.

(Élet és Tudomány)

Az ojtózi Honvédemlékmű cikcakkos útja Szent István országában

Szent István országának két települése, az Ojtoz és Sopron közötti nyolcszáz kilométernyi távolság is jelzi, hogy valami, a mai Magyarország méreteihez szokott szem számára a szó földrajzi értelmében „szélsőséges” ügyről van szó. De ha belemélyedünk történelmünk összekuszált és meg sem írt lapjainak olvasásába, a história még szövevényesebb tekerceihez jutunk.

1917-ben a magyar hadvezetés az Ojtozi völgy szoros védelmét a soproni ezredre bízta.

A sors fintoraként eközben Székelyföld harcosai Nyugaton, az olasz fronton, Doberdónál, Piavenál harcoltak és véreztek el, s groteszk módon mire az összeomló nyugati frontról a székelyek visszatértek, már nem volt hazájuk, részben azért is, mert a magyar hadügy-miniszter, a világtörténelemben is páratlan és példátlan módon, „nem akart többé katonát látni.”

A soproni 18-as gyalogezred tisztjei és katonái 1917-ben Ojtozban rettenthetetlen harcosoknak bizonyultak. Négy napon át feltartóztatták és visszaverték a túlerőben lévő orosz csapatokat, miközben az ezred elveszítette tisztállományának háromnegyedét és légénységének mintegy felét.

Nos, a soproniak még a világháború harcainak idejében hősi helytállásukat honvédemlékművel örökítették meg az Ojtoz völgyében. Egy honvéd alakját

bevésték a függőleges sziklafalba. Ezt az alkotást az ország politikai összeomlása közben az Erdélyt lerohanók bár bár módon lerombolták.

Az emlékmű tehát egy hatalmas, az országút fölé benyúló sziklafalra elhelyezett egész alakos honvéd féldomborművéből állott. A sziklát az emlékműről Honvédkőnek hívták akkor is, amikor már nem volt ott, csak a honvéd odaképzelt emlékképe függött a sziklafalon. Aztán 1961-ben a műút szélesítése ürügyén a Honvédkövet is berobbanították, amelyet a helybeliek képzeletben még mindig ott látnak, és a helyet ma is Honvédkőként mutogatják, holott már se honvéd nincs, se kő.

De van még emlékezet.

Emlékeztek a soproniak is.

A soproni 18-as bajtársi kör 1934-ben *Dabóczy István* szobrászművésszel, a Rákóczi Honvéd Főreáliskola tanárával elkészíttette a honvédemlékmű féldomborművének mását, amelyet 1934. augusztus 5-én avattak fel Sopronban, és az akkori Gleichenberg allé Ojtozi fasorában helyeztek el. Érdemes megjegyezni, hogy az Ojtoz sétány Sopronban azóta sűrűn látogatott kegyeleti hely, s arról sem szabad megfeledkezni, hogy *Dabóczy István* a hírhedt recski táborban pusztult el, ahová Rákosi pribékjei 1951-ben elhurcolták.

Az ojtózi emlékmű és az Ojtoz-völgyi harcok történetét felelevenítő írásaink

és rendezvényeink hatására a Soproni Erdélyi Kör elhatározta, hogy elkészítette a Magyar Királyi 18. számú Soproni Gyalogezred emlékműve honvédalakjának kicsinyített mását.

Ez és vázlatosan ennyi az ojtózi honvédemlékmű története, amely látszólagos ziláltsága ellenére egyenes és jól járható gondolati-érzelmi vonallal köti össze a Szent István-i Magyarország nyugati és keleti végvidékét. De bizonyosságul szolgál arra is, hogy Sopront nem csupán a Magyarországhoz tartozás voksolások megerősítése végett lehet a „Hűség Városa” titulussal kitüntetni, hisz ezredének katonái a keleti végeken is közemlékezetre érdemes módon védtek a hazát, s akiknek maradékaik olyan időkben is átmentették kegyeleti tárgyainkat, alkotásainkat és emlékeinket, amikor ezért Recsk járt, és nem kitüntetés.

Kő, fa és bronz. És föld. Négy olyan anyag, amely az ember értelemi és érzelmi világa révén holtából élővé elevednehet, a föld hármass halommá, a fa székely kapuvá és kopjafává, a kő emlékművé, ezek épített együttese lakóhellyé, faluvá, várossá, országgá, bennünket védelmezővé megtartóvá lényegül át.

Ojtozban s annyi más helyen mindez az élő természet együttesében, sok helyen még az eredetihez közeli vagy hasonló állapotában lelhető fel.

Az esztelen háborúban az emberrel együtt szenvednek a fák. Jó emlékeztű apósom, Feri tata, gyergyói majd háromszéki erdőmester, hosszabb ideig az ojtózi fatelep vezetője sokat mesélt, miként siratja el a favágók harcsafűrse a háborúban elesetteket, amikor foga beleharap a fában rekedt lövedékbe, repeszbe.

Pokorny Hermann vezérezredes, aki 1918-ban a galíciai majd az olasz frontról csapattiszt szolgálatra az Ojtoz völgyébe kéréste át magát, emlékirataiban hátborzongató képet rajzol az erdők szenvedéséről.

„Másnap indultam harcálláspontomra, amely a Lesuntul-völgy egyik szakadékos elágazásában feküdt. A lejtőhöz simuló három kis fabarakkból állott, ahol az ágyakban szalma helyett fenyőgallyak szolgáltak. Illatos és elég rugalmas volt. (...) Az állások teljesen az erdőben húzódtak, alig akadt itt-ott egy

Az ojtózi Anselmo fogadó

kis kilátás, tisztás. Hosszú szakaszon mehettem anélkül, hogy saját katonával találkoztam volna. Ez felette bizonytalan érzés volt, mert ellenséget sehol sem lehetett látni, csak sejteni, mert az is az erdőben bujkált. Gyönyörű bükkerdők voltak, hatalmas törzsek, csonkok, melyekről embermagasságban lerobbantották a koronát.”

Ahogy a népdal mondja: még a fák is sírtak.

De szenvedett a kő is. A Honvédkőről előbb a honvéd képét, majd magát a hatalmas sziklát is lerobbantották. De az elnevezés, a név él tovább.

Él az ojtózi Honvédkő emléke, miközben járja, illetve járatják véle a magyarság sors-útját az Ojtózi-szorostól Sopronig s onnan ismét vissza az ojtózi templom cinterméig. Itt, a templomdombon a törött székelő kapu emlékmű két pusztító háborúra, a soproni honvéd-domborműnek a gerincét és oldalát tartó andezit szikla a soproniak történelmi folyamatot élő testükkel elbarikádózó harcára emlékeztet. Szemben velük, a kertes

Rózsa József, az ojtózi erdész

családi ház gyümölcsfái alatt az 1940-es évek óta áll a valamikor országzászló oszlopát tartó kőből rakott hatalmas hármashalom is.

Arrébb Rózsa József erdész leánya, Jeneyné Rózsa Janka megkapóan szép kővárat épített

Janka asszony, miután kereskedelmi diplomata férjével bejárta a nagyvilágot, két Amerikát és más kontinenseket, úgy vélte, hogy szülőhelyének tartozik annyival, hogy aki az Ojtó-völgyén át Kelet felől megérkezik, az láthassa, hogy itt valami más, valami egyéb kezdődik. És az is emlékezzék erre a helyre, aki fordított útvonalon halad, az is vegye, és vesse észbe, hogy mit hagyott maga mögött.

És emellett strázsálnak múltra emlékeztető emlékjelekként a mi, semmi pénzből, de sok segítséggel és nagy elszántsággal épült emlékműveink, afféle közösségi alkotásokként, s ezt a vendégcsalogató várkastélyos, emlékműves helyet gyönyörködtető kép- és érzelmi keretbe fogják a természetükkel hegyek magasságát kereső, vezérágukkal az eget szurkáló székelőföldi társaink, barátaink és szimbolikus támaszaink, a fenyvesek.

Kép és szöveg: **Sylvester Lajos**

Magyarország freskó-térképe a Vatikánban – 1514–1528-ban freskált –

Pápai Gábor főszerkesztő figyelmessége mindig tud meglepetéssel szolgálni. Az Országos Erdészeti Egyesület folyóiratának 2006. július–augusztusi borítóját színezett fametszet fotója díszíti. Magyarország térképe, címere (a régi idő rajzolata szerint), és egy reneszánsz mérnöki térkép (???)-távolságmérő körzője ékesíti feliratok társaságában.

Ez a csodaszép térkép persze, hogy egy freskót elevenít fel. A római Vatikán Bella Loggia (=Szép árkádok) boltíveinek freskóit. A Raffael-i loggia harmadik emeletét végig freskó borítja, a téma 22 ország színes térképe és egy világtérkép.

A Bella Loggia 8-ik boltívén Magyarország térképe látható: 232x332 cm freskó-felület. Díszes keretben a szöveg:

„Magyarország, hajdan Alsó-Pannónia, a föld termékenységeről, az arany bőségéről és a férfiak erejéről nevezetes, harminc keresztény fejedelem bírta szakadatlan sorban.” (Harminc kiemelkedő nagy család – A Szerkesztőség.)

A Duna, Tisza, Dráva folyók, a Balaton, Fertőd rajza mellett települések piros

színű házai, tornyainak sokasága látható, térbeli hatást pedig a sárgásbarna magyar föld, végül a Kárpátok hegykoszorúja szegélyezi finom megvilágításban a térképet. A Duna–Tisza között több helységnév is jelölésre került.

A freskó-térkép méretaránya 1:400 000 kb, térképrajzoló: Etienne Tabour francia mester, térképfestő: Giovanni Antonio Vanosino olasz mester. „HUNGARIA” c. freskó. Feliratozott. um. CORVIN MÁTYÁS megalapítja budai könyvtárát.

A freskót V. SIXTUS pápa rendelte meg Ricci G. B. (1537–1627) mestertől. A freskó 232x332 cm, mely 1561-64. időszakban készült.

Pedroni Emma Anna
művészettörténész

